

HODNOTENIE IMPLEMENTÁCIE A VPLYVU PROGRAMU ERASMUS+ V SEKTORE ODBORNÉHO VZDELÁVANIA A PRÍPRAVY

BRATISLAVA, MAREC 2024

Autori čiastkovej správy: Juraj Vantuch, Dagmar Jelínková

Národná koordinátorka hodnotenia: Beáta Brestenská

Konzultanti: Anna Čermáková, Jozef Detko, Pavol Galáš, Sylvie Hanzlová, Alexandra Junášková, Erika Mazag Mácsayová, Michaela Rolínová Bogdanová, Ján Toman, SAAIC/Národná agentúra programu Erasmus+ pre vzdelávanie a odbornú prípravu

Autori ďakujú konzultantom evaluačnej správy za sektor OVP z národnej agentúry a Viere Cedulovej, Jane Čuvalovej, Gabriele Horeckej a Tatiane Pončákovej ako pracovníckam zapojeným do programu za konzultácie k tvorbe dotazníkov a vybraným evaluačným otázkam.

Obsah

1 Základná informácia o evaluačnej správe programu Erasmus+ za sektor OVP.....	4
2 Východiská evaluácie a metodika prípravy národnej správy za sektor OVP	4
3 Odpovede na evaluačné otázky Európskej komisie za sektor OVP	7
3.1 Účinnosť.....	7
3.2 Efektívnosť.....	31
3.3 Význam (relevantnosť)	42
3.4 Súdržnosť.....	52
3.5 Európska pridaná hodnota	59
4 Záverečné zhrnutie	65
5 Návrhy a odporúčania	75
6 Prílohy.....	78
Príloha A: Príklady dobrej praxe a významné výstupy v sektore OVP	78
Príloha B: Vybrané štatistické údaje k programu Erasmus+ za sektor OVP	82
Príloha C: Hodnotiace dotazníky pre respondentov z radov úspešných prijímateľov finančnej podpory z európskeho programu Erasmus+ za sektor OVP za obdobie rokov 2014 – 2023	84
Príloha D: Štatistické vyhodnotenie e-dotazníkov pre respondentov z radov úspešných prijímateľov finančnej podpory programu Erasmus+ za sektor OVP za obdobie rokov 2014 – 2023.....	115

Použité skratky

CEOVP	Centrum excelentnosti OVP
CSR	Odporúčania pre jednotlivé krajiny (<i>country-specific recommendations</i>)
ČR	Česká republika
EÚ	Európska únia
E+	Erasmus+
ESF/ESF+	Európsky sociálny fond/Európsky sociálny fond plus
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
FAQ	Najčastejšie kladené otázky (<i>frequently asked questions</i>)
FB	Facebook
F2F	Tvárou v tvár (<i>face to face</i>)
IKT	Informačno-komunikačné technológie
IT	Informačné technológie
KA	Kľúčová akcia
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny
MRK	Marginalizované rómske komunity
MŠ	Ministerstvo školstva
NA	Národná agentúra
NIVAM	Národný inštitút vzdelávania a mládeže
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OVP	Odborné vzdelávanie a príprava
OZ	Občianske združenie
PR	Vzťahy s verejnosťou (<i>public relations</i>)
PZ/OZ	Pedagogickí zamestnanci/odborní zamestnanci
SAAIC	Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu (<i>Slovak Academic Association for International Cooperation</i>)
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SOŠ	Stredná odborná škola
SR	Slovenská republika
s. r. o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným
SŠ	Stredná škola
SZP	Sociálne znevýhodnené prostredie
ŠVP	Štátny vzdelávací program
ŠVVP	Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby
ZŠ	Základná škola
VŠ	Vysoká škola, vysokoškolský
VÚC	Vyšší územný celok

1 Základná informácia o evaluačnej správe programu Erasmus+ za sektor OVP

Európska komisia je podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o programe Erasmus+¹ (ďalej nariadenie o programe Erasmus+) povinná predložiť hodnotiacu správu o programe Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Hodnotenie zahŕňa priebežné hodnotenie programu Erasmus+ 2021 – 2027 a záverečné hodnotenie programu Erasmus+ 2014 – 2020. Súčasťou celkového hodnotenia Európskej komisie budú hodnotenia národných správ, ktoré doplnia hodnotenie vykonané externým dodávateľom. Európska komisia zaslala evaluátorom usmernenie² k vypracovaniu národnej syntetickej správy o evaluácii programu Erasmus+ v rokoch 2014 – 2023, zahŕňajúcej všetky akcie a sektory programu.

Táto správa je čiastkovou správou za sektor OVP a je podkladom pre spracovanie syntetickej národnej správy vznikla z poverenia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej ministerstvo školstva) a s aktívnou podporou Slovenskej akademickej asociácie pre medzinárodnú spoluprácu (SAAIC), najmä jej zložky Národná agentúra programu Erasmus+ pre vzdelávanie a odbornú prípravu (ďalej národná agentúra).

2 Východiská evaluácie a metodika prípravy národnej správy za sektor OVP

Usmernenie Európskej komisie obsahuje aj presné znenie evaluačných otázok³, na ktoré musí odpovedať národná správa. Táto čiastková správa odpovedá len na časť z týchto otázok, tak ako bolo stanovené rozhodnutím vedúcej tímu evaluátorov a koordinátorky národnej správy. Otázky, na ktoré táto čiastková správa neodpovedá, sú však v správe pre úplnú informovanosť čitateľa uvedené.

Zber informácií pre spracovanie čiastkovej správy sa začal v máji 2023 konzultáciami s dôležitými inštitucionálnymi aktérmi, praktikmi zapojenými do programu a pokračoval vstupnou validáciou dotazníkových otázok. Po konzultácii s výskumníkmi/analytikmi zo SAAIC-u a v záujme zosúladenia

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32021R0817>

² https://www.erasmusplus.sk/erasmus_2021_2027/doc/rozne/2024/Guidance_for_National_Reports_Erasmus_Evaluation.pdf

³ Ibid, str. 7 – 10.

dotazníkových otázok za sektor OVP a sektor školského vzdelávania boli dotazníkové otázky tam, kde to bolo relevantné, rozdelené do troch dotazníkov:

Z – dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu v sektore OVP

Š – dotazník pre vedenia a zástupcov škôl v sektore OVP

N – dotazník pre sektor OVP pre zástupcov organizácií, ktoré nie sú školami v zmysle školského zákona (č. 245/2008 Z. z.)

Zber údajov prostredníctvom dotazníkov zabezpečoval SAAIC online v čase od 21. augusta do 15. septembra 2023.

Informácia o vzorke respondentov dotazníka Z je v tabuľke V1.

Tabuľka V1

Vzorka respondentov dotazníka Z určeného pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu v sektore OVP

	Počet kontaktov (respondentov) s odoslaným dotazníkom	Počet kontaktov (respondentov) s doručeným dotazníkom	Počet respondentov, ktorí začali vyplňať dotazník	Počet respondentov, ktorí kompletne vyplnili dotazník
Dotazník Z	742	676	272	242

Zdroj: SAAIC

Informácia o vzorke respondentov dotazníka Š, určeného pre vedenia a zástupcov škôl v sektore OVP, a dotazníka N, určeného pre zástupcov organizácií v sektore OVP, ktoré nie sú školami v zmysle školského zákona (č. 245/2008 Z. z.) inštitucionálnych respondentov (dotazníky Š a N), je v tabuľke V2.

Tabuľka V2

Vzorka inštitucionálnych respondentov (dotazníky Š a N)

	Počet organizácií	Počet respondentov*, ktorí začali vyplňať dotazník	Počet respondentov*, ktorí kompletne vyplnili dotazník
Dotazník Š	313	313	236
Dotazník N	130	72	47

Zdroj: SAAIC

Pozn.: * Hoci išlo o inštitucionálne dotazníky, zaslané boli všetkým kontaktným osobám (účastníkom programu z databázy národnej agentúry) s tým, že výber respondenta za organizáciu bol ponechaný na rozhodnutie organizácie. Dotazník bol zaslaný na 1 301 kontaktných adries škôl a 505 kontaktných adries iných organizácií. Aspoň čiastočne vyplnilo dotazník 313 respondentov zo škôl a 72 respondentov z iných organizácií.

Výstupy z kompletne vyplnených dotazníkov (N = 242 respondentov dotazníka Z, N = 236 respondentov dotazníka Š, N = 47 respondentov dotazníka N) spracoval SAAIC do excelovských súborov. Pri hodnotení výsledkov a ich interpretácií boli relevantné časti excelovských súborov transformované do tabuliek v prílohe D. V prvej časti prílohy D sú tabuľky týkajúce sa charakteristík respondentov (D0.1 až D0.3). V druhej časti prílohy D sú tabuľky zoskupene podľa prvej zmienky v odpovedi na evaluačnú otázku počnúc tabuľkou D4.1 (prvá v poradí v odpovedi na evaluačnú otázku č. 4). Pri odkazovaní na zdroje dát z dotazníkov sa v texte správy a informácii o zdroji dát pod tabuľkami v prílohe D používa kódové označenie, pričom prvé písmeno určuje dotazník (Z, Š alebo N) a po spojovníku nasleduje číslo otázky príslušného dotazníka (napr. Z-Q14). Plné znenie otázok všetkých troch dotazníkov je v prílohe C. V prílohe B sú uvedené tabuľky B1 až B6, na ktoré odkazuje čiastková správa. Obsahujú štatistiky poskytnuté národnou agentúrou.

Autori čiastkovej správy pri jej spracúvaní priebežne konzultovali s pracovníkmi národnej agentúry, ktorí autorom popri konzultáciách poskytli aj požadované dokumenty. Prvý draft čiastkovej správy bol zaslaný na písomné pripomienkovanie tímu národnej agentúry pre sektor OVP 9. decembra 2023 a komentáre k doplňujúcim otázkam a návrhy korekcií boli tímom OVP odoslané 29. decembra 2023. V čiastkovej správe boli využité aj podnety z okrúhleho stola so zamestnancami ministerstva školstva, ktorý sa konal 16. októbra 2023. S tímom OVP národnej agentúry boli aktívne konzultované návrhy príkladov dobrej praxe. Výsledný súpis príkladov dobrej praxe v prílohe A je výsledkom konsenzu autorov správy a tímu OVP národnej agentúry. Záverečná diskusia k finálnej verzii čiastkovej správy sa konala 15. marca 2024.

3 Odpovede na evaluačné otázky Európskej komisie za sektor OVP

3.1 Účinnosť

(1) Do akej miery priniesli rôzne programové oblasti v rámci programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 a programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020 očakávané výstupy, výsledky a vplyvy vo vašej krajine? Ktoré negatívne a pozitívne faktory ovplyvňujú výstupy, výsledky a vplyvy? Myslíte si, že niektoré opatrenia sú účinnejšie ako iné? Existujú rozdiely medzi oblasťami? Aké sú rozhodujúce faktory na zefektívnenie týchto akcií programu?

V sektore OVP sa prirodzene očakával prínos k profesijnému rozvoju ako dôsledok oboznámenia sa s novými zariadeniami a postupmi práce v zahraničí. Toto všetko je aj reportované spolu s pozitívnou reakciou na „inú firemnú kultúru“, s ktorou sa účastníci projektov stretávajú – pociťovaná je otvorenejšia komunikácia, väčší priestor k autonómnej činnosti a účinná podpora zo strany mentorov. V porovnaní s očakávaním je prekvapujúco silné reportovanie o impulzoch pre „komplexný osobnostný rozvoj“, popri jazykovom zlepšení ide často o nárast sebadôvery a rozmanitých „life skills“ ako dôsledku pobytu žiakov mimo domov. V porovnaní s inými sektormi, najmä so školským a vysokoškolským, je tento faktor zrejme posilňovaný tým, že pre väčší počet učiacich sa v OVP je vycestovanie do cudziny zvláštnosťou. Pri pohľade na jednotlivcov možno práve impulzy pre „komplexný osobnostný rozvoj“ a záujem o prehĺbenú profesionalizáciu v dôsledku rozšírených obzorov pokladať za najdôležitejší výsledok a vplyv programu pri mobilitách (KA1). Z hľadiska inštitúcií je pri KA1 i pri KA2 najdôležitejším výsledkom výmena skúseností a inovačný impulz. Školy často hovoria o tom, že program im pomáha v identifikovaní nových zariadení alebo pomôcok, ktoré si následne chcú obstaráť. Skúsenosť z programu je aj argumentom pre získanie podpory zo strany zriaďovateľa alebo sponzora pre príslušné investície. Dlhodobou reportovaným negatívnym faktorom ovplyvňujúcim výsledky projektov je jazyková bariéra a špecificky pre sektor OVP aj nie vždy dostatočná podpora zo strany rodiny, predovšetkým zo sociálne slabých pomerov. Nie sú reportované špeciálne požiadavky na zmeny zo strany programu, ktoré by mohli prispieť k tomu, aby boli akcie KA1 a KA2 v sektore OVP účinnejšie. K zvýšeniu účinnosti by však mohli napomôcť niektoré domáce podnety.

V prvom rade je to doplnkové financovanie programu z národných zdrojov. Pomohlo by zvýšiť participáciu na mobilitách, keďže na dosiahnutie európskeho benchmarku 10 % je potrebný nárast o viac ako 3 percentuálne body. Zvýšenú pozornosť je potrebné venovať zlepšeniu jazykovej vybavenosti zamestnancov. Toto je veľmi silnou prekážkou mobility učiteľov. Pritom práve pre OVP je zvýšená

mobilita učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy rozhodujúca pre zvýšenie účinnosti programu. Podpora jazykového vzdelávania zo strany zriaďovateľa (príkladom môžu byť podporné aktivity Bratislavského samosprávneho kraja), ale i ministerstva školstva by mohla byť dôležitým faktorom pre nárast mobilit (KA1) i zefektívnenie zapájania do partnerstiev (KA2), kde sa stredné školy zapájajú málo a radšej ako partneri. Vo výzve za rok 2023 bolo schválených 12 projektov KA2, z toho 5 projektov v akcii KA220 (kooperačné partnerstvá) a 7 projektov v akcii KA210 (malé partnerstvá). V rámci schválených projektov v akcii KA220 nebola ani jedna stredná odborná škola. V rámci schválených projektov v akcii KA210 boli projekty štyroch stredných odborných škôl. Spomedzi ďalších 26 neúspešných projektov v rámci KA220 a KA210 len päť podali stredné odborné školy. V rezervnom zozname kvalitných projektov, na ktoré nie sú finančné prostriedky, nie je žiaden projekt za sektor OVP.⁴

Druhým dôležitým faktorom zefektívnenia programu je cieleňá podpora programu zo strany ministerstva školstva⁵ a zriaďovateľov (predovšetkým samosprávnych krajov) prostredníctvom výraznejšieho oceňovania a výraznejšej podpory diseminácie príkladov dobrej praxe.

(2) Aké sú výsledky a dlhodobý vplyv programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020 vo vašej krajine? Zaujímá nás vplyv všetkých akcií/prvkov programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020 a osobitná pozornosť sa venuje tým akciám/prvkom, ktoré pokračujú v programe Erasmus+ na roky 2021 – 2027. Zaujímá nás aj vplyv opatrení/prvkov, ktoré boli prerušené do takej miery, že by to mohlo pomôcť navrhnuť budúci program. Ako hodnotíte kvalitu žiadostí prijatých vo vašej krajine a aké opatrenia by sa mohli prijať na zlepšenie kvality žiadostí a udelených projektov vo vašej krajine, pričom sa zohľadní zdvojnásobenie rozpočtu na programový cyklus na roky 2021 – 2027?

Táto evaluačná otázka sa netýka predmetu štúdie. Odpoveď na ňu nepodávajú školy ani iné organizácie sektora OVP, ani účastníci mobilit a pracovníci zapojení do partnerstiev. Uvedená je len pre úplnosť informácie o evaluačných otázkach stanovených Európskou komisiou.

⁴ <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2023/#1690379143200-acf65c9b-3f2d>

⁵ Pozri tiež odpoveď na evaluačnú otázku č. 4.

(3) Identifikujte, opíšte a kvantifikujte (ak je to možné) účinky presahovania medzi rôznymi akciami (zoskupeniami akcií) programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 vo vašej krajine, ako sa uvádza v intervenčnej logike.

Táto evaluačná otázka sa netýka predmetu štúdie. Odpoveď na ňu nepodávajú školy ani iné organizácie sektora OVP, ani účastníci mobilít a pracovníci zapojení do partnerstiev. Uvedená je len pre úplnosť informácie o evaluačných otázkach stanovených Európskou komisiou.

(4) Do akej miery mal program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 vo vašej krajine transformačný účinok na systémy, hodnoty a normy, najmä pokiaľ ide o štyri horizontálne priority programu: inklúzia a rozmanitosť – digitálna transformácia – zelená transformácia (životné prostredie a boj proti zmene klímy) – účasť na demokratickom živote a občianska angažovanosť? Mohli by ste určiť horizontálne priority, na ktoré mal program prostredníctvom svojich opatrení najväčší vplyv?

Je potrebné rozlíšiť transformačný účinok na systémy, hodnoty a normy, čo sa týka škôl a pracovníkov v oblasti OVP, a transformačný účinok na systém OVP ako celok. Zdá sa, že účinok je silnejší na mikroúrovni, pričom opäť treba rozlišovať medzi školami zapojenými do programu Erasmus+ a školami, ktoré do programu Erasmus+ zapojené neboli. Analýza plnenia štyroch horizontálnych priorít programu potvrdzuje transformačné účinky ohľadom všetkých štyroch priorít. Zamestnanci škôl a organizácií v oblasti OVP zapojení do programu Erasmus+ vyslovili vysokú mieru súhlasu ohľadom vplyvu programu na ich postoj k témam všetkých štyroch horizontálnych priorít. Najsilnejšie reportovaný súhlas sa týkal inklúzie a rozmanitosti a digitálnej transformácie, čo prirodzene súhlasí aj s aktuálne najmarkantnejšími výzvami, ktorým školy a organizácie čelia a ktoré sú aj najprirodzenejším predmetom komparácie pri kontakte so zahraničnými partnermi (pozri tabuľku D4.1).

Takmer 90 % zamestnancov deklarovalo silný vplyv účasti v projekte Erasmus+ na vlastnú edukačnú prax (tabuľka D4.2). Transformačný účinok projektov (pozri tabuľku D4.3) sa premietol do edukačnej praxe aj v súvislosti s inklúziou (64,46 %), zelenou transformáciou (57,02 %) a využívaním digitálnych nástrojov (72,73 %), pričom sa opäť potvrdzuje, že výzvy digitalizácie sú zatiaľ aktuálnejšie ako výzvy zelenej transformácie, resp. že vplyv zahraničných impulzov je v prípade vyššie spomenutých troch horizontálnych priorít najsilnejší v prípade digitalizácie.

Jemnejšie členenie odpovedí respondentov (tabuľka D4.4) ukazuje, že Erasmus+ má zatiaľ slabší vplyv na jednotlivcov v súvislosti s podporou inklúzie. Len 33,06 % respondentov ho vnímalo ako veľmi významný a až 21,07 % zaujalo v podstate neutrálne stanovisko. Vplyv na jednotlivcov sa zrejme časom

prejaví silnejšie pod tlakom štartujúcej kurikulárnej reformy, ktorej horúcou témou je práve inkluzívne vzdelávanie.

Samozrejme, najintenzívnejší vplyv účasti na programe sa u jednotlivcov týkal vplyvu na ich prax, ako vyplýva z vysokého skóre vyše 80 % v prvých troch položkách otázky Z-Q12: využívanie aktivizujúcich metód, využívanie inovatívnych postupov pri vzdelávaní alebo poradenstve a využívanie nových foriem a organizácie činnosti (tabuľka D4.3). Vysokú mieru zohľadňovania horizontálnych priorít vidno aj na úrovni organizácií. Podľa zástupcov škôl v sektore OVP sa tieto priority naplňali aj v praxi. Najvyššia miera súhlasu (tabuľka D4.5) sa týkala príspevku k rozvoju školy v oblasti inklúzie a rozmanitosti (85,59 %) a v oblasti „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“ (82,21 %). Je zaujímavé, že transformačný účinok projektov na školy ako celok (tabuľka D4.5) a na jej zamestnancov, ktorí sa zapojili do projektov (tabuľka D4.3), je komplementárny. Vplyv iných dvoch horizontálnych priorít bol akcentovaný na úrovni školy a vplyv iných dvoch horizontálnych priorít pri individuálnych zamestnancoch. V prípade organizácií sektora OVP, ktoré nie sú školami, sa najvyššia miera súhlasu (tabuľka D4.6) týkala príspevku k rozvoju organizácie v oblasti digitálnej transformácie (87,23 %) a inklúzie a rozmanitosti (74,47 %).

Transformačný účinok na systém OVP ako celok je z pohľadu zástupcov organizácií veľmi silný: 96,61 % v prípade škôl (tabuľka D7.1) a 97,88 % v prípade organizácií, ktoré nie sú školami (tabuľka D7.2). Treba však pripomenúť, že zástupcovia organizácií tento transformačný účinok zároveň vidia v silnej podpore profesijného rozvoja zamestnancov: 94,91 % v prípade škôl (tabuľka D7.1) a 91,49 % v prípade organizácií, ktoré nie sú školami (tabuľka D7.2). Toto je nakoniec v súlade so štruktúrou projektov v sektore OVP, kde dominuje kľúčová akcia KA1 so silným dopadom na mikroúroveň OVP. Zatiaľ čo vplyv mobility projektov na zmeny na školách je výrazný, a to nielen podľa odpovedí škôl, vplyv projektov KA2 na systém OVP ako celok, zaostáva za očakávaním.

Príčin je viacero. Podiel stredných odborných škôl, ktoré sú koordinátormi KA2 projektov (či už malých partnerstiev alebo kooperačných partnerstiev), je dlhodobo malý. Vidieť to i na príkladoch dobrej praxe vybraných spomedzi nedávno ukončených projektov KA2⁶, ktoré sú stručne prezentované v prílohe A „Príklady dobrej praxe a významné výstupy v sektore OVP“.

Vysoké školy, mnohé neškolské subjekty (vrátane s. r. o.) a mimovládne organizácie síce môžu v rámci partnerstiev identifikovať systémové aspekty zmeny OVP, avšak v princípe nemajú dôvod sa usilovať o zmenu systému, ktorého nie sú bezprostrednou súčasťou. Tým skôr, že národné authority zatiaľ nestimulujú absorpciu impulzov na systémovú zmenu OVP vychádzajúcu z projektov a neexistuje ani žiadna finančná schéma, ktorá by sa zameriavala na podporu takýchto procesov. Príklady dobrej praxe, i keď sú agentúrou identifikované, nie sú dostatočne využívané. Môžeme uzavrieť, že na rozdiel od

⁶ Zoznamy schválených projektov nového programového obdobia sú na <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2021>, <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2022>, <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2023>.

pozitívneho dopadu na systém OVP podporou zmien „zdola“ predovšetkým vplyvom mobilit, podstatne slabší je účinok na systém OVP, čo sa týka systémových zmien, ktorý by mali prinášať výsledky partnerstiev.

(5) Aké sú rozdiely vo vplyve akcií programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 vo vašej krajine na ťažko dostupné skupiny, ľudí s nedostatkom príležitostí alebo osobitné znevýhodnené skupiny obyvateľstva, ktoré sa tradične nezapájajú do nadnárodných alebo medzinárodných aktivít, v porovnaní s inými skupinami, ktoré využívajú program? Zaujímame sa o hodnotenie prvých účinkov rámca opatrení na začlenenie a stratégie začleňovania a rozmanitosti na podporu dostupnosti financovania pre širšiu škálu organizácií a na lepšie oslovenie väčšieho počtu účastníkov s nedostatkom príležitostí.

Hodnotenie prvých účinkov rámca opatrení na začlenenie a stratégie začleňovania a rozmanitosti na podporu dostupnosti financovania je pozitívne tak zo strany autorít, ako aj zo strany účastníkov projektov. Pozitívne je vnímaná špecializovaná stránka programu na podporu inklúzie⁷ a prehľadná metodika na podporu osôb s nedostatkom príležitostí⁸.

Práve v sektore OVP je veľa pozitívnych signálov zo škôl, že dôraz kladený na začleňovanie sa premieta do vyššej participácie žiakov spomedzi znevýhodnených skupín v projektoch.

Z dotazníka pre zamestnancov v mobilite (Z-Q16) vyplynulo, že program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný aj pre osoby s nedostatkom príležitostí v organizácii. 70,24 % respondentov súhlasilo s týmto tvrdením, pričom úplne súhlasilo 31,4 %, a nesúhlasilo 8,66 %, pričom úplne nesúhlasilo len 2,48 % (tabuľka D5.1).

Z otázky pre školy (Š-Q17) vyplýva, že 47,03 % respondentov neregistruje na ich škole problémy so zapojením osôb s nedostatkom príležitostí. Na iných školách boli reportované rezervy v zapojení znevýhodnených skupín v miere, ako ukazuje tabuľka D5.2. Najväčší výskyt rezerv v zapojení (23,73 %) sa týka marginalizovaných komunít (Rómov).

Z dotazníka pre zástupcov organizácií OVP, ktoré nie sú školami (N-Q14), len 23,40 % respondentov má názor, že so zapojením osôb s nedostatkom príležitostí nie sú problémy. Najviac sú reportované rezervy (42,55 %) v zapojení do programu Erasmus+ osôb z marginalizovaných komunít (tabuľka D5.3). Treba však pripomenúť, že respondenti neboli požiadaní o informáciu týkajúcu sa ich organizácie, ale o stanovisko k programu ako celku.

⁷ <https://www.erasmusplus.sk/inkluzia/>

⁸ https://www.erasmusplus.sk/wp-content/uploads/2019/09/Metodika-OVPaSV_final.pdf

Z dotazníka pre školy (Š-Q15) vidieť, že napĺňanie priority „inklúzia a rozmanitosť“ bolo najvyššie (85,59 %) spomedzi všetkých štyroch priorít (tabuľka D4.5). Z odpovedí dotazníka pre školy na otázku, v ktorej mohli respondenti konkretizovať napĺňanie priorít (Š-Q16), vidieť príklady opatrení na podporu inklúzie a rozmanitosti a aj vplyv projektov na ďalší život školy:

- Na škole pribúda počet inkluzívnych študentov, a preto sa viac zameriavame na formy a metódy vzdelávania týchto študentov, na škole pôsobí školský psychológ, ktorý spolupracuje s učiteľmi aj študentami. Veľa informácií sme si doniesli aj z partnerských škôl v ČR, Litve. Študenti s nedostatkom príležitostí alebo s inkluzívnym vzdelávaním sú účastníkmi mobility a aj na toto musíme brať ohľad pri realizácii mobility.
- Podpora inklúzie – pri výberovom konaní má žiak so ŠVVP alebo SZP pridelený bod navyše, aby mu bolo umožnené zúčastniť sa zahraničnej mobility. V prípade rovnosti bodov je takýto uchádzač zvýhodnený.

Naši účastníci mobility sú zdravotne postihnutí žiaci, ale aj žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia. Našou snahou je, aby boli mobility prístupné pre všetkých bez rozdielov.

- Upravili (sme) kritériá výberu účastníkov/posunuli sme hodnotu priemerného prospechu (na zvýhodnenie týchto žiakov);
Zapožičali sme (im) notebook na dobu stáže;
Pridelili sme (im) primerané zaradenie na pracovisku v spolupráci s hosťujúcimi inštitúciami.
- Mnohí študenti, ktorí sa zúčastnili mobility, mali možnosť vycestovať prvýkrát. Mali možnosť zažiť rozmanitosť kultúr a bojovať proti predsudkom a xenofobickým vyjadreniam. Zažili to, že aj ľudia iných národov a rás dokážu spolupracovať, žiť na jednom mieste a rešpektovať sa navzájom. Skúsenosť v nich vzbudila väčší záujem o iné národy a kultúry...
- Zavedenie metodiky odborného vzdelávania žiakov so ŠVVP na základe získaných znalostí z odbornej stáže a praxe v zahraničí.

Z dotazníka pre organizácie, ktoré nie sú strednými školami (N-Q12), vidieť, že najvyššia bola podpora digitálnej transformácie (87,23 %), pričom zameranie na inklúziu a rozmanitosť bolo nižšie (74,47 %) a na ostatné dve priority ešte nižšie (tabuľka D4.6). Pri požiadavke konkretizovať (N-Q13) vidieť, že problematika inklúzie a rozmanitosti v projektoch je vnímaná inak:

- Náš projekt sa venoval podpore vzdelávania zdravotníckych pracovníkov a pedagógov v praxi, cez nich ide podpora inklúzie, keď vďaka nadobudnutým poznatkom pomáhajú zdravotne a sociálne znevýhodneným lepšie zvládať svoje problémy, tiež rozmanitosť, lebo

každý má v súvislosti s ochorením alebo zdravotným ohrozením iné terapeutické výchovno-vzdelávacie potreby.

- Inklúziu a rozmanitosť sme podporili zapojením dievčat a žien (do aktivít na získanie) IT zručností (a pre) ľudí s ťažším prístupom ku vzdelávaniu, vzhľadom na geografické podmienky, sme sprístupnili vzdelávanie v IT vďaka online kurzom.
- V rámci priority „inklúzia a rozmanitosť“ sme vypracovali projekt zameraný na podporu všetkých vekových skupín na pracovisku. Vypracovali sme školenie zamerané na predvídanie alebo mitigáciu konfliktov zapríčinených iným pracovným tempom/nastavením, vychádzajúcich z charakteristík rôznych vekových skupín.

Prostredníctvom otvorenej otázky (Š-Q19) školy reportujú o účinkoch svojich intervencií a zapojení takýchto osôb do projektu ako o úspechu, ktorý viedol k významnej zmene správania a najmä zvýšenej sebadôvere a sebaúcte, napr.:

- Žiačka s mnohými ťažkosťami nabrala odvalu (zúčastniť sa) a v súčasnosti vykazuje vyššiu mieru samostatnosti, rozhodnosti a nabrala správne sebavedomie. Vie, že aj v ďalekom svete dokáže fungovať relatívne samostatne, riešiť problémy aj bez rodičov. Zapájame ju aj do ďalšej mobility.
- ... zvýšil sa ich záujem a povedomie o EÚ, niektorí chcú ísť po skončení školy pracovať do zahraničia.
- Študent z marginalizovaných komunít po účasti v programe Erasmus+ vykazoval lepšie študijné výsledky a ochotnejšie sa zapájal do mimoškolských aktivít.
- (Vidieť) zvýšenie sebadôvery a akceptovanie majoritou.
- ... stávajú sa pribojnejšími, cítia sa byť súčasťou spoločnosti.
- Žiaci si uvedomili, že program umožňuje rovnaké podmienky pre všetkých žiakov. Zvýšilo to ich osobné i pracovné povedomie a prispelo k úspešnému ukončeniu štúdia a uplatneniu sa na trhu práce.

Pri požiadavke konkretizovať vplyv projektu na osoby s nedostatkom príležitostí sa aj pri organizáciách, ktoré nie sú školami (N-Q16), ukazuje podobný účinok:

- Zvýšila sa ich motivácia zapájať sa do projektových aktivít. Odstránili sa strach, neistota z tímovej práce a z prezentácie.
- Osoba so zdravotným znevýhodnením... získala množstvo cenných skúseností, zručností a znalostí, ktoré je pomôžu nájsť si v budúcnosti pracovné uplatnenie. V nemalej miere to takisto prispelo k zlepšeniu mentálneho zdravia a sebavedomia.

Odpovede na otázku týkajúcu sa bariér v zapojení týchto osôb (Š-Q18) ukazujú, že častou prekážkou, napriek podpore zo strany školy, je strach:

- **Spravidla si žiaci so špeciálnymi potrebami neveria a aj napriek podpore, ktorú im ponúkame, možnosť nevyužijú pre strach a nedostatočnú motiváciu.**
- **Väčšinou majú tie deti ako keby strach sa zapojiť do niečoho, ako keby sa cítili menejcenné. Máme dosť často problém ich presvedčať... aby to skúsili... že aby sa nebáli...**
- **... najmä strach z jazykovej bariéry, strach z cudzieho prostredia (neakceptovanie ostatnými) a strach z nedostatku financií...**

Podobný názor vidieť aj v odpovediach iných organizácií, ktoré nie sú strednými školami (N-Q15), pričom charakteristickou a výstižnou je nasledujúca odpoveď:

- **Najväčšou bariérou je skutočnosť, že nemajú dostatočné informácie o ich zapojení do programu; mnohí sa boja, či pobyt v zahraničí zvládnu. Je preto dôležité, aby mali dostatočné informácie o ich špecifických možnostiach v rámci mobility.**

Pri zdravotne znevýhodnených účastníkoch sa zdá byť najväčšou bariérou nie samotný pobyt, ale cestovanie, i keď obavy z nového prostredia sa najmä pri ťažších postihnutiach tiež vyskytujú podobne ako u sociálne znevýhodnených.

Pracovníci národnej agentúry pokladajú opatrenia na začlenenie za účinné a hovoria dokonca o synergii: K dispozícii je príručka na podporu inklúzie a opatrenia ministerstva školstva na podporu inklúzie, čo vedie jednak k lepšiemu chápaniu cieľov inklúzie a jednak k potrebe zoznámiť sa s príkladmi práce s deťmi so špeciálnymi potrebami v mainstreame.

Finančné zabezpečenie projektov je postačujúce. Pozitívne je hodnotené, že je možné zafinancovať zvýšené náklady na diétne stravovanie (čo otvorilo napríklad príležitosť pre celiatikov) alebo na náklady na sprievod (napr. autista vycestoval s osobným asistentom a zrakovo postihnutý so psom) a že akreditované organizácie (aktuálne je to väčšina) môžu požiadať po 12 mesiacoch o dodatočné peniaze na podporu znevýhodnených a inklúzie. Napriek tomu je v niektorých prípadoch nezáujem o projekt ovplyvnený zlou finančnou situáciou rodiny a sociálnym prostredím. Niekedy sa až pri vycestovaní a obsahu batožiny ukázalo, že rodina nevie zabezpečiť štandardnú vybavenosť pre mobilitu. Vycestovanie na dlhšiu mobilitu je niekedy komplikované výpadkom príjmov pre rodinu, ktoré žiak zabezpečuje brigádnickou činnosťou, a aj samotní žiaci niekedy nechcú stratiť dobré brigádnické miesto. Osoby s nedostatkom príležitostí sa niekedy nechceli priznať, že sú z prostredia, ktoré je sociálne slabšie, a aj rodičia nie sú vždy ochotní dokladovať škole dôvod svojej zlej finančnej situácie a nosiť potvrdenia zo súdov a úradov.

V minulosti bola mobilita viac za odmenu a nehľadalo sa na motivačný efekt a impulz pre osobnostný rozvoj. Sú školy, kde je pretlak záujmu, a sú školy, kde je treba robiť nábor, preto niektoré školy robia výber bez priorit na výber znevýhodnených, niektoré školy vyberajú na základe kritérií a bodovania s bodovým zvýhodnením. Kritériá výberu účastníkov mobilit, ktoré sú zverejnené v dostatočnom predstihu, motivujú aj týchto žiakov k lepšiemu prospechu.

(6) Do akej miery sa akcie/činnosti/projekty podporované z programu Erasmus+ 2021 – 2027 prispievajú k začleňovaniu opatrení v oblasti klímy a životného prostredia a k dosahovaniu cieľov v oblasti klímy a životného prostredia vrátane tých, ktoré sú zamerané na zníženie negatívnych vplyvov na životné prostredie vo vašej krajine?

Pri žiadosti konkretizovať, ako realizovali prioritu týkajúcu sa životného prostredia, respondenti v dotazníkoch (Š-Q16 a N-Q13) často informovali o „zelených“ aspektoch projektového riadenia. Charakteristická je táto odpoveď:

- **Pri realizácii jednotlivých mobilit sme v oboch prípadoch pripravili všetky prípravné materiály v online verzii, aby si ich žiaci mohli stiahnuť do svojich mobilov, a tak mali všetky informácie vždy po ruke a práve týmto spôsobom sme sa snažili vyhovieť environmentálnym opatreniam programu a zbytočne nepoužívať papier. Taktiež sme si naplánovali pri realizácii jednotlivých mobilit cestovanie vlakom... (Š-Q16)**

Školy hovorili aj o „zelených“ vplyvoch projektu, ktoré sa týkali života školy

- zmeny v kurikule;
- ekologické zmeny v škole/organizácii (zavedenie separácie odpadov, využívanie dažďovej vody, kultivácia areálu školy...);

avšak len zriedkavo o aktivitách presahujúcich život školy. Zaujímavým momentom je informácia o tom, že sa škola pred vyslaním na mobilitu zaoberala prípravou účastníkov na „environmentálne správanie sa“ a dokonca „odskúšali“ pripravenosť žiakov na „environmentálne správanie sa“.

Nie sú však k dispozícii také detailné informácie, že by bolo možné určiť mieru príspevku projektov na zníženie negatívnych vplyvov na životné prostredie v krajine, k dispozícii sú len dáta o tom, ako respondenti deklarovali naplnenie tejto priority. Podľa 73,73 % respondentov zo škôl (Š-Q15) a 63,83 % respondentov z organizácií, ktoré nie sú školami (N-Q12), program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „životné prostredie a boj proti klimatickým zmenám (zelená transformácia)“, čo je v prípade oboch skupín respondentov v porovnaní s inými tromi prioritami najslabší výsledok. 57,4 % zamestnancov zapojených do programu (Z-Q16) uviedlo, že program Erasmus+ ovplyvnil ich postoje v

téme životné prostredie a boj proti klimatickým zmenám (zelená transformácia). Jednoznačne možno povedať, že digitálna transformácia (aj vplyvom pandemických reštrikcií) a inklúzia (aj vplyvom domácich reforiem) sú reportované ako viac reflektované a vplyvné v porovnaní so zelenou transformáciou. Je však nepochybné, že vzhľadom na zmeny v Pláne obnovy a odolnosti z 26. apríla 2023⁹, ktorými sa práve v oblasti sekundárneho OVP reaguje na zelenú transformáciu a potrebu rozvoja zelených zručností, a nakoniec aj vplyvom odporúčania Rady EÚ pre Slovensko z 24. mája 2023 (CSR 2023), ktoré výlučne prioritizuje podporu politického úsilia zameraného „na poskytovanie a nadobúdanie zručností potrebných na zelenú transformáciu“¹⁰, dôjde čoskoro k zmene v prospech tejto priority aj v projektoch programu Erasmus+ v sektore OVP. Spomedzi nových aktuálne riešených projektov je potrebné vyzdvihnúť projekt Združenia pre kariérové poradenstvo a rozvoj kariéry (Exploring green guidance, 2023-1-SK01-KA220-VET-000158513)¹¹, ktorého cieľom je rozvíjať „zelené poradenstvo“.

(7) Do akej miery ovplyvnili formy spolupráce a druhy akcií v rámci programov Erasmus+ 2021 – 2027 a Erasmus+ 2014 – 2020 vývoj politiky v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, mládeže a športu vo vašej krajine? Ktoré akcie programov sú najúčinnnejšie vzhľadom na potreby vašej krajiny? Existujú výrazné rozdiely medzi rôznymi akciami?

Podľa 96,61 % respondentov dotazníkov pre školy a dokonca až 97,88 % respondentov dotazníkov pre iné organizácie má program Erasmus+ pozitívny vplyv na OVP ako celok (systém). S veľmi vysokým skóre (94,91 % a 91,49 %) obe kategórie respondentov pokladajú program Erasmus+ za potrebný pre profesijný rozvoj (tabuľky D7.1 a D7.2).

Aj zo vzorky respondentov dotazníkov a ich vyjadrení ohľadom zapojenia do akcií programu Erasmus+ (tabuľka D7.3), aj zo štatistík podaných a schválených žiadostí v období 2014 – 2022 (tabuľka B6) vidieť, že v sektore OVP sú v prípade stredných škôl dominantné mobility a naopak pre iné organizácie sú dôležitejšie partnerstvá.

Pre stredné odborné školy sú z praktického hľadiska dôležitejšie projekty KA1 ako projekty KA2. Mobility lepšie zodpovedajú úlohám školy aj personálnym kapacitám na riadenie projektov. Možno teda aj povedať, že projekty KA1 sú účinnejšie ako projekty KA2. Ak by došlo k avizovanému vytváraniu väčších škôl, bolo by možné očakávať zlepšenie personálnych kapacít pre riadenie projektov KA2 a pri rovnako avizovanom vytváraní centier excelentnosti OVP možno očakávať aj zvýšený záujem o projekty

⁹ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28317/1>

¹⁰ https://commission.europa.eu/document/download/06dee83b-e24f-4a3e-8e27-791232a81d5e_sk?filename=COM_2023_625_1_SK.PDF

¹¹ <https://rozvojkariery.sk/zdruzenie-ziskalo-projekt-pre-rozvoj-zeleneho-poradenstva/>, podrobnejšie o projekte hovoríme v prílohe „Príklady dobrej praxe a významné výstupy v sektore OVP“.

KA2 a KA3 s ambíciou preskúmať možnosti zmeny systému OVP na základe zahraničných skúseností. Na rozdiel od iných organizácií OVP nemajú školy aktuálne ambíciu na ovplyvňovanie tvorby politík, i keď sa do projektov KA2 zjavne zapájajú aj z iných dôvodov (finančné zabezpečenie aktivít, produkcia publikácií). Z dotazníka pre iné organizácie (N-Q19) je však explicitne hlásené aj ovplyvňovanie tvorby politík. Je to však špecifický prípad, ako naznačuje aj respondent:

- **Snažíme sa využívať výsledky projektov na národnej úrovni a implementovať ich do tvorby politík (ale darí sa nám to aj vďaka povahe našej organizácie).**

Potrebné je však vyzdvihnúť, že oproti minulosti došlo k významným regulačným zmenám týkajúcim sa programu Erasmus+ zo strany ministerstva školstva, dokonca aj k zlepšeniam v legislatíve

- novelou zákona o OVP (61/2015 Z. z.) je podporené poskytovanie praktického vyučovania v zahraničí, čo jednak podporuje vysielanie žiakov v duáli do materských podnikov na získavanie praktických zručností, ale stimuluje aj zapájanie pro programu Erasmus+;
- novelou vyhlášky (202/2022 Z. z.) sú školy úspešné v programe Erasmus+ zvýhodnené počtom miest, ktoré im samosprávne kraje pridelujú pre prijímanie žiakov do prvého ročníka, čo sa zároveň v dôsledku kapitačného financovania premieta do vyššieho príjmu školy zo štátneho rozpočtu;
- novelou zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch (138/2019 Z. z.) sa vytvorili podmienky pre zníženie úväzku (5 hodín vyučovacej povinnosti týždenne) učiteľov zaťažených prácou na projektoch;
- novelou školského zákona (245/2008 Z. z.) sa intenzívne podporuje inkluzívne vzdelávanie a tvorba podporných (inkluzívnych) tímov. Novoprijatí špecializovaní pracovníci by mohli byť nápomocní pri prekonávaní bariér (nedostatočnej podpory, prípadne aj odporu rodiny alebo obáv samotných žiakov zo zapojenia do projektu), a zvýšiť tak zapojenie znevýhodnených žiakov alebo žiakov s nedostatkom príležitostí v dôsledku chudoby.

Tieto opatrenia však majú predovšetkým potenciál ovplyvniť zapojenie škôl do programu a zvýšiť počty účastníkov mobilít. Zatiaľ absentuje systematická podpora diseminácie príkladov dobrej praxe a dôležitých výsledkov prenositeľných do praxe ďalších škôl. Úspechy v programe Erasmus+ sú pre školy významnou výhodou v konkurenčnom súperení o žiakov s inými školami. Prípadné diseminačné aktivity sú preto nedostatočne ohodnotenou ujmou na investovanom čase. Navyše zvyšujú riziko oslabenia vlastnej pozície potenciálnou podporou konkurujúcich škôl v súboji o žiaka a podiel na príjmoch zo štátneho rozpočtu. Bez zavedenia podpornej schémy (vrátane finančného ocenenia príkladov dobrej praxe a finančnej podpory diseminačnej činnosti) je pri súbehu poklesu záujmu o štúdium na stredných odborných školách a populačného poklesu a pri existujúcom kapitačnom modeli financovania škôl nerealistické očakávať systematické úsilie škôl o disemináciu. Národná

agentúra síce dokáže identifikovať príklady dobrej praxe, avšak pri absencii podporného nástroja by akákoľvek diseminácia (okrem barteru v podobe vzájomne výhodnej spolupráce) bola pre šíriteľov dobrej praxe a inovácie kontraproduktívna. Poškodzovala by ich, lebo by ich potenciálne oslabovala v konkurenčnom boji vyvolanom aktuálnym modelom financovania škôl. Tento problém je zvlášť akútny v sektore OVP.

(8) Aké konkrétne prístupy (napríklad spolufinancovanie, propagácia alebo iné) ste použili, aby ste sa pokúsili zvýšiť účinky programov Erasmus+ 2021 – 2027 a Erasmus+ 2014 – 2020 vo vašej krajine? Do akej miery boli tieto prístupy účinné? Je možné identifikovať nejaké konkrétne body na zlepšenie?

Je len málo príkladov konkrétnych prístupov na podporu zvýšenia účinku programov Erasmus+ a nie sú k dispozícii ani analýzy ich účinnosti. Sú však informácie o troch typoch podporných aktivít

- predfinancovanie projektov zo strany samosprávneho kraja uľahčuje realizáciu projektov a napríklad aj umožňuje zapojenie finančne slabších žiakov do mobilit, a tým účinnosť, keďže škola môže vyslať aj takých žiakov, ktorí vysoko benefitujú z projektu a inak by nevycestovali;
- informácie o vybavenosti zahraničných škôl vytvárajú priaznivejšie podmienky na investície zriaďovateľa na skvalitnenie vybavenosti škôl, a tým aj na účinnejšie využitie zahraničných skúseností;
- podpora jazykového vzdelávania pedagogických zamestnancov samosprávnym krajom spolu so zvýšením absorpčného potenciálu zahraničných podnetov vytvára podmienky aj pre zvýšenie účinnosti projektov.

70 % respondentov dotazníka pre stredné školy reagovalo pozitívne na otázku „Bolo by užitočné zvýšiť účinok projektov Erasmus+ nejakými doplnkovými aktivitami, ktoré by neboli financované z programu Erasmus+?“ (Š-Q36). V pozitívnom prípade boli respondenti vyzvaní uviesť, čo by mohlo pomôcť zvýšiť účinky ich projektu. Príklady takýchto vyjadrení štruktúrovaných podľa obsahového zamerania (financovanie, podpora zviditeľnenia) nasledujú:

- **Finančný príspevok zo strany ministerstva by pomohol pri zlepšení materiálno-technického vybavenia školy. Často sa stáva, že si zahraničné návštevy myslia, že naše štandardne zariadené triedy sme ponechali len ako ukážku komunizmu z minulosti a je to recesia.**
- **Finančná podpora zo strany ministerstva alebo zriaďovateľa by mohla slúžiť na zlepšenie materiálno-technickej vybavenosti priestorov našej školy, aby sme sa vyrovnali tým zahraničným, ktoré v rámci projektov Erasmus+ navštevujeme a aby sme sa vyrovnali**

vybavenosti moderných podnikateľských subjektov, kde naši žiaci absolvujú odbornú prax/odborný výcvik a kde sa plánujú v budúcnosti uplatniť.

- Jednoznačne finančná podpora školám zo strany oficiálnych inštitúcií – ministerstvo školstva, VÚC – by určite pomohla posilniť účinky projektov, možno by bolo dobré motivovať „výrobnú sféru“, aby investovala do „nevýrobnej“ – jednoducho do vzdelania...
- Keďže poznáme finančnú situáciu zriaďovateľov a škôl, navrhujeme podporu zo strany ministerstva školstva, alebo podľa odbornosti, napr. pôdohospodárstva, na doplnkové aktivity účastníkov, na získanie certifikátov alebo osvedčení, ktoré by im otvorili pracovný trh.
- Finančná podpora zo strany zriaďovateľa, ale napr. aj stavovských organizácií v príslušnom odbore. Keďže účastníci získajú pracovnú skúsenosť v zahraničí, ktorú využijú v budúcom pracovnom živote.
- Finančná podpora zo strany zriaďovateľa a MŠ, sponzorstvo zo strany firiem/spoločností, podnikov – budúcich zamestnávateľov, kde žiaci vykonávajú povinnú odbornú prax.
- Finančná podpora v prípade, že projekt nepokrýva celé výdavky. Bohužiaľ, ak poviem učiteľovi, že 400 eur treba doplatiť, tak nepôjde nikam. Veľmi dobré sú stretnutia s národnou agentúrou, chce to však viac času na diskusiu o reálnych problémoch.
- Mali by byť aj prostriedky na realizáciu „tvrdých projektov“ (investícií na modernizáciu priestorov, vybavenia, IKT techniky a pod.), ktoré by vyplývali z poznatkov získaných pri realizácii Erasmus+ (síce sa niečo dozvieme/naučíme, ale zrealizovať to doma nevieme, lebo na to nemáme financie).
- Určite by sme uvítali finančnú podporu zo strany ako ministerstva, tak zriaďovateľa, najmä na účely ďalšieho technického a materiálneho zabezpečenia, potrebného pre efektívnu projektovú prácu v budúcnosti a tiež pre lepšie finančné ohodnotenie koordinátorov projektov ako motiváciu do budúcej aktívnej účasti v programe Erasmus+.
- Určite finančné ohodnotenie pre školských koordinátorov/kontaktné osoby.
- Zamestnať na plný úväzok zamestnanca, ktorý by koordinoval program Erasmus+.
- Prvotne by bolo dobré, aby školy nemuseli predfinancovať projekty z vlastných finančných zdrojov. Druhý najväčší problém, ktorý evidujeme, je neznalosť cudzích jazykov učiteľov, na základe čoho sme mali obmedzený počet sprevádzajúcich osôb. Učitelia by uvítali podporu čisto jazykového kurzu v zahraničí.
- Samostatná finančná podpora pre dlhodobé vzdelávanie pedagogických zamestnancov v cudzom jazyku v školách, ktoré realizujú mobility dlhšie obdobie.
- Bolo by vhodné finančne motivovať učiteľov tak, aby ich úsilie v projektoch Erasmus+ bolo chápané ako ich ďalšie vzdelávanie.

- Finančná podpora na šírenie výsledkov v tlači alebo v regionálnych televíziách, finančná podpora na školské časopisy, a pod.
- Určite financie pre možnosť zavádzania novo osvojených postupov, vedomostí a technológií...
- Zviditeľneniu školy angažujúcej sa v projekte Erasmus+ by pomohla väčšia ochota zo strany zriaďovateľa v oblasti propagácie, medializácie. Zo strany ministerstva skôr menej časté úpravy ŠVP a tlak na neustále presúvanie hodín na predmety, ktoré práve daná vláda považuje za prioritné...
- Podporovať platformy, aktivity (napr. zo strany zriaďovateľa), na ktorých by školy, účastníci prezentovali výsledky projektov.
- Zriaďovateľ môže organizovať stretnutie účastníkov, koordinátorov E+ pod svojou záštitou, nech aj oni vedia, ako bežia projekty na SOŠ, a nielen, že pozbierajú štatistiku o projektoch.
- Vytvorenie jednotnej platformy škôl za účelom spolupráce týchto škôl pri realizácii aktivít Erasmus+ (napr. výmena skúseností).

Na obdobnú otázku odpovedali aj respondenti dotazníka určeného iným organizáciám (N-Q32). V pozitívnom prípade boli respondenti vyzvaní uviesť, čo by mohlo pomôcť zvýšiť účinky ich projektu. Príklady takýchto vyjadrení nasledujú:

- finančná podpora internacionalizácii;
- uznávanie výsledkov vzdelávania v rámci mobilít Erasmus+, uznávanie Europassu vedením inštitúcií ako doplnkového vzdelávania...;
- lepšie prepojiť EPALÉ či samotný program s Youtube či FB;
- dlhodobý účinok sa dá doceliť kofinancovaním aktivít po skončení a vyhodnotení projektu;
- zníženie byrokratickej záťaže a limitov pri implementácii výstupov projektov do praxe;
- zabezpečiť financovanie vlastnou organizáciou pre implementáciu výsledkov projektu aj po jeho ukončení;
- (vytvorenie) agentúry na podporu šírenia výsledkov, propagácia príkladov dobrej praxe... u národných regulátorov vzdelávania, podpora dlhodobej implementácie aj po skončení projektu, ak sa výsledok osvedčil, (aby nebola) potreba tvoriť iný ďalší projekt;
- napadá mi rola mentora/konzultanta na strane SAAIC, na ktorého by sa dalo pri implementácii projektových aktivít obrátiť (mal by skúsenosti s rôznorodými Erasmus+ projektmi) a rovnako by následne vedel napomáhať šíreniu výsledku projektov na národnej úrovni;
- napríklad podpora zviditeľniť naše projekty (weby), aby sa o nich dozvedelo viac osôb;

- vytvoriť prehľadnú „knižnicu“ takýchto projektov, ktoré už vznikli a vedia byť využívané aj ostatnými;
- vytvoriť nejakú „súťaž“ (možno po vzore „Európska značka pre jazyky“) pre „Naj“ Erasmus-projekt za krajinu?

V dotazníkoch bola súčasne skúmaná účinnosť a efektívnosť (Š-Q35 a N-Q31), aby sa eliminovali bežné problémy vyplývajúce z nedostatočne presného rozlišovania medzi týmito pojmami. Aj tak ju však nemožno vylúčiť vzhľadom na ambivalentnosť s narábaním slovom efektívnosť v bežnej reči. V každom prípade, namerané hodnoty sú veľmi priaznivé: Podľa vyjadrení 83,05 % respondentov zo stredných škôl a 78,72 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D8.1) je efektívnosť programu s prihliadnutím na čas realizácie, vynaložené financie a administratívnu prácu vysoká a veľmi vysoká. Porovnateľne vysoké sú aj údaje o účinnosti programu chápanej ako dopad na zmenu edukačnej praxe alebo zmenu postojov účastníkov projektu: Podľa vyjadrení 80,09 % respondentov zo stredných škôl a 82,98 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D8.2) je takto chápaná účinnosť programu vysoká a veľmi vysoká.

Na zvýšenie tak efektívnosti, ako aj účinnosti projektov je užitočné skúmať záťaž spojenú s projektovou činnosťou ako bariérou pre zapájanie sa do programu. Výsledky ukazujú (tabuľka D8.3), že najväčšou bariérou je „nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov“, 61,86 % pri stredných školách a 53,19 % pri iných organizáciách. Pri školách nasleduje administratívna náročnosť (55,51 %) a nedostatočné jazykové zručnosti (44,49 %), pri iných organizáciách nedostatočné jazykové zručnosti (42,55 %) a administratívna náročnosť (31,91 %). Zároveň podľa oboch skupín respondentov finančná záťaž je vnímaná ako bariéra v malej miere: 15,68 % pri školách a 14,89 % pri iných organizáciách.

Možno teda uzavrieť, že na podporu efektívnosti a účinnosti sú vhodné tri typy opatrení:

- preškoloňovanie zamerané na prípravu projektov, tak aby ich realizácia nebola brzdená nedostatkami v príprave;
- zníženie administratívnej náročnosti, čo je opakovane zdôrazňované zo všetkých úrovní;
- zlepšenie jazykovej úrovne účastníkov, čo by zefektívnilo nielen komunikáciu a vlastnú prácu, ale aj zefektívnilo nadobúdanie nových skúseností.

Na otvorenú otázku (Š-Q30 a N-Q26) „Čo navrhujete zmeniť, aby bola Vaša projektová práca viac efektívna (znižila sa prácnosť pri dosiahnutí rovnakých výsledkov)?“ respondenti najviac hovorili o zvýšenom financovaní (nepochybne v dôsledku inflácie) a znížení administratívnej náročnosti. Spomedzi konkrétnych komentárov možno uviesť napríklad

- **možnosť jednoduchšie vypracovať projekt a záverečnú správu. Viac sprístupniť akreditáciu aj začiatocným školám; náročné je predfinancovať projekt, keď nechcete vyzbierať peniaze od účastníkov – čo nechceme, lebo v tomto prípade už by účasť nebola rovnako dostupná pre každého;**
- **zapojiť sa do viacerých projektov mobilit, tiež získať akreditáciu na dlhšie časové obdobie, a tým odbúrať administratívne a finančné bariéry v oblasti dlhodobého uplatňovania stratégie pre mobility učiteľov a žiakov, rozšíriť partnerstvá;**
- **zníženie administratívnej náročnosti projektu, (lebo) neprináša benefit pre koncového užívateľa, slúži len na kontrolu peňažných tokov.**

Z pohľadu respondentov spomedzi zamestnancov zapojených do programu tri najväčšie bariéry pre zapojenie väčšieho počtu zamestnancov do programu Erasmus+ (tabuľka D22.6) sú nedostatočné jazykové zručnosti (70,25 %), administratívna náročnosť (38,43 %) a organizačné a personálne problémy súvisiace so zastupiteľnosťou zamestnancov (30,99 %).

Konkrétne body na zlepšenie programu prinášajú aj ďalšie odpovede respondentov. Respondenti zo stredných škôl odpovedali na otázku „Čo navrhujete zmeniť, aby mohli byť výsledky programu Erasmus+ viac účinné (mali väčší dopad)?“ (Š-Q24) rozmanitými návrhmi, ktoré i keď s programom a prácou národnej agentúry súvisia, vyžadujú si hlavne aktivizovanie národných a regionálnych autorít, ako i vedenia škôl:

- **myslíme si, že v tomto prípade sú možnosti programu Erasmus+ dostačujúce; závisí najmä od školy, aký spôsob implementácie zvolí; ale školám by pravdepodobne dosť pomohli viaceré príklady z rôznych škôl alebo návrhy zo strany agentúry, ako by sa výsledky projektov mohli implementovať;**
- **možno by pomohol „manuál“ už od skúsených koordinátorov projektov, v ktorých by uviedli svoje „good practices“, a bolo by to na jednom mieste a inšpiratívne...;**
- **organizovať stretnutia s predošlými účastníkmi aj po skončení školy, využiť ich ako ambasádorov programu Erasmus+;**
- **(vytvoriť) jednotné online portfólio edukačných materiálov – výstupov všetkých škôl, usporiadané podľa obsahu a zamerania;**

- zjednodušiť proces hľadania partnerov cez prípravné návštevy – nie vždy sa aj napriek snahe podarí dohodnúť;
- dať učiteľom viac priestoru, aby si po mobilite našli svoj spôsob implementácie nadobudnutých vedomostí a zručností – aby neboli pod tlakom, že musia niečo stihnúť odprezentovať, pripraviť a odovzdať v nejakom termíne. Učitelia sú zavalení byrokraciou súvisiacou s bežným vyučovaním a Erasmus mobilita by im nemala prácu pridávať, ale inšpirovať ich k vlastným inováciám svojím tempom...;
- (uskutočňovať) regionálne konferencie, kde by sa ľudia bývajúci bližšie k sebe a tvoriaci Erasmus+ projekty mohli spoznať.

Respondenti z iných organizácií odpovedali na rovnakú otázku (N-Q21) návrhmi, ktoré sa najviac zameriavali na udržateľnosť, napr.

- viac podporovať projekty, ktoré sú prepojené na prax, partnerstvá súkromného a verejného sektora (majú potenciál) na dlhodobú udržateľnosť;
- vytvoriť grantové follow-up programy;
- poskytnúť financie na odborné semináre/podujatia/konferencie po ukončení projektu, kde sa budú prezentovať výsledky projektu;
- zohľadňovať princíp na seba nadväzujúcich (follow-up) projektov.

(9) Do akej miery sa výsledky programov Erasmus+ 2021 – 2027 a Erasmus+ 2014 – 2020 primerane šíria a využívajú vo vašej krajine? Kde vidíte možnosti zlepšenia?

Z interview s národnou agentúrou vyplýva, že diseminácia a využívanie výsledkov sa zlepšuje. Agentúra dokonca konštatuje veľký pokrok oproti predchádzajúcemu programu. Pripisuje to väčšiemu tlaku agentúry na zverejňovanie výsledkov (i keď nie je povinné) a na skvalitnenie diseminácie. Určujúcim faktorom je aktivita riaditeľa a veľkosť školy. Boj o žiakov však znižuje otvorenosť k spolupráci pri školách podobného profilu, a tak sa objavujú prekvapujúce spolupráce a výmena skúseností ohľadom manažovania projektov medzi školami, ktoré sú si nekonkurenčné (napr. priemyslovka a zdravotná škola).

V dotazníku pre stredné školy súhlasné stanovisko k tvrdeniu „Výsledky a výstupy projektov podporených programom Erasmus+ sa Vám darí šíriť aj na iné školy“ (Š-Q20) zvolilo 76,70 % respondentov, pričom úplný súhlas vyslovilo len 36,02 % a neutrálne stanovisko „ani súhlasím/ani nesúhlasím“ zvolilo až 19,49 % respondentov. V dotazníku pre iné organizácie súhlasné stanovisko

k analogickému tvrdeniu (N-Q17) zvolilo až 95,75 % respondentov, pričom úplný súhlas vyslovilo 55,32 % a neutrálne stanovisko „ani súhlasím/ani nesúhlasím“ zvolilo 0 % respondentov (tabuľka D9.1). Rozdiel medzi školami a inými organizáciami vidieť aj v odpovediach na požiadavku konkretizovať spôsoby šírenia výsledkov programu (tabuľka D9.2). Významné rozdiely sú v miere prezentovania výsledkov na konferenciách (55,8 % oproti 80,85 %) a v miere poskytovania vzdelávania a mentoringu (13,14 % oproti 57,45 %). Nižšia miera aktivity stredných škôl je jednoznačne dôsledkom ich vyťaženia vyučovaním. Neziskové organizácie alebo vysoké školy majú z povahy svojej práce viac času a priestoru pre takýto druh aktivít ako školy. Toto zároveň dokumentuje systémový nedostatok, keďže naakumulované skúsenosti školami sa porovnateľne menej šíria priamym osobným kontaktom, ktorý umožňujú práve tieto dve formy. Tieto údaje tiež dokladujú potrebu špeciálnej intervencie zo strany samosprávnych krajov a ministerstva školstva na korekciu tohto nedostatku, napr. v podobe zníženia úväzku učiteľom schopným vzdelávať kolegov.

Charakteristické sú aj rozdiely, ktoré vidieť pri upresňovaní iných spôsobov šírenia výsledkov projektov (položka „iné“ v tabuľke D9.2). Kým školy uvádzajú najmä aktivity zároveň naviazané na život školy, ako sú dni otvorených dverí a náborové aktivity na získanie nových žiakov alebo na propagáciu projektu (propagačný banner na námestí, prezentácia výsledkov projektu v kultúrnom alebo vedeckom podujatí), iné organizácie uvádzajú aj aktivity s väčším dosahom – dokonca aj na tvorbu strategických materiálov a politík.

- **Snažíme sa využívať výsledky projektov na národnej úrovni a implementovať ich do tvorby politík (ale darí sa nám to aj vďaka povahe našej organizácie).**
- **Využívame výsledky pri tvorbe strategických materiálov... pre MPSVaR.**
- **Výsledky využívame ako podklad pre analytické plánovanie a nové aktivity.**
- **Informujeme na... poradách u zamestnávateľov.**

Toto je spôsobené jednak odlišnosťou funkcie a časových možností škôl oproti iným organizáciám, ale aj štruktúrou projektov, do ktorých sú zapojené. Kým stredné školy sa dominante zapájajú do mobilných projektov a menej do partnerstiev KA2, iné organizácie vykazujú vyšší podiel zapojenia do partnerstiev KA2 a menej sa zapájajú do KA1 mobilít (pozri aj tabuľku D7.3 a tabuľku B6).

Pri odpovedi na otázku „Aké sú, podľa vás, najväčšie bariéry, ktoré bránia šíreniu výsledkov Vašich projektov Erasmus+ medzi žiakmi, učiteľmi Vašej školy, príp. aj inými školami?“ (Š-Q23) bolo najčastejšie vidieť, že školy nemajú popri vyučovaní a iných mimoškolských aktivitách dostatok času na hlbšie založené aktivity, napr.

- Nemyslím si, že sú nejaké konkrétne bariéry, možno snád' čas – máme veľa učiteľských povinností a nie vždy nám zostáva dostatok času na prípravu aktivít špeciálne zameraných na šírenie výsledkov...
- Bariéry v súčasnej modernej technickej dobe nevidíme, skôr časové hľadisko a kreativita pri hľadaní spôsobov šírenia výsledkov, okrem tých zaužívaných spôsobov...
- Časovo účastníci mobilít nestíhajú spoluprácu s inými školami podľa predstáv projektového manažéra.
- (Je) nedostatok času na... analýzu dopadu mobilít na jednotlivcov.
- Väčšina škôl je už presýtená všetkými informáciami a nie je záujem o stretnutia na školách s cieľom výmeny skúseností. Skôr je to potom na osobnej báze.

Odpovede respondentov potvrdzujú aj dlhodobo známe systémové slabiny, napr.

- slabá jazyková vybavenosť učiteľov odborných predmetov, ktorá
 - spôsobuje aj ich slabšiu participáciu, a tým aj slabšiu disemináciu;
- administratívna náročnosť implementácie inovácie
 - Najväčšou bariérou pri šírení výsledkov je pomerne komplikovaný proces implementácie – najmä v prípade, ak chceme nové poznatky zaviesť do učebných plánov a osnov. Meniť osnovy nie je možné operatívne, ale len po ich odsúhlasení, a to počnúc prvým ročníkom. Z tohto dôvodu môžu byť výsledky projektu niekedy už neaktuálne;
- nedostatok finančných prostriedkov na disemináciu, napr.
 - V súčasnosti chce každý odborný časopis, aby sme im za zverejnený článok o tom, že sme sa zúčastnili mobility a čo sa žiaci/učitelia nové naučili, zaplatiť. Vraj je to reklama na Erasmus, ale my tam prezentujeme odborné veci. To znepríjemňuje šírenie výsledkov medzi odbornou verejnosťou.

Vážnym systémovým problémom je aj podľa praktikov „**konkurenčné prostredie medzi strednými odbornými školami**“.

Iné organizácie (N-Q20) podobne ako školy rozlišujú disemináciu ako propagáciu výsledkov projektov a implementáciu výsledkov do trvalej praxe:

- Nepocitujeme bariéry v šírení výsledkov projektov, skôr vidíme problém s ich implementáciou do aktivít formálneho vzdelávania.

V súvislosti s tým poukazujú na administratívnu náročnosť zmeny kurikula, ale často zdôrazňujú nedostatok financií na tento účel tak počas projektu, ale najmä po skončení projektu.

- **Nedostatok personálnych kapacít na šírenie, autori odborného obsahu často aj administrujú projekt, aj robia následné šírenie výsledkov. Nie sú na to motivovaní, svoju úlohu vidia viac v tvorbe odborného obsahu a šírenie má zabezpečiť niekto iný. Položka na manažment projektu je nízka na pokrytie práce koordinátora, účtovníka a administrátora/asistenta projektu a PR manažéra súčasne na zabezpečenie šírenia výsledkov... Vieme, kde a ako šíriť, chýba kapacita. Tiež čas, na šírenie výsledkov treba aspoň toľko času ako na ich vytvorenie a je to úplne iná samostatná agenda. Je to ako chcieť od pekára, aby si vyrábal aj predával výrobky sám.**
- **Nie všetky organizácie majú dostatočné zdroje alebo stratégie na efektívnu komunikáciu a šírenie svojich výsledkov. V dnešnom preplnenom mediálnom prostredí sú výsledky projektov často v konkurencii o pozornosť so širokým spektrom iných informácií a zábavy.**

Objavujú sa preto návrhy, aby bolo pre najcitlivejšie obdobie pre šírenie výsledkov, pre prvý rok po skončení projektu, zabezpečené doplnkové financovanie.

(10) Do akej miery budú účinky vo vašej krajine pravdepodobne pretrvávať aj po skončení intervencie, a to kumulatívne, ako aj úroveň implementovaných grantov?

Národná agentúra a nakoniec aj praktici pozitívne hodnotia prínos a zvýšenú podporu zavedenia akreditácie a vysielania sprevádzajúcich osôb. V prvom prípade zjednodušené financovanie a administratíva vytvárajú priaznivé podmienky pre stabilizáciu záujmu o medzinárodnú spoluprácu a jej prípadnú podporu v budúcnosti aj z iných zdrojov, v druhom prípade sa zvyšuje účinnosť projektu v prospech osôb so špeciálnymi potrebami a prostredníctvom zapojenia sprevádzajúcej osoby aj dlhodobý účinok.

V odpovedi na otázku, ako konkrétne oni osobne zabezpečujú udržateľnosť výsledkov (Z-Q13), zamestnanci zapojení do programu najčastejšie vybrali odpovede bezprostredne súvisiace s ich vlastnou prácou

- zlepšil som sa ako učiteľ/školiť (68,18 %);
- naďalej využívam nové materiály a pomôcky (64,05 %);

avšak výrazne menej iné položky (tabuľka D10.1). Vysoké skóre v odpovediach na ďalšiu otázku (tabuľka D10.2) ukazuje, že program je dôležitým nástrojom aktuálneho (90,08 %) i budúceho profesijného rozvoja (89,67 %) a vďaka nadobudnutým zručnostiam a skúsenostiam 89,25 %

respondentov robí „svoju prácu kvalitnejšie“. V odpovedi na otázku, akým spôsobom zabezpečujú udržateľnosť výsledkov (Š-Q21), najvyššie skóre má pokračovanie partnerstva (72,46 %), nasledované položkami bezprostredne súvisiacimi s poskytovaním vzdelávania žiakov (tabuľka D10.3). Charakteristické pre kompetitívnu atmosféru, v ktorej žijú stredné odborné školy, je vyjadrenie jednej zo škôl v položke „iné“:

- **Výsledky a výstupy z programu Erasmus+ sú dôležitou pridanou hodnotou pri získavaní žiakov pre odborné vzdelávanie. Darí sa nám napĺňať a dokonca aj prekračovať počty záujemcov o štúdium na našej škole.**

Iné organizácie pri odpovedi na obdobnú otázku (N-Q18) významne častejšie uviedli, že naďalej využívajú vytvorené materiály a pomôcky (95,74 % oproti 66,53 % pri stredných školách). Bolo to najvyššie skóre, nasledované 85,11 % pre pokračujúcu spoluprácu partnerstva, ktoré bolo tiež vyššie ako v prípade škôl (tabuľka D10.4). Tieto rozdiely vyplývajú aj z rozdielov medzi akciami KA1 a KA2. Ak partnerstvo vedie k plodnej spolupráci s konkrétnymi výsledkami, ktoré sú buď komerčne atraktívne (priznávajú certifikátov), alebo stabilizujú inštitúciu (napríklad produkcia publikácií v prípade vysokej školy pôsobiacej v sektore OVP), partneri majú záujem na kontinuite. V prípade KA1 síce pretrváva záujem o úspešnú spoluprácu, avšak inovačný impulz sa rýchlejšie vyčerpáva, až na výnimky, keď ide o mobility a kontakt s výnimočnými a málo dostupnými zariadeniami alebo technológiami. Respondenti sa s vysokou mierou súhlasu (tabuľka D33.1) vyjadrili k udržateľnosti výsledkov projektu po skončení projektu (93,22 % pri školách a 85,10 % pri iných organizáciách sektora OVP).

(11) Čo keby program Erasmus+ neexistoval? Podporili by sa príslušné sektory (vysokoškolské vzdelávanie, školské vzdelávanie, vzdelávanie dospelých, odborné vzdelávanie a príprava, mládež a šport) vo vašej krajine rovnakým spôsobom a v porovnateľnom rozsahu?

Ak by program Erasmus+ neexistoval, bola by to podľa názorov z terénu „katastrofa“ a podobný je aj názor národnej agentúry. Nejde pritom len o stratu finančných prostriedkov, ale predovšetkým o stratu možnosti zdieľať skúsenosti. Expresívne vyjadrenie o katastrofe je práve pre sektor OVP plne opodstatnené, pretože stredné odborné školy získavajú podnety, ktoré sú doma nedostupné – oboznámenie sa s novými technológiami a vzdelávanie s tým súvisiace. V záverečnej, poslednej položke dotazníkov sa mohli respondenti vyjadriť k čomukoľvek a niektorí sa vyjadrili k prínosu programu veľmi emocionálne, pričom aj dokladovali, že neexistencia programu by bola stratou:

- Erasmus+ poskytuje unikátnu príležitosť v OVP a umožňuje zlepšovať vzdelávanie na úrovni žiakov aj učiteľov. Jeho úloha je nenahraditeľná v tomto smere. (Š-Q42)
- Projekty Erasmus+ sú jedinečnou možnosťou posunúť sa niekam ďalej, stačí mať myšlienku a dať ju na papier. Kto chce, tak sa zapojí... (N-Q38)
- Bez programu Erasmus si už neviem predstaviť svoj život. Erasmus nám dáva krídla. Umožňuje nám kontakt s inými zahraničnými partnermi. Nielen formou job-shadowingu, ale v partnerstve škôl aj inšpiratívnu spoluprácu na zaujímavých projektoch s reálnymi výsledkami. Pre mnohých učiteľov sú mobility jednotlivcov v KA1 veľmi významným impulzom k vlastnému sebarozvoju. Partnerstvo škôl je zas mimoriadnou šancou pre žiakov vyskúšať si spoluprácu v medzinárodných tímoch (podľa našich skúseností tento typ dlhodobej prípravy a spolupráce ich veľmi motivuje a výsledky uspokojujú). Mnohí učitelia by bez projektov Erasmus nevydržali náročnú prácu učiteľa a rýchlo by vyhoreli alebo prešli pracovať do iných (zaujímavejších) oblastí. (Z-Q21)
- ... v skutočnosti sa po stáži a ukončení štúdia všetci zúčastnení zamestnali v zahraničí. Z môjho pohľadu je veľmi dôležité, aby sa učiteľ a žiak mohli zúčastňovať na stáži. Nové veci, skúsenosti, technológie a hlavne žiaci sa nechcú vrátiť do osád a žiť ako predtým... (Z-Q21)
- Milujem Erasmus projekty, aj keď som človek, ktorý sa nerád pohne z domu. Ten prínos pre sebarozvoj je obrovský. Mení ma k lepšiemu. (Z-Q21)
- Každý, kto sa zapojí do programu Erasmus+, určite bude chcieť v tom pokračovať. (Z-Q21)
- Celkovo je to najlepšie organizovaný a najprínosnejší program EÚ pre vzdelávanie. (Š-Q42)
- Nepoznám za svoju 35-ročnú kariéru riaditeľa lepší demokratický nástroj na finančnú podporu škôl, ktoré niečo sami chcú dokázať urobiť pre svojich žiakov a kolegov a pre európske zoskupenie. Nech takáto pomoc funkčným školám zostane aj v budúcnosti. (Š-Q42)
- Erasmus+ je jedinečný program, treba ho rozvíjať a sprostredkovať čo najväčšiemu počtu účastníkov. (Š-Q42)
- Hodí sa tu jedine poďakovanie za to, že program Erasmus+ existuje. (Š-Q42)
- ... držím palce v ďalších rokoch... meníte veľa životov. (Š-Q42)

79,34 % zamestnancov škôl a organizácií, ktorí sa zapojili do programu Erasmus+ v období 2014 – 2023, súhlasilo s tvrdením „Ak by program Erasmus+ nepokračoval, výrazne by mi chýbal pri realizácii mojich cieľov a ambícií profesijného rozvoja“ (Z-Q18), pričom len 5,79 % nesúhlasilo (tabuľka D11.1).

Zdanlivo prekvapujúce sú výrazne menej podporné výsledky týkajúce sa internacionalizácie. 16,95 % respondentov zo stredných škôl a 21,28 % respondentov z iných organizácií súhlasilo s tvrdením, že internacionalizáciu ich školy by mohli rozvíjať aj bez programu Erasmus+, pričom vyše 20 % oboch skupín respondentov si vybrali opcii „ani nesúhlasím, ani súhlasím“ a nesúhlasné stanovisko, a tým

obavu z dopadu na internacionalizáciu v dôsledku absencie programu, vyslovilo 58,48 % a 57,45 % respondentov (tabuľka D11.2). Zároveň však 88,13 % respondentov zo škôl a 95,74 % respondentov z iných organizácií hodnotilo význam programu Erasmus+ pre internacionalizáciu a podporu spolupráce ako vysoký a veľmi vysoký (tabuľka D11.3). Jedným z vysvetlení je stále pretrvávajúca jazyková bariéra a čiastočne aj výpadok Veľkej Británie poskytujúcej spoluprácu v angličtine s ľuďmi, pre ktorých je angličtina materinským jazykom. Výpadok Erasmus+ by znamenal významnú stratu diverzity a redukciu internacionalizácie predovšetkým na susedské štáty – napriek tejto reštrikcii by však medzinárodná výmena skúseností a spolupráca pretrvávala.

(12) Ako ovplyvnila pandémia COVID-19 implementáciu dvoch generácií programu vo vašej krajine a aký bol vplyv opatrení prijatých v reakcii na dôsledky pandémie?

Podľa názoru respondentov program Erasmus+ reagoval na pandémiu COVID-19 dostatočne flexibilne, keďže s týmto názorom súhlasilo 67,37 % respondentov zo stredných škôl a 68,09 % z iných organizácií (tabuľka D12.1). S obdobným tvrdením týkajúcim sa reakcie priamo príslušnej školy/organizácie na pandémiu súhlasilo 71,18 % respondentov zo stredných škôl a opäť 68,09 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D12.2). Pri žiadosti konkretizovať dopady pandémie COVID-19 na aktivity programu Erasmus+ (Š-Q32 a N-Q28) sa opakovane objavovali ako negatívum rôzne formy narušenia plánov v dôsledku pandemických reštrikcií, ktoré viedli k administratívnym i finančným komplikáciám. Avšak čo je podstatnejšie a v sektore OVP zvlášť nepríjemné, pandemické reštrikcie sťažili nadobúdanie praktických zručností, keďže online aktivity ich nedokážu plnohodnotne nahradiť a na rozdiel od partnerských škôl pandémia ohrozila partnerské firmy aj existenčne (Š-Q32):

- **Žiaci po pandémii boli menej komunikatívni, mali problém začleniť sa do kolektívu, boli zvyknutí pracovať online, ale (neskôr) na mobilite museli pracovať manuálne, čo niektorým spôsobovalo ťažkosti.**
- **Počas pandémie sa naši žiaci zúčastnili na mobilitách v zahraničí, avšak mnoho firiem počas tejto doby skrachovalo, tak žiaci pracovali vo firmách, ktoré nekorešpondovali s ich výučbou.**
- **Pandémia COVID-19 zabránila realizovať projekt v pôvodnom termíne, ale vďaka schváleniu predĺženia projektu zo strany NA bolo možné nakoniec projekt realizovať. Avšak pôvodne prihlásení žiaci sa nemohli zúčastniť stáže. A v neposlednom rade došlo v niektorých krajinách k zániku firiem, takže sme museli hľadať nové pôsobisko praxe pre našich žiakov.**

Ako pozitívum bolo vyzdvihnuté posilnenie digitálnych zručností u vyučujúcich aj žiakov a čiastočne prekvapujúco aj získavanie špecifických skúseností vyvolaných pandémiou:

- **Získanie nových skúseností počas pandémie je pozitívne. Práca žiakov počas pandémie (priniesla) pre žiakov skúsenosti a nové vedomosti ohľadom dodržania prísnych predpisov počas (pandémie) COVID-19.**

Ohľadom projektov KA2 respondenti konštatovali výhody i nevýhody online stretnutí (N-Q28):

- **Zistili sme, že mnoho procesov/úloh sa dá robiť aj online. Na druhej strane sme zistili, že mítingy F2F aspoň raz ročne s partnerstvom sú nezastupiteľné – to, čo stihneme vypracovať za jeden deň mítingu, trvá online podstatne dlhšie a je omnoho vyčerpávajúcejšie.**
- **(V dôsledku) nemožnosti zasadnutí „naživo“ strácal sa pocit „spolupatričnosti“, chýbali sociálne väzby medzi partnermi.**

(13) Aký vplyv mali vo vašej krajine opatrenia prijaté v rámci vykonávania programu s cieľom reagovať na dôsledky ruskej invázie na Ukrajinu?

V dôsledku ruskej invázie na Ukrajinu sa na slovenských školách vzdelávali aj ukrajinskí utečenci, pričom z hľadiska programu a organizácií zapojených do projektu mohli participovať na mobilitě rovnako ako občania SR. Mohli sa však vyskytnúť administratívne prekážky na strane ukrajinského občana pri vycestovaní (napríklad s platnosťou pasu). Vyskytol sa tiež prípad, keď mobilitu zastavil povolávací rozkaz na vojnu.

V súvislosti s prioritou KA2 (partnerstvá) „Podpora reakcie európskych systémov OVP na vojnu na Ukrajine“ ide podľa respondentov dotazníkov (tabuľka D13.1) o len málo relevantný problém. 37,29 % respondentov zo stredných škôl a 27,66 % respondentov z iných organizácií zvolilo ako svoje stanovisko možnosť „neviem sa vyjadriť/netýka sa“. Zodpovedá to nakoniec aj povahe projektov KA2 a nakoniec aj malému počtu ukrajinských žiakov na stredných odborných školách. K 15. septembru 2023 bolo na SOŠ evidovaných 1 561 žiakov odídcov z Ukrajiny, na školách umeleckého priemyslu 97 a na konzervatóriách 112 žiakov. Pri porovnaní s 7 726 žiakmi na základných školách vidieť, že pre sektor OVP nejde o významné počty.¹²

Pri žiadosti konkretizovať, ako škola (Š-Q34) reflektovala v programe Erasmus+ na vojnu na Ukrajine, vidieť príklady solidarity

- **Zapájame žiakov z Ukrajiny do mobility, sú pri výbere uprednostňovaní.**

¹² <https://ukrajina.minedu.sk/data/att/27805.xlsx>

- V rámci jedného nášho projektu Erasmus+/KA2 (v začiatkoch vypuknutia vojny) sme zakomponovali do mobility zahraničných žiakov na našej škole aj humanitárnu pomoc (zbierku šatstva a finančnú zbierku medzi žiakmi aj medzi učiteľmi, ktorú sme osobne odovzdali medzinárodnému štábu pomoci Ukrajincom v našom meste). Zorganizovali sme aj diskusné fórum na túto tému, kde sme predstavili dôležitosť spolupráce mladých ľudí nielen v rámci Európy pre ich lepšiu a mierovú budúcnosť.
- Jednou z účastníčok mobility v Lotyšsku roku 2022 bola žiačka z Ukrajiny. Informovali sme žiakov našej školy o obrovskej podpore obyvateľov Lotyšska voči Ukrajine, ktoré sme tam videli a zažili na úrovni občianskej a umeleckej. V galériách, vo verejných priestranstvách, vo vestibuloch verejných budov (knížnica) boli umelecké prejavy vyjadrujúce podporu a rovnako sme umiestnili podporu vo vestibule našej školy aj my a komunikovali sme so žiakmi o tom. Naši ukrajinskí žiaci to veľmi ocenili.

Vyskytli však aj obavy o bezpečnosť žiakov pri vyslaní ale dokonca aj pri prijatí na Slovensku

- Presunuli sme mobilitu z pobaltskej krajiny do vzdialenejšej krajiny od miesta konfliktu.
- Mobilita sa nemohla uskutočniť, keďže rodičia sa obávali situácie na Ukrajine.
- Primerane okolnostiam, napríklad projekt realizovaný v Estónsku sa termínovo posunul na vhodnejšie obdobie.
- (Reagovali sme) dlhými vysvetľovaniami partnerom, že momentálne sme bezpečná krajina.

Iné organizácie (N-Q30) spravidla neboli v projektovej práci ovplyvnené vojnou na Ukrajine, ale vyskytli sa podporné deklarácie

- **Kladne vnímame prijatie mechanizmu pomoci Ukrajine v rámci programu Erasmus+. V rámci Erasmus+ sme nerealizovali žiadne opatrenia.**

3.2 Efektívnosť

(14) Aká je efektívnosť finančných nákladov rôznych akcií (klastrov akcií) programov Erasmus+ 2021 – 2027 a Erasmus+ 2014 – 2020 vo vašej krajine?

Táto evaluačná otázka sa netýka predmetu štúdie. Odpoveď na ňu nepodávajú školy ani iné organizácie sektora OVP, ani účastníci mobilít a pracovníci zapojení do partnerstiev. Uvedená je len pre úplnosť informácie o evaluačných otázkach stanovených Európskou komisiou.

(15) Do akej miery je v porovnaní s predchádzajúcim programom veľkosť rozpočtu vhodná a primeraná tomu, čo sa má v rámci programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 dosiahnuť? Do akej miery je rozdelenie finančných prostriedkov v rámci programových oblastí a kľúčových akcií primerané vzhľadom na úroveň ich účinnosti a užitočnosti?

Štatistické údaje a nakoniec aj názory dôležitých inštitucionálnych aktérov ukazujú, že rozpočet vyčlenený pre sektor OVP by mal byť vyšší. Nedostatok finančných prostriedkov je predovšetkým prekážkou zvýšenia zapojenia škôl do projektov KA1. Pri vyššom rozpočte by sa mohlo zvýšiť aj zapojenie do projektov KA2. Pri aktuálne nízkom objeme peňazí, o ktoré sa súťaží, noví záujemcovia rezignujú v súboji so skúsenými organizáciami z obavy zbytočne vynaloženej námahy. V zapojení do mobility Slovensko zaostáva za európskym benchmarkom (10 %), a to napriek dynamike rastu záujmu o mobility. Počet akreditácií narástol zo 70 v roku 2020 na 142 v roku 2023 (tabuľka B1). Žiadosti a schválené akreditované projekty (KA121) narástli zo 62 v roku 2021 na 119 v roku 2023 (tabuľka B2). Žiadosti o krátkodobé mobilné projekty (KA122) narástli z 59 v roku 2021 na 102 v roku 2023, zároveň však úspešnosť žiadostí klesla z 95 % na 27 % (tabuľka B3), čo súvisí jednak s nárastom akreditácií, jednak s malým objemom finančných prostriedkov. Len 27 projektov bolo podporených a až 37 kvalitných projektov nemohlo byť podporených. Stredné odborné školy sú veľmi aktívne, pretože mobility im prinášajú nielen cenné inovačné impulzy, ale aj výhody v konkurenčnom boji s inými školami pri prilákaní nových záujemcov o štúdium príslubom atraktívneho vyslania na mobilitu do zahraničia. Projekty KA2 vnímajú preto ako menej dôležité a v oblasti OVP sa aj preto viac presadzujú vysoké školy a iné organizácie ako stredné školy, ktoré navyše majú spravidla k dispozícii viac personálnej a časovej kapacity na zvládnutie takýchto projektov.

Žiadosti o kooperačné partnerstvá (KA220) po postpandemickom poklese v roku 2023 narástli na 23 žiadostí oproti 21 a 13 v prechádzajúcich rokoch, avšak úspešnosť dramaticky poklesla z 57 % na 22 % (tabuľka B4), čo súviselo aj so zavedením paušálneho financovania („lump sum“) projektov a možnosťou navýšenia požadovaného rozpočtu na vyššiu oprávnenú hranicu. Pokles úspešnosti bol teda spôsobený nárastom počtu žiadostí a zvýšením počtu žiadostí s vyšším rozpočtom. Ďalší pokles úspešnosti ukazuje, že pre stredné odborné školy sú projekty KA220 aktuálne veľmi náročné a neuspokojivú kvalitu projektov potvrdzujú aj názory národnej agentúry. Nepochybne by bolo vhodné podrobnejšie preskúmať príčiny tohto stavu, keďže medzi piatimi úspešnými žiadateľmi v roku 2023 nie je ani jedna stredná škola a medzi 18 neúspešnými žiadateľmi je 5 stredných škôl.¹³

¹³ <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2023/#1690379139609-4861ec17-4355>

Žiadosti o malé partnerstvá (KA210) vzrástli z 9 v roku 2021 na 15 v roku 2023 (tabuľka B5) pri stabilnej úspešnosti (nárast zo 44 % na 47 %). Medzi aktuálne schválenými siedmimi žiadateľmi sú štyri stredné školy a medzi ôsmimi neúspešnými ani jedna stredná škola. Toto naznačuje, že tieto projekty lepšie zodpovedajú kapacitám a záujmom stredných škôl.

Navýšenie prostriedkov pre KA2 by pri vyššej podpore zriaďovateľov škôl a ocenení takejto aktivity školy mohlo zvýšiť záujem o partnerstvá, keďže v porovnaní s mobilitami sú to náročnejšie projekty a pritom prínosy pre školu sú spravidla marketingovo menej využiteľné.

Sektor OVP je zvlášť citlivý na konkurenciu súkromného sektora, a preto nízka výška mzdového ohodnotenia tvorivých pracovníkov znižovala atraktivnosť projektov KA2. Kritika sa objavila aj vo vyjadreniach národných autorít, napr. s poukazom na nevýhodné zaradenie Slovenska do nákladovo poslednej kategórie európskych krajín, ako je napr. Severné Macedónsko, a aj v odpovediach respondentov. Toto je charakteristický hlas školy

- **Pre našu školu je program, financie a podpora v akcii KA1 vyhovujúca. V akcii KA2, ktorá je oveľa náročnejšia, sú pre SR žalostne nízke „daily rates“¹⁴ a za rovnako odvedenú prácu na intelektuálnych výstupoch sú autori nedostatočne ohodnotení. (Š-Q36)**

Napríklad v prípade kooperačných partnerstiev projektov KA 220, kde je zapojenie kvalitných tvorivých pracovníkov nevyhnutné, bol rozdiel v sadzbe stanovenej v roku 2021¹⁵ napríklad v porovnaní s Českou republikou veľmi dramatický a vzhľadom na kultúrnu blízkosť veľmi negatívne vnímaný: 88 eur oproti 164 eurám pri manažéroch, 74 eur oproti 137 eurám pri učiteľoch a iných špecialistoch, 55 eur oproti 102 eurám pri technických pracovníkoch a 47 eur oproti 78 eurám pri administratívnych pracovníkoch. Metodika stanovenia sadzieb ohodnotenia rovnakej práce bola vnímaná praktikmi i národnými autoritami ako diskriminujúca.

Veľmi pozitívne je vnímaná vyššia flexibilita rozpočtovania, zavedením paušálneho financovania („lump sum“) v projektoch KA210 od roku 2021 a od roku 2022 v projektoch KA220. Táto zmena uľahčila manažovanie projektov, zároveň však nekonzistentnosť v jej zavedení (pri projektoch KA220 s ročným oneskorením oproti projektom KA210) bola zbytočnou komplikáciou. V každom prípade je pozitívne, že sa tým umožnil presun financií v prospech ohodnotenia koordinátorov alebo iných „ťahúňov“ projektu, čím sa mohli znížiť rozdiely medzi odmenou za prácu na Slovensku a v iných krajinách. Napriek tomu veľká nespokojnosť so zdrojmi na ohodnotenie najlepších tvorivých pracovníkov

¹⁴ Respondent použil termín „daily rate“ napriek tomu, že aktuálne sa „sadzby“ už pri rozpočtovaní nepoužívajú. V roku 2021 sa ešte vyskytol podobný termín „rate applicable for unit contribution“ pri projektoch KA220, ale po roku 2022 sa už pri všetkých projektoch KA2 používa tzv. paušálne rozpočtovanie („lump sum“), ktoré explicitnú diskrimináciu v sadzbe zrušilo.

¹⁵ Erasmus+ Sprievodca programom 2021, str. 190-191, dostupné na https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-09/2021-erasmusplus-programme-guide_v2_sk.pdf

pretrváva. Aj v záverečnej otvorenej otázke dotazníka umožňujúcej voľný komentár (Š-Q42) sa objavili odpovede týkajúce sa financovania. Charakteristická je požiadavka na lepšie finančné ohodnotenie kľúčových pracovníkov, podporené štatutárnym ukotvením:

- **Bola by som rada, resp. program Erasmus+ by som využívala a propagovala oveľa viac (a hovorím 100 % nielen za seba, ale aj za iných kolegov), keby bolo finančné ohodnotenie kontaktnej osoby/koordinátora projektu presne definované programom Erasmus+.**

Aktuálne nastavenie platby podľa vzdialenostných pásiem v projektoch KA1 je tiež problematické, pretože ceny leteniek závisia viac od frekvencie a kapacít letov než od dĺžky letu. Navyše jednotkové ceny sú v porovnaní s predpandemickým obdobím nepostačujúce. Kým prv mohli účastníci ušetriť, po zdražení letov musia hľadať čo najlacnejšie (a časovo nevýhodné) kombinácie alebo na nákup letenky (či batožiny) priplácať.

Tlak na „zelené cestovanie“ je na jednej strane pozitívny (z ekologického hľadiska), na druhej strane môže byť vnímaný ako faktor znižujúci efektívnosť. Predlžuje sa čas strávený na ceste a narastajú výdavky na per diem.

Napriek vyššie uvedenej kritike nedostatku finančných prostriedkov je nesporným pozitívom to, že záťaž týkajúca sa finančných procesov je nízka

- **Kiežby bolo takých programov na Slovensku viac – pružne reagujú, uhrádzajú financie hneď. Všetko tak, ako by malo byť.**

(16) Aká efektívna je spolupráca medzi rôznymi aktérmi zapojenými do vykonávania programu a dohľadu nad ním (útvary Komisie – výbor Erasmus+ – výkonná agentúra – vnútroštátne orgány – národné agentúry – nezávislé audítorské orgány – medzinárodné organizácie) z pohľadu vašej krajiny a do akej miery Komisia plní svoju vedúcu úlohu v tomto procese? Ako sa to zmenilo medzi týmito dvoma programovými obdobiami? Aké sú dôvody potenciálnych zmien? Aké sú oblasti možného zlepšenia programu Erasmus na roky 2021 – 2027 alebo nadväzujúceho programu?

Spolupráca s jednotlivými útvarmi Generálneho riaditeľstva pre vzdelávanie a kultúru Európskej komisie (GR EAC) je dobrá a oproti obdobiu 2014 – 2020 sa zlepšila. Útvar spolupracujúci s riaditeľmi národných agentúr organizuje pravidelné „open house“ konzultácie, kde sa na neformálnej a veľmi otvorenej úrovni diskutuje o aktuálnych zmenách a stave implementácie programu. Zlepšila sa aj komunikácia v oblasti centralizovaných akcií.

Neuspokojivá bola spolupráca ohľadom IT v dôsledku výrazného omeškania pri sprístupnení IT nástrojov a pretrvávajúcich problémoch s funkcionalitou, k čomu nepochybne prispela aj absencia pilotovania nových IT nástrojov. Najväčší sklz sa týkal nástroja, prostredníctvom ktorého národné agentúry oznamujú problémy alebo žiadajú o výklad pravidiel (tzv. „tickets“).

Napriek tomu, že došlo k postupnej stabilizácii, ťažkosti s IT, ktoré sú podrobne ilustrované aj negatívnymi komentármi respondentov dotazníkov v odpovedi na evaluačnú otázku č. 20, sa premietli do nespokojnosti na národnej úrovni. Viedlo to k zvýšenej záťaži národnej agentúry, ktorá vyvinula veľké úsilie pri pomoci prijímateľom projektov zápasiacim s ťažkosťami nespôsobenými ani národnou agentúrou, ani prijímateľmi samotnými.

Veľmi pozitívne je zlepšenie komunikácie medzi národnými agentúrami. Veľmi prínosná bola aktivita českého predsedníctva v Rade EÚ, ktoré pri tejto príležitosti iniciovalo výmenu skúseností národných agentúr na stretnutí v Prahe. Úspech tohto podujatia by mohol založiť tradíciu stretnutí národných agentúr organizovaných predsedníckou krajinou, zameraných na horúce témy identifikované online diskusiou v priebehu prípravy stretnutia.

(17) Do akej miery sú opatrenia uplatňované vašou národnou agentúrou (agentúrami) na monitorovanie a podporu žiadateľov, príjemcov (vrátane malých a nových organizácií) a účastníkov účinné a primerané? Aké sú oblasti na zlepšenie/zjednodušenie vzhľadom na potrebu hladkej a účinnej implementácie programu?

Hodnotenie úrovne spolupráce s národnou agentúrou je veľmi vysoké, pričom miera nespokojnosti (úroveň 1 + 2) veľmi nízka (tabuľky D17.1 – D17.5).

Školy najvyššie hodnotili spoluprácu v položke „informovanie o výzvach a aktivitách Erasmus+ v sektore OVP“ (86,02 %), pričom iné organizácie (89,36 %) ju hodnotili v podstate tiež najvyššie (tabuľka D17.1, úroveň 4 + 5). Celkové maximum (89,37 %) bolo dosiahnuté pri hodnotení položky „podpora a pomoc pri práci s použitými nástrojmi na online podávanie a správu projektov“ inými organizáciami ako stredné školy. I keď hodnotenie tejto položky školami bolo so 78,39 % nižšie v porovnaní s inými položkami (tabuľka D17.2, úroveň 4 + 5), je vidieť, že respondenti veľmi ocenili enormné úsilie národnej agentúry napraviť škody spôsobené nekvalitnými online nástrojmi. Minimum bolo dosiahnuté pri hodnotení položky „podpora a pomoc pri šírení výsledkov realizovaných projektov“, 67,37 % pri hodnotení školami a 63,83 % inými organizáciami (tabuľka D17.5). Hodnotenie všetkých položiek týkajúcich sa vlastnej projektovej práce (tabuľky D17.1 – D17.4) je oproti hodnoteniu podpory šírenia výsledkov projektov výrazne vyššie. Zároveň neutrálne hodnotenie v tejto položke zvolilo 23,40 % respondentov z iných organizácií a 20,76 % zo stredných škôl. Hoci v tejto položke vidieť

stále vysokú mieru pozitívnej reakcie, podpore šírenia výsledkov projektov by bolo vhodné venovať väčšiu pozornosť najmä zo strany národných a regionálnych vzdelávacích autorít, keďže ich zákonnou povinnosťou je dbať o zlepšovanie kvality vzdelávania. Bolo by vhodné zvážiť aj zvýšenie kapacít národnej agentúry s explicitným zameraním na podporu šírenia výsledkov projektov.

Potešujúco vysoké je hodnotenie kvality spolupráce pri podpore vlastnej projektovej práce (tabuľky D17.1 – D17.4). Deje sa to však za cenu preťaženia pracovníkov agentúry. Národná agentúra má kapacitný problém a pociťovala nedostatok času na spoluprácu s prijímateľmi. Hoci inštruktážne semináre sú ponúkané v dostatočnej miere a kvalite a sú permanentne dostupné aj na webovej stránke, veľa problémov sa rieši telefonicky. Jedným z dôvodov je pohodlnosť a nedostatok času zo strany pýtajúcich sa, ktorí uprednostňujú priamy kontakt pre dohľadávaním odpovede na webovej stránke. Druhým dôvodom sú citlivé témy, napríklad týkajúce sa oprávnenosti zapojenia odborného zamestnanca do projektu, keď sa aj skúsení prijímatelia potrebujú uistiť o správnosti svojho názoru, aby predišli interným konfliktom.

Národná agentúra si uvedomuje, že jej webová stránka nie je dostatočne prehľadná pre rýchlu orientáciu, ale to isté sa týka aj základnej dokumentácie pripravovanej centrálné. Národná agentúra by buď potrebovala zvýšiť kapacity aj na spracovanie FAQ a produkciu špecializovaných informácií „v kocke“, alebo by bolo dobré podporiť tvorbu takýchto materiálov nadnárodne. Dva typy problémov sú systémové

- väčšia miera potreby práce s nováčikmi, ktorá súvisí aj s obrovským objemom informácií, ktoré musia inštitúcie novo vstupujúce do programu absorbovať;
- riziko chýb z rutínrskeho prístupu skúsených inštitúcií, ktoré nie vždy zachytia zmeny v novom programovom období a prenášajú si návyky zo starých programových období do nového.

V odpovediach na otvorenú otázku „Stručne opíšte, čo Vám v programe Erasmus+ (v období rokov 2014 – 2023) chýbalo, resp. čo navrhujete na skvalitnenie aktivít v oblasti OVP“ (Š-Q37) respondenti zo stredných škôl uviedli

- **Prijali by sme možnosť rozšírenia programu o spoluprácu stredných škôl s vysokými školami v rámci prípravy študentov na VŠ štúdium (aj na národnej úrovni). Máme záujem rozvíjať spoluprácu s VŠ v rámci SR s minimálne týždennými aktivitami. Chýba nám možnosť financovania takejto aktivity a považovali by sme za vhodné, ak by to bolo možné v rámci programu Erasmus+.**
- **Chýbajú nám medzinárodné odborné súťaže – kde ich hľadať.**
- **Chýbajú kurzy pre OVP, nahrádzame ich job shadowingom.**

- Najviac chýbala väčšia podpora v hľadaní serióznych partnerov a agentúr pre sprostredkovanie zamestnávateľov pre odbornú prax našich žiakov.
- Jasne formulované otázky v žiadosti o projekt, nie opakujúce sa otázky, vhodné vysvetľovacie školiace videá, nie ako to nemá byť, ale ako to má byť.
- Myslím si, že by pomohol online priestor pre školy, kde by si formou chatu, diskusie mohli vymieňať skúsenosti s partnermi.

Neodpovedajúc na otázku, a teda bez návrhu na skvalitnenie sa však objavilo aj hodnotenie kvality komunikácie národnej agentúry v porovnaní s minulosťou:

- V minulosti, 2014, 2015... 2018, nepamätám si už presne dokedy, otrasná komunikácia s NA. Strach z ich strany posúvať konkrétne informácie. 2023 nastala skvelá zmena v komunikácii s NA. Je to priam neskutočné. Opäť sa nám vrátila chuť rozbehnúť projekt. (Š-Q37)

V odpovedi na rovnakú otázku (N-Q33) aj respondenti z iných organizácií uviedli, čo im v projekte chýbalo:

- programy a ich štruktúra sa často menia, čo mnohé inštitúcie a zodpovedných pracovníkov za projekty na týchto inštitúciách odrádza;
- podpora v tvorbe projektov týkajúcich sa vzdelávania mladých v oblasti tvorby zdravotných politik Zdravie pre všetkých pre 21. storočie; podpora komunitného zdravia;
- vzdelávanie pedagógov a majstrov;
- väčšia podpora na zviditeľnenie vytvorených intelektuálnych výstupov (v našom prípade webov);
- ... podpora menších projektov zameraných na lokálne potreby spoločnosti;
- ak by mohli byť publikovateľné výstupy všetkých Erasmus+ projektov sústredené na jednom portáli;
- ... aspoň určitá podpora udržateľnosti minulých aktivít a výstupov.

Výstupy z projektov sú publikované na platforme výsledkov projektov Erasmus+¹⁶, avšak platforma neumožňuje vyhľadávanie podľa tematických oblastí a potrebné je poznať názov projektu. Platforma teda spĺňa archívne požiadavky, nie je však organizovaná na vyhľadávanie pedagogických inšpirácií a navyše výsledky zväčša nie sú k dispozícii v slovenčine. Volanie praktikov po publikovaní výsledkov a prípadnom zriadení slovenského portálu treba chápať ako výzvu národným autoritám. Slovenský tematicky štruktúrovaný portál by jednak posilnil účinky realizovaných projektov a jednak by prispel

¹⁶ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects>

k šíreniu príkladov dobrej praxe a skvalitňovaniu poskytovania OVP spôsobom, ktorý je pre školy a pedagógov praktickejší.

(18) Do akej miery viedli zavedené zjednodušujúce opatrenia, ako napríklad systém zjednodušených grantov a akreditačného systému, k zníženiu administratívnej záťaže pre národné agentúry, príjemcov programov a účastníkov? Existujú rozdiely medzi akciami alebo oblasťami? Ktoré prvky programu by sa mohli zmeniť s cieľom ďalej znížiť administratívnu záťaž a zjednodušiť riadenie a vykonávanie programu bez toho, aby sa neohrozilo jeho riadenie, výsledky a vplyv? Niektoré (obmedzené) akcie programu sa implementujú v rámci nepriameho riadenia medzinárodnými organizáciami hodnotenými podľa pilierov (napr. OECD, Rada Európy atď.). Cieľom posúdenia pilierov je zistiť, či organizácia dodržiava požiadavky ES, a zaručiť úroveň ochrany finančných záujmov EÚ, ktorá je rovnocenná úrovni požadovanej podľa nariadení o rozpočtových pravidlách.

Napriek pozitívnym názorom na zavedenie akreditačného systému a zjednodušených grantov a napriek viacerým vítaným zjednodušeniam (žiadosti o akreditáciu sú jednoduchšie, formuláre záverečných správ sú menej rozsiahle, nepodávajú sa priebežné správy), administratívna záťaž je stále vnímaná ako vysoká. Zvládnutie administratívy ako veľmi náročné a skôr náročné označilo 84,75 % respondentov zo stredných škôl a 63,83 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D18.1).

Pri porovnaní období (2021 – 2023 a 2014 – 2020) výsledky dotazníkov nepotvrdzujú prelomové zlepšenie (tabuľka D18.2). Len veľmi málo respondentov hovorí o oveľa nižšej záťaži (4,24 % za stredné školy a 2,13 % za iné organizácie). Celkovo o nižšej záťaži hovorilo 26,70 % respondentov zo stredných škôl, ale až 38,30 % respondentov z iných organizácií. Naopak, o celkovo vyššej záťaži hovorí 19,50 % respondentov zo stredných škôl a 14,89 % respondentov z iných organizácií.

Je vysoko pravdepodobné, že vnímanie vyššej administratívnej záťaže priamo súvisí s nefunkčnými IT nástrojmi, keďže na začiatku programového obdobia nefungovali takmer vôbec. Prijímatelia museli čakať, opravovať už raz vložené údaje, alebo dokonca nahadzovať informácie úplne odznovu. Ak by boli IT nástroje plne funkčné od začiatku, administratívne zníženie záťaže by sa prejavilo (napr. automatické generovanie niektorých štatistických údajov, výpočty grantov, generovanie žiadostí o zmeny a pod.). Nefunkčné IT nástroje spôsobovali vysokú administratívnu záťaž aj pre národnú agentúru (napr. chybové vygenerovanie schváleného grantu, chybové vyúčtovanie, nefungujúce generovanie rôznych typov správ, ktoré musela národná agentúra nahrádzať vytvorením vlastných offline formulárov a následne ich manuálne spracúvať. Nefunkčnosť IT nástrojov bola opakovane a explicitne kritizovaná aj respondentmi dotazníkov.¹⁷

¹⁷ Pozri tiež odpoveď na evaluačnú otázku č. 20.

Predovšetkým respondenti zo stredných škôl sa v odpovediach na otvorené otázky opakovane vracali k potrebe znížiť administratívnu záťaž. Napríklad to vidieť aj v odpovediach na požiadavku „Uveďte, na čo by sa, podľa Vás, mal program Erasmus+ zameriavať v budúcnosti (v novom programovom období od roku 2028)“:

- **administratívne zjednodušiť proces podávania a realizácie projektov; v školách totiž projekty často vypracovávajú učitelia popri svojej „bežnej“ pedagogickej činnosti; (Š-Q38)**
- **v čo najväčšej miere (treba) podporovať snahy škôl o získanie grantu na organizovanie mobilit, pričom sa viac zamerať na praktickú stránku projektu a jeho význam pre školu, nie na formálnu a administratívnu stránku; (Š-Q38)**
- **pokračovať v tomto trende, zjednodušovať administratívu; (N-Q34)**
- **ešte zjednodušiť administratívny proces v online formulári; napríklad v žiadosti žiadateľ nastaví plánované hodnoty indikátorov a v záverečnej správe uvedie skutočné hodnoty a k nim priloží podpornú dokumentáciu; (N-Q34)**
- **zjednodušiť administratívne a technické zabezpečenie riadenia projektu pre administrátorov, koordinátorov a poskytnúť im benefity – v podobe bezplatných vstupov na medzinárodné školenia nielen k riadeniu predmetného projektu, ale školení na sebarozvoj, veľtrhy... (N-Q34)**
- **minimalizovať dopad byrokracie na priebeh mobilit. (Z-Q19)**

Táto téma sa dokonca objavila aj pri odpovediach na otázku „Aké možnosti vidíte na úpravu programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu?“:

- **menej byrokracie pri realizácii projektu a častejšie, kratšie možnosti vycestovania – aktívnejšia spolupráca so školami a poskytovateľmi OVP na medzinárodnej úrovni; databáza poskytovateľov OVP v zahraničí by bola ideálnym nástrojom pre školy; (Š-Q40)**
- **viac paušálnych výdavkov na uľahčenie administratívy. (N-Q36)**

Aj v záverečnej voľnej otázke, kde sa mohli vyjadriť k čomukoľvek, sa respondenti vracali k administratívnej záťaži:

- **zrušiť nefungujúci „Beneficiary module“ a vrátiť sa k „Mobility tool“; (Š-Q42)**
- **najviac nás trápí administratívna záťaž pri audite skončených projektov, keďže na to nemáme v organizácii vyčlenené žiadne kapacity (ľudí, čas), a tak všetko musíme robiť vo voľnom čase, ktorý v podstate neexistuje; oceňujeme zároveň výbornú spoluprácu s manažérkami z národnej kancelárie a podporu z ich strany; (N-Q38)**

- **prosím Vás – tá byrokracia je neskutočná; a samozrejme verejné obstarávania – katastrofa... (Z-Q21)**
- **zjednodušiť administratívu pred aj po absolvovaní mobility. (Z-Q21)**

Pri porovnaní rôznych aspektov projektovej práce a odpovedí respondentov zo stredných škôl a iných organizácií vidieť najnižšiu záťaž (hodnotenie: skôr náročné a veľmi náročné) a zároveň bezvýznamný rozdiel (50,42 % a 51,06 %) pri položke „finančné zabezpečenie aktivít projektu/ov“ (tabuľka D18.3). O niečo vyššiu záťaž a zároveň malý rozdiel (58,48 % a 53,19 %) vidieť pri položke „personálne aspekty (zabezpečenie výučbového procesu/výkonu práce počas neprítomnosti zamestnancov, vyčlenenie zamestnancov pre potreby prípravy a koordinácie projektu/ov)“ (tabuľka D18.4). Opäť o niečo vyššiu záťaž pri školách a zároveň najväčší rozdiel medzi školami a inými organizáciami (63,13 % a 40,43 %) vidieť pri položke „organizačné aspekty“ (tabuľka D18.5). Tento veľký rozdiel je prirodzeným dôsledkom zvýšených nárokov kladených pri mobilitách na školy (zabezpečenie sprevádzajúcich osôb, náhrada vyučujúcich, komunikácia s rodičmi).

Pri porovnaní položky „príprava projektu/ov a výber aktivít“ (tabuľka D18.6) s administratívnou záťažou (tabuľka D18.1) vidieť nárast (na 70,22 % z 63,83 %) u respondentov z iných organizácií, čo je zároveň nimi hlásená najväčšia záťaž. Dokumentuje to, že pre iné organizácie (v ktorých dominujú projekty KA2) je prirodzene najnáročnejšia príprava projektu.

Pre obe kategórie organizácií je podľa respondentov najväčšia náročnosť (i keď v inom poradí) spojená s prípravou a administratívou projektu. Ďalej vidieť, že v princípe je práca na projekte viac zaťažujúca pre stredné školy, ktoré majú prirodzené ťažkosti so zosúladením projektovej práce s vyučovaním, ako pre iné organizácie.

Pri analýze bariér zapojenia ďalších organizácií do programu (tabuľka D8.3) je vidieť podobný obraz. Najväčšou bariérou je podľa respondentov zo stredných škôl „nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov“ (61,86 %) a „administratívna náročnosť“ (55,51 %). Pri iných organizáciách je najväčšou bariérou tiež „nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov“ (53,19 %), ale „administratívna náročnosť“ (31,91 %) je vnímaná ako menej podstatná a nasleduje až za (nedostatočnými) jazykovými zručnosťami (44,49 %). Zároveň podľa oboch skupín respondentov je finančná záťaž vnímaná ako bariéra v malej miere.¹⁸

¹⁸ Pozri odpoveď na evaluačnú otázku č. 14.

(19) Do akej miery zodpovedajú ukazovatele určené pre program v nariadení účelom monitorovania na vnútroštátnej úrovni? Ako by sa dal zlepšiť celkový systém riadenia a monitorovania?

Táto evaluačná otázka sa netýka predmetu štúdie. Odpoveď na ňu nepodávajú školy ani iné organizácie sektora OVP, ani účastníci mobilít a pracovníci zapojení do partnerstiev. Uvedená je len pre úplnosť informácie o evaluačných otázkach stanovených Európskou komisiou.

(20) Do akej miery sú nové nástroje na podporu riadenia v súlade s potrebami a štruktúrou programu Erasmus+? Ktoré ďalšie funkcie by ste odporučili pre jeho ďalší vývoj.

Nové nástroje na podporu riadenia a podávanie správ sú nespoľahlivé (neprepájali sa databázy, nenačítali sa dáta), neboli pre prijímateľov dostupné včas a často boli nefunkčné. EU survey bol k dispozícii až s trištvrtročným oneskorením. Nespokojnosť potvrdzujú aj vyjadrenia respondentov, ktorí zároveň vysoko oceňovali podporu národnej agentúry pri prekonávaní problémov.

V odpovedi na otázku „Stručne opíšte, čo Vám v programe Erasmus+ (v období rokov 2014 – 2023) chýbalo, resp. čo navrhujete na skvalitnenie aktivít v oblasti OVP“ a dokonca aj v záverečnej voľnej otázke vidieť veľkú nespokojnosť s internetovým nástrojom „Beneficiary module“, ktorý nebol dobre pripravený na zavedenie a navyše nahrádzal „Mobility tool“, s ktorým boli projektoví pracovníci spokojní a na ktorý boli zvyknutí:

- **kvalitnejší internetový nástroj – Mobility tool bol úplne dobrý a prepracovaný, Beneficiary module je nedostatočne technicky zvládnuteľný pre priemerných učiteľov; nie každý učiteľ je informatik; (Š-Q37)**
- **zmeniť Beneficiary module, zosobniť zodpovednosť tímu, ktorý tento systém pripravoval; (Š-Q37)**
- **Mobility tool fungoval oveľa lepšie; (Š-Q37)**
- **zrušiť nefungujúci Beneficiary module a vrátiť sa k Mobility tool; (Š-Q42)**
- **vylepšiť program Beneficiary module po technickej stránke; (Š-Q42)**
- **v programovom období 2021 – 27 sú veľké nedostatky v Beneficiary (module). (Š-Q42)**

Pri hodnotení kvality spolupráce s národnou agentúrou takmer polovica respondentov ohodnotila podporu a pomoc pri práci s použitými nástrojmi na online podávanie a správu projektov najvyšším stupňom 5, pričom pozitívne ju hodnotilo 78,39 % respondentov zo stredných škôl a 89,37 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D17.2).

Problém bol aj s online jazykovou podporou, keďže systém naskočil neskoro a neboli k dispozícii všetky jazyky. Monitorovanie a manažment sú komplikovanejšie ako v minulosti. Nemožno priebežne sledovať účastníka v jazykovej príprave. Sťažnosti sú aj na kvalitu obsahu prípravy a kvalitu testov pre iné jazyky ako anglický. Pozitívom je možnosť využívať ju tri roky a aj v inom jazyku ako jazyk prijímacej krajiny. Online jazyková príprava je nepochybne vhodnou doplnkovou aktivitou, ale zatiaľ nenapĺňa očakávania, ako vidieť aj z nasledujúceho komentára

- **V minulosti bolo možné realizovať jazykovú prípravu priamo v mieste odbornej stáže s lektormi z danej krajiny, ktorí zároveň pripravili účastníkov stáže na možné situácie, s ktorými sa v danej krajine môžu stretnúť. Bolo to efektívne a veľmi motivujúce a zároveň adaptačné. Online jazyková príprava absolútne nespĺňa požiadavky, žiakov nemotivuje. (Š-Q37)**

3.3 Význam (relevantnosť)

(21) Do akej miery sa ciele programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 stanovené v článkoch 3 ods. 1 a 2 nariadenia o programe Erasmus+ v súvislosti s politikami programov EÚ v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, mládeže a športu naďalej zaoberajú potrebami alebo výzvami, s ktorými majú pomôcť? Sú tieto potreby alebo výzvy (stále) relevantné v kontexte vašej krajiny? Vyvinuli sa potreby alebo výzvy tak, že je potrebné upraviť ciele programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 alebo jeho následného programu?

Podľa nariadenia o programe Erasmus+, všeobecným cieľom programu je prostredníctvom celoživotného vzdelávania podporovať vzdelávací, profesijný a osobný rozvoj ľudí. Podporuje inovácie, prispieva k posilneniu európskej identity a aktívneho občianstva a je kľúčovým nástrojom budovania európskeho vzdelávacieho priestoru.

Napĺňanie tohto cieľa je nepochybné a doložiteľné nielen deklaráciami ministerstva školstva a národnej agentúry, ale aj vyjadreniami respondentov dotazníkov benefitujúcich zo zapojenia do programu, ako napríklad

- **Vďaka Erasmu som lepšia ako učiteľ, človek, odborník. Sama by som sa k týmto zdrojom nikdy na Slovensku nedostala, takže Erasmu vďačím za posledných 8 rokov za veľa. Úplne**

som postupne zmenila svoj prístup k vyučovaniu ako takému. Som sama na seba pyšná, čo všetko nové som sa naučila, dennodenne uplatňujem a vďaka tomu sa zlepšili aj moje kolegyne, keďže ich moje postupy a metódy zaujali a prebrali ich odo mňa tiež. Nebyť Erasmu, nevyjdem zo starých koľají. Každý by si to mal vyskúšať. (Z-Q21)

Nie je to ojedinelý prípad, keďže ako už bolo komentované, obe kategórie respondentov s veľmi vysokým skóre (94,91 % zo stredných škôl a 91,49 % z iných organizácií) pokladajú program Erasmus+ za potrebný pre profesijný rozvoj (tabuľky D7.1 a D7.2).

Napíňaný je aj špecifický cieľ, keďže vzdelávacia mobilita jednotlivcov a skupín podporuje spoluprácu, kvalitu, začleňovanie a rovnosť, excelentnosť, tvorivosť a inováciu na úrovni organizácií a politik v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy.

Respondenti dotazníka pre zamestnancov škôl a iných organizácií boli požiadaní aby sa na základe vlastných skúseností z participácie na projektoch vyjadrili, či sú ciele KA1 relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR (Z-Q10). Reakcie sú súhlasné vo vysokej miere. Najviac pri celi „posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií“ (94,21%) a vo všetkých ostatných prípadoch nad 87 % (tabuľka D21.1). Na analogickú otázku odpovedali aj reprezentanti stredných škôl (Š-Q10) a iných organizácií (N-Q8). Z inštitucionálneho pohľadu (tabuľka D21.2) boli školami s mierou súhlasu vyššou ako 90 % pokladané všetky ciele KA1 za relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR. Najvyššiu mieru súhlasu (96,18 %) pritom respondenti zo škôl pripísali cieľu „výmena skúseností a uplatnenie inovačných pedagogických metód a technológií, podpora odborného rozvoja učiteľov, školiteľov a ostatných odborníkov“. Najvyššiu mieru súhlasu respondenti z iných organizácií pripísali cieľu „posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií“ (82,61 %) a najmenšiu cieľu „budovanie kapacít na realizáciu mobilných projektov a na vytváranie kvalitných medzinárodných partnerstiev“ (63,05 %). Pri respondentoch spomedzi zástupcov iných organizácií je nápadný vysoký výskyt odpovedí, ktorými sa respondenti vyhli posúdeniu relevantnosti cieľov KA1 pre problémy, ktoré sa riešia v SR (pre jednotlivé ciele volili „neviem“ od 15,22 % do 21,74 %, pričom respondenti zo stredných škôl len v rozpätí 0,85 % – 4,24 %).

Erasmus+ má aktuálne sedem priorít pre projekty KA2 (partnerstvá) a respondenti dotazníkov reprezentujúci inštitúcie (stredné školy a iné organizácie) sa na základe doterajších skúseností vyjadrovali k tomu, či sú priority KA2 relevantné (tabuľka D21.3). Respondenti reprezentujúci stredné školy najvyššiu mieru súhlasu vyslovili ohľadom relevantnosti priority „zvýšenie príťažlivosti OVP“ (75,00 %) a najnižšiu (ak vynecháme špecifickú prioritu podpory Ukrajiny) priorite „vytvorenie a realizácia stratégií internacionalizácie poskytovateľov OVP“ (68,65 %). Respondenti reprezentujúci iné organizácie najvyššiu mieru súhlasu vyslovili ohľadom relevantnosti priorít „prispôsobenie OVP potrebám trhu práce“ a „prínos k inováciám v OVP“ (obe 93,62 %) a najnižšiu (ak vynecháme špecifickú

prioritu podpory Ukrajiny) prioritou „vytvorenie a realizácia stratégií internacionalizácie poskytovateľov OVP“ (72,34 %). V porovnaní s cieľmi KA1 sa pri prioritách KA2 otočilo skóre v prospech respondentov z iných organizácií, ktorí sa vo významne menšej miere vyhli posúdeniu relevantnosti priorit KA2 pre SR. Pre jednotlivé ciele volili „neviem“ od 4,26 % do 12,77 %, pričom respondenti zo stredných škôl v rozpätí 21,19 % – 23,73 % (v oboch prípadoch neprihliadajúc na špecifickú prioritu týkajúcu sa podpory Ukrajiny). Nie je to prekvapujúce a dokladuje to, že stredné odborné školy sa cítia viac doma v mobilitách KA1 a iné organizácie viac partnerstvách KA2.

Spokojnosť s programom vidieť aj z vyjadrení respondentov dotazníka v reakcii na otázku „Aké možnosti vidíte na úpravu programu „Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu (t. j. aby vznikli výsledky, ktoré by sa nedali dosiahnuť pri spolupráci len na národnej alebo regionálnej úrovni)?“

- **Nemyslím si, že je potrebná úprava programu Erasmus+. (Š-Q40)**
- **Podľa nášho názoru je štruktúra Erasmu+ dobrá. (N-Q36)**
- **Program nie je potrebné meniť a upravovať. Skôr je potrebné, aby sa s ním organizácie viac zoznámili v súčasnom znení. (Š-Q40)**
- **Úpravy nie sú potrebné, je potrebné zvýšiť aktivity organizácií aj jednotlivcov... (N-Q36)**

Vyskytujú sa však aj návrhy na zlepšenia v intenciách aktuálneho nastavenia programu

- **rozšíriť možnosti organizácie stáží aj v krajinách, v ktorých zatiaľ nebolo možné zorganizovať stáž; (Š-Q40)**
- **podporovať a rozvíjať dlhodobú spoluprácu škôl so serióznymi zahraničnými partnermi – školami aj firmami, podporovať spoluprácu škôl (KA2) na zaujímavých rozvojových projektoch, ktoré prinášajú modernizáciu a medzinárodnú spoluprácu škôl, učiteľov aj žiakov; (Š-Q40)**
- **v KA1 zvýšiť profesionalitu agentúr pri hľadaní firiem a umiestňovaní účastníkov mobilit v rámci odborného vzdelávania, aby sa podporil rozvoj odborných kompetencií; (Š-Q40)**
- **alokovať väčšie finančné prostriedky na medzinárodné partnerstvá; (N-Q36)**
- **fokus na menšie (3 max. 5), ale cielenejšie projektové partnerstvá; (N-Q36)**

ale aj nové podnety

- **rozšírenie tematických sietí a spolupráce: Program by mohol poskytovať finančnú podporu pre tematické siete, ktoré by zahŕňali rôzne inštitúcie z rôznych krajín na riešenie**

konkrétnych výziev. Toto by umožnilo hlbšiu spoluprácu a výmenu osvedčených postupov; (Š-Q40)

- **dlhodobé výmeny pedagogických zamestnancov (napr. 1 rok). (Š-Q40)**

V súvislosti s týmito odporúčaniami zo strany respondentov však treba upozorniť, že dlhodobé výmeny pedagogických zamestnancov program umožňuje už teraz. Problém je na strane národnej legislatívy, ktorá nerieši možnosť „sabatikalu“ a zdrojov na zabezpečenie jednoročnej náhrady zamestnanca. Dodatočná finančná podpora sieťovania by mohla i mala byť zabezpečená z národných zdrojov, najmä ak by naše školy prejavili dostatočne silný záujem o aktivity v rámci existujúcich sietí, napr. aj SALTO (Support, Advanced Learning and Training Opportunities) pre TCA (Training and Cooperation Activities) alebo špecializované siete pre každú horizontálnu prioritu (SALTO Digital, SALTO Inclusion a pod.). Ciele programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 sú naďalej relevantné a nie je potrebné ich upraviť. Dokladuje to extrémne vysoká spokojnosť s relevantnosťou cieľov KA1 (tabuľka D21.2) a vysoká spokojnosť s relevantnosťou cieľov KA2 (tabuľka D21.3) u respondentov zo škôl. Menšia, ale stále vysoká spokojnosť respondentov z iných organizácií s relevantnosťou cieľov KA1 (tabuľka D21.2) si nevyžaduje zmenu cieľov. Odporučit' možno diskusiu s týmito organizáciami o prioritách podpory cieľových skupín. V porovnaní s KA1 je spokojnosť s relevantnosťou cieľov KA2 podstatne vyššia a prípadná diskusia k prioritám KA2 by sa mohla skôr zamerať na školy, čo korešponduje aj s menšou atraktivnosťou projektov KA2 pre školy.

(22) Do akej miery ciele programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 riešia potreby rôznych zainteresovaných strán a odvetví vo vašej krajine? Do akej miery je program úspešný pri prilákaní a oslovení cieľových skupín v rôznych oblastiach rozsahu programu? Do akej miery je program Erasmus+ známy komunitám v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, mládeže a športu vo vašej krajine? V prípade, že niektoré cieľové skupiny nie sú dostatočne oslovené, aké faktory obmedzujú ich prístup a aké opatrenia by sa mohli prijať na nápravu tohto stavu? Aké sú dôvody obmedzenej účasti určitých cieľových skupín? Existujú cieľové skupiny, ktoré sa rozhodli nezúčastniť, alebo im vždy bránia vonkajšie faktory?

Potreby rôznych zainteresovaných strán a odvetví sú veľmi rozmanité a nie je známe, do akej miery sú programom Erasmus+ napĺňané a nakoniec nie sú ani detailne zmapované. V oblasti OVP je koniec koncov najpodstatnejšie, či sú napĺňané očakávania stredných odborných škôl a pracovníkov OVP týkajúce sa prenosu skúseností a inovačných impulzov a či sú premietnuté do praxe a toto výsledky dotazníkov potvrdzujú. 89,26 % respondentov spomedzi zamestnancov zapojených do programu hodnotilo vplyv projektu Erasmus+ na vlastnú edukačnú prax (Z-Q11) na dvoch najvyšších úrovniach

významnosti (4 + 5), pričom 52,07 % respondentov ako veľmi významný, teda na najvyššej, piatej úrovni významnosti (tabuľka D22.1).

Vysoké skóre je zaznamenané aj pri podrobnejšom skúmaní vplyvu (Z-Q12) na edukačnú alebo poradenskú prax v dôsledku zapojenia do projektu. 83,47 % respondentov spomedzi zamestnancov zapojených do programu hodnotilo vplyv účasti v programe Erasmus+ na využívanie aktivizujúcich metód vo vlastnej praxi na dvoch najvyšších úrovniach významnosti (4 + 5), pričom 47,11 % respondentov ako veľmi významný, teda na najvyššej, piatej úrovni významnosti (tabuľka D22.2). 84,71 % respondentov hodnotilo vplyv účasti v programe Erasmus+ na využívanie inovatívnych postupov vo vlastnej praxi na dvoch najvyšších úrovniach významnosti (4 + 5), pričom 52,07 % respondentov ako veľmi významný (tabuľka D22.3). 81,81 % respondentov hodnotilo vplyv účasti v programe Erasmus+ na využívanie nových foriem a organizácie činnosti vo vlastnej praxi na dvoch najvyšších úrovniach významnosti (4 + 5), pričom 45,45 % respondentov ako veľmi významný (tabuľka D22.4).

Cieľovými skupinami v oblasti OVP sú „učni“ a žiaci v OVP, profesionáli pôsobiaci v OVP, jednak učitelia a majstri/inštruktori v iniciačnom OVP, ale aj iných segmentoch OVP, školitelia v inštitúciách ďalšieho vzdelávania, školitelia a odborníci v podnikoch.

Podľa 90,25 % respondentov zo stredných škôl a 85,11 % respondentov z iných organizácií je program Erasmus+ svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný pre podobné organizácie (typ a veľkosť organizácie, región) (tabuľky D7.1 a D7.2). Na analogickú otázku (Z-Q16) odpovedalo rovnako aj 79,76 % respondentov spomedzi zamestnancov v mobilite (tabuľka D22.5). Nie je teda vidieť žiadne systémové prekážky pre zapojenie sa do programu tak, aby boli v prípade potreby a záujmu pokryté všetky cieľové skupiny sektora OVP.

Len 11,86 % respondentov zo stredných škôl a 19,15 % z iných organizácií ako bariéru väčšieho zapojenia sa do projektu označili „nevedomosť o možnosti zapojiť sa do programu“ a len 7,20 % respondentov zo stredných škôl a 8,51 % z iných organizácií ako bariéru väčšieho zapojenia sa do projektu označili „nedostupnosť zrozumiteľných informácií o možnostiach programu“ (tabuľka D8.3). Tieto nízke čísla ukazujú, že informovanosť o programe nie je podstatný problém. Významný rozdiel vidieť v spokojnosti s ponukou aktivít programu: 2,97 % respondentov zo stredných škôl, ale až 21,28 % z iných organizácií označilo za jeden z bariérových faktorov „nevyhovujúcu ponuku aktivít programu, ktoré je možné podporiť“.

Dva faktory mohli zohrať úlohu a vysvetliť nespokojnosť ohľadom projektov KA1. Niektoré organizácie zotrvali v rámci pôvodnej regulácie z obdobia 2014 – 2020 a nevedomili si, že nové nastavenie je flexibilnejšie. Napríklad niektoré školy boli prekvapené, že môžu vyslať na mobilitu aj iných pracovníkov ako učiteľov a majstrov, napr. školského psychológa alebo iných odborných zamestnancov. Naopak

niektoré organizácie by chceli, aby im bolo umožnené vysielat' aj neoprávnené osoby, napr. mladých ľudí, ktorí nie sú žiakmi v iniciačnom OVP.

Ako už bolo konštatované inde, najvýznamnejšími faktormi obmedzujúcimi prístup do mobilit je jazyková nepripravenosť a strach u žiakov, jednak strach z neznámeho, jednak strach odhaliť svoju chudobu.

Respondenti spomedzi zamestnancov zapojených do mobility najčastejšie označili (tabuľka D22.6) za bariéru väčšieho zapojenia sa nedostatočné jazykové zručnosti (70,25 %), nasledované administratívnou náročnosťou (38,43 %) a organizačnými a personálnymi problémami súvisiacimi so zastupiteľnosťou v práci a vyučovaní (30,99 %). Pozornosť si zaslúži aj pomerne vysoké skóre pri položke „súkromné dôvody (napr. rodinná situácia)“ (28,93 %) a „nezáujem kolegov, jednotlivcov o možnosti zapojiť sa do programu“ (22,73 %). V prvom prípade ide najmä o mladé ženy, ktoré majú obavy z toho, či by sa podarilo zosúladiť starostlivosť o vlastné deti a vycestovanie, v druhom prípade „nezáujem“ spravidla zakrýva neidentifikovaný problém súvisiaci s obavou zo zvládnutia novej situácie, najmä u starších učiteľov

- **Mladí sú už na študijné pobyty v zahraničí zvyknutí, no moja generácia učiteľov zvykne cestovať do zahraničia tak, že sa o nich niekto postará, myslím, že majú aj strach, keďže byť v zahraničí sám je niečo, čo ešte nezažili. (Z-Q15, položka „iné“)**

U zamestnancov nemožno hovoriť o tom, že existujú cieľové skupiny, ktoré sa explicitne odmietajú zúčastniť, v zásade im bránia odstrániteľné vonkajšie faktory a jeden osobný nedostatok – jazyková nepripravenosť.

V prípade žiakov by bolo možné hovoriť o rodinách s negatívnym vzťahom k potrebe vzdelávať sa, ktoré svoje deti nedostatočne podporujú v návšteve školy, a teda aj v súvislosti s ponukami na mobilitu. Ako už bolo podrobnejšie komentované skôr, práve účasť na mobilite sa môže stať bodom zlomu. Veľmi záleží od toho, do akej miery dokáže škola prekonať rodinnú rezistenciu a do akej miery sú spolužiaci oporou takémuto žiakovi či žiačke.

O tom, čo by mohlo zvýšiť úspešnosť programu v budúcnosti a prilákať viac záujemcov, hovoria aj nasledujúce odpovede respondentov dotazníkov. V odpovedi na otázku „Uvedte, na čo by sa, podľa Vás, mal program Erasmus+ zameriavať v budúcnosti (v novom programovom období od roku 2028)“ uviedli zamestnanci zapojení do programu (Z-Q19) napr.:

- **viac odborných vecí pre jednotlivé profesie a pre pedagógov;**
- **možnosť zúčastniť sa na jazykových kurzoch, zaradenie väčšieho počtu praktických kurzov (menej didaktiky a psychológie);**

- umožniť jazykové kurzy a pobyty pre pedagogických zamestnancov nejazykárov od začiatku, ponúkať odborné kurzy naďalej;
- na mladých učiteľov;
- na vzdelávanie majstrov (v iniciačnom OVP);
- viac príležitostí pre učiteľov, bez žiakov;
- jazykové vzdelávanie pre učiteľov s nedostatočnými jazykovými schopnosťami, odborné vzdelávanie;
- na profesijný rozvoj majstrov odbornej výchovy;
- zamerať by sa mal viac na remeslá a stredné odborné školstvo, aby sme mali aj naďalej kvalitných ľudí v technických odvetviach;
- zdokonaľovanie jazykových zručností učiteľov odborných predmetov;
- rozvoj jazykových zručností hlavne pre učiteľov odborných predmetov, nielen pre učiteľov jazykov;
- recipročná výmena pedagógov v menších skupinách.

Na rovnakú otázku odpovedali aj predstavitelia stredných škôl (Š-Q38) a iných organizácií (N-Q34) a uviedli napr. toto

- ... pokračovanie vzdelávania po ukončení SŠ a nástupe do zamestnania; (Š-Q38)
- zvyšovanie kvality vedúcich pracovníkov – vedenie školy; ide o komunikáciu s učiteľmi, rodičmi; (Š-Q38)
- vzdelávanie pre učiteľov ekonomických predmetov, vzdelávania a programy v oblasti rozvoja finančnej gramotnosti; (Š-Q38)
- talentovaná mládež, nielen účastníci s nedostatkom príležitostí. (N-Q34)

K podnetom pre budúcnosť sa vyjadrili respondenti aj v odpovediach na rozmanité iné otvorené otázky:

- umožniť viac mobilit učiteľom a manažmentu škôl, čo by zvýšilo pridanú hodnotu pre zapojenú organizáciu a vzdelávací systém; (Š-Q40)
- viac sa venovať nováčikom-inštitúciám, ktorí vstupujú do programu; (Š-Q42)
- podporovať mobilitu nielen pedagogických zamestnancov, ale i zamestnancov z pracovného prostredia, vytvárať lepšie podmienky pre zapájanie sa aj súkromných firiem. (N-Q38)

(23) Do akej miery je koncepcia programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 zameraná a prispôbená ťažko dostupným skupinám, ľuďom s nedostatkom príležitostí alebo osobitným znevýhodneným skupinám obyvateľstva, ktoré sa tradične nezapájajú do nadnárodných alebo medzinárodných aktivít, v porovnaní s inými skupinami, ktoré využívajú program? V prípade, že niektoré cieľové skupiny nie sú vo vašej krajine dostatočne oslovené, aké faktory obmedzujú ich prístup a aké opatrenia by sa mohli prijať na nápravu tohto stavu?

Program je v novom programovom období nastavený explicitne proinkluzívne, a to aj financovaním zohľadňujúcim zvýšené náklady inklúzie. Napriek podporným materiálom (prv spomenutej špecializovanej webovej stránke a koncíznomu metodickému materiálu na podporu inklúzie, ktorý vypracoval SAAIC) a podpornému financovaniu problémy pretrvávajú. Skúsenosti z implementácie projektov i diskusie špecialistov národnej agentúry na inklúziu ukazujú, že je potrebné lepšie rozpracovať

- problematiku včasnej identifikácie účastníkov, ktorí potrebujú inkluzívnu podporu – napríklad niekedy sa až v momente vycestovania na mobilitu objavili vážne známky chudoby, ktoré môžu ovplyvniť úspešný priebeh mobility;
- podporné opatrenia na plnohodnotnú inklúziu – nielen zapojenie do projektu, ale i minimalizovanie rizík ohrozujúcich úspešný priebeh mobility.

Ťažkosti s aktivizovaním osôb zo sociálne znevýhodneného prostredia, jednak Rómov, ale aj iných účastníkov, sú často už odrazom ťažkostí prejavujúcich sa pri vyučovaní v škole – nezáujem o študijný odbor a vzdelanie ako také, vysoká absencia na teoretickom a praktickom vyučovaní. Ilustrujú to aj odpovede na otázku „Uvedte, aké sú podľa vás najväčšie bariéry, ktoré bránia osobám s nedostatkom príležitostí aktívnejšie sa zapájať do aktivít programu...“ (Š-Q18 a N-Q15)

- „nevzdelanosť“ rodičov nás núti vysvetľovať im príležitosť, ktorá je mobilitou ich dieťaťu poskytnutá... (odmietajú) podporovať deti pri ich aktivite, (a tak) žiaci s nedostatkom príležitostí sú najmä podporovaní zo strany spolužiakov; (Š-Q18)
- ide najmä o kultúrne bariéry a o to, že žiaci z MRK majú problém už len s bežnou dochádzkou do školy; (N-Q15)
- slabší prospech žiakov s nedostatkom príležitostí; (Š-Q18)
- ich vlastný nezáujem aj po akejkoľvek motivácii; (Š-Q18)
- slabé komunikačné zručnosti z dôvodu zdravotného znevýhodnenia, nezáujem žiakov z marginalizovaných skupín. (Š-Q18)

Podobne, napriek existujúcej projektovej prioritě a inkluzívnej podpore, objavujú sa problémy so zapojením zdravotne znevýhodnených účastníkov, pretože je zložitě prispôbiť projekt ich potrebám. Zabezpečenie študijných materiálov podľa ich schopností si vyžaduje väčšinou individuálny prístup, iné je tempo pre získanie potrebných znalostí a zručností pri online i klasickej komunikácii, musí sa počítať s dodatočnými časovými nárokmi (napr. lekárske vyšetrenia) a väčším rizikom nepredvídaných udalostí.

Skvalitnenie inklúzie oboch týchto skupín si vyžaduje čas a sústavnú podporu pokračovaním seminárov zameraných na inklúziu, ale najmä na úspešnú inkluzívnu prax.

Významnou pomocou by mohlo byť publikovanie úspešných príkladov (krátke príbehy a najmä videá), ktoré by ukázali, že osoby s blízkym osudom a podobným znevýhodnením účasť na projekte nielenže zvládli, ale že im pomohla zmeniť život. Týmto spôsobom by sa podporila motivácia žiakov a ich rodín zapojiť sa, čo je prvým predpokladom zvládnutia problémov vyplývajúcich z inklúzie. S aktuálne intenzívnym budovaním školských podporných (inkluzívnych) tímov na základných školách a postupne aj na stredných školách sa vytvárajú personálne kapacity na podporu inkluzívneho vzdelávania, a tým aj na zvýšenie inklúzie v projektoch.

V minulosti sa žiaci z marginalizovaných rómskych komunít často vyskytovali v odboroch, ktoré neparticipovali na mobilitách. Aktuálne prebiehajúcou reformou, v dôsledku ktorej programy odborného vzdelávania na úrovni ISCED 253 prestávajú byť slepou uličkou iniciačného OVP a nadväzujú na ne programy umožňujúce žiakom získať plnohodnotnú kvalifikáciu, sa zvyšuje aj možnosť ich zapojenia do mobilit KA1.

(24) Do akej miery sa potreby a výzvy spojené so zelenou a digitálnou transformáciou Európy odrážajú v akciách/činnostiach programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027? Akú relevantnosť má program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 z hľadiska vašej krajiny v porovnaní s relevantnosťou programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020? Zlepšila sa v novej generácii programov?

K dispozícii nie sú kvantifikácie, len kvalitatívne informácie. Školy si viac uvedomujú dôležitosť „zelenej agendy“, ktorá je v projektoch oproti minulosti viac zdôraznená. Finančné zvýhodnenie „zeleného cestovania“ tiež posilňuje väzby na rozvoj zelených zručností a postojov. Objavujú sa aj nové témy indukované zmenami v ekonomike (obnoviteľné zdroje energie, nízkoenergetické budovy, zelené strechy, elektromobilita).

Záujem o digitalizáciu je už dlhodobý, vyplýva jednak z tlaku národných autorít (a napr. aj školskej inšpekcie) na digitálnu transformáciu škôl a jednak zo samotného technologického rozvoja. K lepšiemu chápaniu potreby adaptovať sa na využívanie digitálnych technológií prispeli aj pandemické reštrikcie

a ďalšiu akceleráciu prinášajú skúsenosti s umelou inteligenciou, najmä s generatívnymi jazykovými modelmi, ako je napr. ChatGPT, ktorý je široko využívaný v dôsledku umožnenia verejného prístupu ku komunikácii s ním.

Potvrdzujú to aj odpovede respondentov. 72,73 % zamestnancov zapojených do mobility hodnotilo vplyv projektu na využívanie digitálnych nástrojov vo vlastnej praxi na dvoch najvyšších úrovniach významnosti (4 + 5), pričom 42,15 % ako veľmi významný, teda na najvyššej úrovni (tabuľka D24.1). Naproti tomu len 57,02 % zamestnancov zapojených do mobility hodnotilo vplyv projektu na podporu zelenej transformácie vo vlastnej praxi na dvoch najvyšších úrovniach významnosti (4 + 5), pričom 25,62 % ako veľmi významný, teda na najvyššej úrovni (tabuľka D24.2).

Predovšetkým školy jasne naznačujú, že zelená transformácia je z hľadiska tlaku na ich každodenný chod a vyučovanie menej relevantná ako inklúzia a digitálna transformácia. Treba tiež povedať, že definícia zelenej transformácie v sprievodcovi programom je dosť formálna. Národná agentúra vníma rozdiel v prístupe žiadateľov k zelenej a digitálnej transformácii. Viac vidieť jej podporu pri realizácii projektov, v ktorých sa prejavuje snaha zohľadniť princípy zelenej a digitálnej transformácie, ako pri vlastnom tematickom nastavení projektov. Predovšetkým v súvislosti so zelenou transformáciou by sa mala zvýšiť systematická podpora národných autorít.

V odpovedi na evaluačnú otázku č. 21 je podrobne rozobratá otázka relevantnosti cieľov. Na základe reakcií respondentov dotazníkov a predstaviteľov zainteresovaných inštitúcií nie je potrebná zmena cieľov a zmena nastavenia projektov KA1. Nastavenie projektov KA2 bolo pôvodne otvorenejšie.¹⁹ Neskoršie silné akcentovanie potrieb trhu práce, napríklad podpora kombinácie školského vzdelávania a vzdelávania v pracovnom prostredí (work-based learning) a anticipácia budúcich potrieb trhu práce (skills intelligence)²⁰, sa mohlo javiť ako zvýhodnenie účasti poskytovateľov iniciačného OVP oproti iným organizáciám sektora OVP. V nových podmienkach volatilného trhu práce je však takéto nastavenie programu plne opodstatnené. Ohľadom nastavenia priorít projektov KA2 by bolo užitočné diskutovať o

- opatreniach na zvýšenie atraktívnosti projektov KA2 pre školy;
- opatreniach na nasmerovanie iniciatív iných organizácií na plnenie stanovených priorít.

Podľa nášho názoru je nastavenie priorít napriek niektorým nepriamym výhradám organizácií sektora OVP, ktoré nie sú školami, vyhovujúce a relevantnosť programu Erasmus+ v období 2021 – 2027 je vyššia. Program zodpovedá potrebám národného hospodárstva i vzdelávacieho a kvalifikačného systému na Slovensku, a to i napriek tomu, že zapojenie slovenských organizácií do KA2 je zatiaľ stále

¹⁹ Pozri napr. priority strategických partnerstiev v oblasti OVP v sprievodcovi programom Erasmus+ (Verzia 1 (2017)) na https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2017-erasmus-plus-programme-guide-v1_sk.pdf, str. 129.

²⁰ Pozri napr. priority KA2 v sektore OVP v sprievodcovi programom Erasmus+ (Verzia 2 (2021)) na https://www.erasmusplus.sk/erasmus_2021_2027/doc/dokumenty/2021-erasmusplus-programme-guide_v2_sk.pdf, str. 171.

neuspokojivé. Príčiny neuspokojivého zapojenia nespočívajú v cieľoch a zameraní programu. Treba zväžiť zvýšenie rozpočtu a motivačnú podporu zo strany zriaďovateľov škôl a ministerstiev.²¹

3.4 Súdržnosť

(25) Do akej miery sú ciele rôznych programových oblastí v rámci programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 konzistentné a vzájomne sa podporujúce? Aké dôkazy existujú o spolupráci medzi rôznymi oblasťami programov vrátane tých, ktoré riadia rôzne národné agentúry, a akciami? Ako spolupracujú rôzne akcie? Do akej miery existujú nezrovnalosti, prekrývanie alebo iné nevýhodné otázky medzi programovými oblasťami a ako sa riešia?

Táto evaluačná otázka sa netýka predmetu štúdie. Odpoveď na ňu nepodávajú školy ani iné organizácie sektora OVP, ani účastníci mobilít a pracovníci zapojení do partnerstiev. Uvedená je len pre úplnosť informácie o evaluačných otázkach stanovených Európskou komisiou.

26) Do akej miery je program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 v súlade s inými vnútroštátnymi alebo regionálnymi programami, inými formami spolupráce EÚ (dvojstranné programy), ako aj s medzinárodnými programami s podobnými cieľmi, ktoré sú k dispozícii vo vašej krajine? Dokážete identifikovať nejaké nezrovnalosti, prekrývanie alebo iné nevýhodné problémy s inými programami?

Program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 je v oblasti OVP špecifický internacionálnym záberom a zameraním na mobility a partnerstvá, ktoré prinášajú skúsenosti, ktoré sa nedajú nadobudnúť vnútroštátnymi alebo regionálnymi programami. Je teda komplementárny, ale zároveň aj plne v súlade s inými programami, pretože inklúzia a digitalizácia sú aktuálne najhorúcejšími témami transformácie školstva a rozvoj zelených zručností nadobúda na akútnosti spolu s nastupujúcou zelenou transformáciou ekonomiky. Nemožno hovoriť o nezrovnalostiach, ktoré sa týkajú iných programov. Problémy hlásené z terénu súvisia s nedostatočnou absorpčnou kapacitou stredných škôl, ktorá môže dokonca viesť k tomu, že sa škola rozhodne nezapojiť do programu Erasmus+, ak sa stane príjemcom iného projektu, predovšetkým takého, ktorý na rozdiel of Erasmus+ prináša investície a predovšetkým do zlepšenia infraštruktúry školy. Príkladmi takýchto pozorovaných „kolízií“ boli kapacitné ťažkosti v dôsledku grantov „Nórskeho fondu“ alebo zapojenie tzv. pilotných škôl Prešovského

²¹ Pozri tiež odpoveď na evaluačnú otázku č. 15.

a Banskobystrického kraja do iniciatívy Európskej komisie a Svetovej Banky „Catching up regions“. Investičné balíky ponúkané v rámci tejto iniciatívy sú pre tieto školy mimoriadne atraktívne a zvládnutie administratívy takýchto projektov je prioritné a môže ohroziť kvalitu práce na projektoch Erasmus+.

Na druhej strane, o program Erasmus+ prejavujú záujem aj organizácie, ktoré sa svoje manažérske skúsenosti z iných projektov a programov snažia uplatniť v sektore OVP programu Erasmus+, hoci na problematiku nie sú dobre pripravené. Práve preto je národná agentúra nútená pristupovať ku kontrole prevádzkovej kapacity organizácie a v prípade nedostatočnej kapacity projekt neschváli z prevádzkových dôvodov.

(27) Do akej miery sa program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 ukázal ako doplnok k iným vnútroštátnym a medzinárodným programom dostupným vo vašej krajine v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, mládeže a športu? Do akej miery program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 buduje účinné synergie alebo interakcie s inými programami na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni a inými programami EÚ alebo medzinárodnými programami s doplnkovými cieľmi, ktoré sú k dispozícii vo vašej krajine? Aké dôkazy existujú o synergiách a komplementárnosti medzi programom Erasmus+ a inými programami EÚ, vnútroštátnymi alebo regionálnymi programami? Dokážete identifikovať nejaké nezrovnalosti, prekrývanie alebo iné nevýhodné problémy s inými programami? Môžete porovnať synergie a komplementárnosť vyvinuté v predchádzajúcom programe Erasmus+ na roky 2014 – 2020?

Erasmus+ je v prvom rade doplnkom k medzinárodným programom s investičným komponentom. Investície z európskych zdrojov sú významne vyššie v porovnaní s domácimi možnosťami. V oblasti vzdelávania sú zo štátneho rozpočtu financované spravidla len „malé“ projekty. Ministerstvo školstva napríklad podporuje tzv. rozvojové projekty zamerané na rozmanité aspekty rozvoja výchovy a vzdelávania, každoročne stanovené aktuálnymi výzvami publikovanými ministerstvom. V roku 2023 ministerstvo vyčlenilo na „Rozvojové projekty škôl na podporu etického správania sa a hodnotového vzdelávania v školách“²² finančné prostriedky v celkovej výške 354 984 eur pre 98 rozvojových projektov s maximálnou výškou 4 000 eur, ktoré získali prostredníctvom svojho zriaďovateľa aj stredné odborné školy. Cieľom výzvy bolo „začať alebo posilniť implementáciu systémových nástrojov v školách, ktoré sú založené na participácii a zdieľanej zodpovednosti školskej komunity – učiteľov, žiakov, ale aj rodičov – a občianskej spoločnosti pri vytváraní takého školského prostredia, v ktorom je rešpektovaná dôstojnosť každého človeka vrátane rešpektovania plurality názorov založených na

²² <https://www.minedu.sk/rozvojove-projekty-skol-na-podporu-etickeho-spravania-sa-a-hodnotoveho-vzdelavania-v-skolach/>

pravdivých informáciách a práve na vypočutie hlasu každého jednotlivca pri tvorbe pravidiel fungovania školy a v ktorom je samozrejmosťou overovanie faktov, rešpektovanie výsledkov vedeckého bádania a odmietanie neoverených a nepravdivých informácií a prezentácie názorov založených na dezinformáciách“. Toto je v súlade s horizontálnou prioritou programu Erasmus+ „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“. V súlade s touto prioritou je aj podpora rozvojových projektov „Podpora regionálnej a multikultúrnej výchovy žiakov patriacich k národnostným menšinám 2023“ s celkovou sumou vyčlenených finančných prostriedkov vo výške 50 000 eur.

Horizontálna priorita programu Erasmus+ „inklúzia a rozmanitosť“ je úplne v synergii s reformami a investíciami Plánu obnovy a odolnosti na podporu inklúzie. Napríklad v roku 2018 bolo schválených 29 rozvojových projektov s celkovou požadovanou sumou 255 715 eur, zameraných na „odstránenie stavebných bariér v školách, ktoré navštevujú žiaci so zdravotným postihnutím“.²³ Celkový dopyt bol pritom vyšší a nasledovali ďalšie výzvy. Na podporu debarierizácie „väčších škôl“ bola vyhlásená výzva financovaná z Plánu obnovy a odolnosti, vďaka ktorej by mali byť v podporených školách do 30. 6. 2025 odstránené architektonické bariéry mobility. Významné investície až do výšky 180 000 eur sa týkajú aj stredných odborných škôl.²⁴

V aktuálnom školskom roku je inklúzia opäť podporovaná aj výzvou Podpora pomáhajúcich profesií 3 (POP3), ktorú vyhlásil NIVAM²⁵. Hlavným cieľom tohto národného projektu je prostredníctvom pôsobenia pomáhajúcich profesií podporiť zabezpečenie rovnosti príležitostí vo vzdelávaní. Jedným zo špecifických cieľov je „podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia...“, s čím súvisí aj uľahčenie vzdelávacej mobility osôb so zdravotným postihnutím.

Príklad synergie medzi programom Erasmus+ a vyššie spomenutými národnými aktivitami je napríklad vidieť z obsahu záverečnej správy projektu Strednej odbornej školy technickej v Prešove (2021-1-SK01-KA121-VET-000035696): Pracovníci školy sa zúčastnili na kurze v Španielsku, ktorý bol zameraný na systém práce so žiakmi s nedostatkom príležitostí a ich integráciou. Kurz zahŕňal prednášky, cvičenia a odborné exkurzie na špecializovanej vysokej škole a strednej škole, kde je integrácia žiakov s nedostatkom príležitostí aplikovaná v celom vzdelávacom procese. Účastníkov zaujal najmä komplexný prístup, ktorý zahŕňa prostredie školy, riadenie chodu školy, individuálnu prácu so žiakmi s nedostatkom príležitostí, ako aj systematickú prípravu učiteľov na aplikovanie vhodných metodických prístupov, napr. zredukovanie učiva, orientáciu na prax vo vyučovaní a pod. Účastníkov zaujala aj rola tútora – rovesníka, ktorý môže byť napr. sprevádzajúcou osobou alebo asistentom pre žiaka so

²³ <https://www.minedu.sk/odstranenie-stavebnych-barier-v-skolach-ktore-navstevuju-ziaci-so-zdravotnym-postihnutim/>

²⁴ <https://www.minedu.sk/vyzva-na-debarierizaciu-vacsich-strednych-skol/>

²⁵ https://nivam.sk/vyzva-np-podpora-pomahajucich-profesii-3/?fbclid=IwAR0mlUmo2-RylPidcT5PoY-0KAkkAWemEQp2NgTp7BTuQOkQc0Zbv-ygk_o

špeciálnymi potrebami, pričom škola ho motivuje tým, že mu poskytne zadarmo internát, učebnice a pod. Súčasťou tohto kurzu bola aj príprava školskej stratégie pre prácu so žiakmi s nedostatkom príležitostí. V súčasnosti účastníci kurzu pripravujú koncepciu šitú na mieru svojej školy, ktorá je zameraná na oblasť riadenia školy a uplatňovania vhodných prístupov pre prácu so žiakmi s nedostatkom príležitostí. Na základe informácií, skúseností, ktoré získali počas kurzu sa škola zapojila do výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti pre oblasť debarierizácie väčších stredných škôl a po prvý raz do výzvy (POP3 na zabezpečenie pozícií) špeciálneho pedagóga a psychológa, aby si dokázali interne pomôcť pri práci so žiakmi s nedostatkom príležitostí a špeciálnymi potrebami.

V nadväznosti na úspešnú realizáciu iniciatívy Európskej komisie a Svetovej banky „Catching up regions“ sa pripravujú národné projekty na podporu modernizácie a zlepšenia stredného odborného školstva v Banskobystrickom a Prešovskom kraji.²⁶ Oba národné projekty budú financované z finančných prostriedkov Európskeho sociálneho fondu plus (ESF+). Do projektu „Modernizácia stredoškolského vzdelávania v Banskobystrickom samosprávnom kraji“ bude zapojených 11 stredných odborných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Banskobystrického samosprávneho kraja. Projekt má za cieľ znížiť mieru predčasného ukončovania školskej dochádzky na stredných školách v kraji, zvýšiť počet žiakov v odboroch žiadaných na trhu práce, skvalitniť výučbu formou duálneho vzdelávania či nadviazať na kurikulárnu reformu ZŠ zameranú na zručnosti aj na stredných školách v kraji. Na realizáciu týchto aktivít je v rámci zámeru národného projektu vyčlenených viac než 9,88 mil. eur. Do národného projektu „Zlepšenie stredného odborného školstva v Prešovskom samosprávnom kraji II“ s celkovou alokáciou viac než 6,5 mil. eur bude zapojených 10 stredných odborných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja. Projekt okrem iného prispeje k inovácii školských vzdelávacích programov a materiálov, podpore inkluzívneho prostredia i podpore marketingových aktivít na zvýšenie záujmu žiakov o odborné vzdelávanie.

Cieľom výzvy „Podpora komplexného rozvoja stredného odborného vzdelávania“ Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie²⁷ je poskytnúť z Fondu na spravodlivú transformáciu pre stredné odborné školy vybraných okresov Trenčianskeho, Košického a Banskobystrického kraja podporu na obstaranie materiálno-technického vybavenia, modernizáciu škôl, aktualizáciu vzdelávacích programov, vzdelávanie pedagogických zamestnancov vrátane zapojenia odborníkov do vyučovacieho procesu za účelom zvýšenia kvality a zatraktívnenia stredného odborného vzdelávania a zároveň napomôcť vybraným územiam riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky spojené s prechodom na klimatickú neutralitu.

²⁶ <https://www.minedu.sk/27092023-podpora-modernizacie-a-zlepsenia-stredneho-odborneho-skolstva-v-banskobystrickom-a-presovskom-kraji/>

²⁷ <https://public.itms2014.sk/vyzva?id=cab7c122-8c1d-4535-814f-a652b1f79393>

V roku 2021 ministerstvo školstva vyčlenilo na „podporu centier odborného vzdelávania a prípravy na ceste k excelentnosti“ v 1. etape finančné prostriedky vo výške 80 280 eur pre 17 projektov stredných odborných škôl s maximálnou výškou 5 000 eur. Týmto sa zlepšujú predpoklady pre zapojenie progresívnych stredných odborných škôl do partnerstiev pre excelentnosť a budúce zapojenie do projektov s perspektívou dlhodobej udržateľnosti zameraných na rozvoj centier excelentnosti OVP, čo je európskou²⁸ i národnou prioritou. Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030²⁹, prijatá vládou v novembri 2021, ustanovuje zámer transformácie vybraných stredných škôl na centrá excelentnosti v tematickej oblasti 1.2 a súvisiacich troch opatreniach. Ministerstvo školstva 2. novembra 2023 vyhlásilo výzvu pre národný projekt s názvom Centrá excelentnosti OVP (CEOVP) prostredníctvom Programu Slovensko 2021 – 2027.³⁰ Národný projekt má prispieť k podpore kvality, flexibility a adaptability odborného vzdelávania. Aktivity národného projektu sa zameriavajú na metodickú prácu k sfunkčneniu systému CEOVP, vytvorenie metodiky profesijného rozvoja pedagogických zamestnancov, poskytovanie vzdelávania pre učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy, ako aj prepojenie ich vzdelávania so vzdelávaním inštruktorov a hlavných inštruktorov v podnikoch a kariérových poradcov.

Všetky uvedené aktivity zlepšujú infraštruktúru škôl a vytvárajú tak predpoklady pre zvýšenie kvality ich následného zapojenia sa do programu Erasmus+. Zároveň však treba priznať, že znevýhodňujú školy, ktoré do takýchto projektov neboli vybrané. Aj preto sa tak často v odpovediach respondentov dotazníkov opakovala nespokojnosť s vybavenosťou ich škôl v porovnaní so zahraničím.

Horizontálna priorita „digitálna transformácia“ je plne kompatibilná s národnými politikami. Digitálna transformácia škôl bola v predchádzajúcom programovom období podporovaná projektom ESF „IT Akadémia“³¹, na ktorý nadväzuje ESF+ projekt „Digitálna transformácia vzdelávania a školy (DiTEdu)“, ktorý na základe výzvy vyhlásenej 15. novembra 2023 bude riadiť NIVAM.³² K vytvoreniu trvalo udržateľného systému podpory digitálnej transformácie má prispieť zriadenie „Národného centra pre digitálnu transformáciu vzdelávania“, vzdelávanie a metodická podpora školských digitálnych koordinátorov, riaditeľov škôl, pedagogických a odborných zamestnancov škôl a študentov učiteľských programov na vysokých školách. Projekt zároveň prispeje k aktualizácii a tvorbe inovatívnych metodík, sieťovaniu škôl a zamestnancov, certifikácii kvality digitálnych škôl. Prv spomenutý projekt POP3 ho podporí financovaním pozícií školského digitálneho koordinátora na školách.

Príkladom malých projektov podporovaných ministerstvom školstva je špecializovaný Enviroprojekt zameraný na environmentálnu výchovu. Projekty je možné špecifikovať na regionálne alebo miestne

²⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1501&langId=en>

²⁹ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26635/1>

³⁰ <https://www.itms2014.sk/vyzva?id=fc0234f7-f23d-4ab0-8040-1e6cb3558976>

³¹ <https://itakademia.sk/>

³² <https://www.itms2014.sk/vyzva?id=0402d678-3cc4-4801-8794-65774091c8da>

podmienky. V rámci schémy Enviroprojekt 2023 s maximálnou výškou čerpania 52 000 eur bolo podporených 28 „zelených“ projektov s maximálnou výškou 2 000 eur.³³

Veľmi významné aktivity zamerané na „environmentálne vzdelávanie a osvetu (EVO)“ sú podporované Slovenskou agentúrou životného prostredia (SAŽP), ktorá je štátnou príspevkovou organizáciou ministerstva životného prostredia. Manažuje špecializovanú stránku www.ewobox.sk, ktorá je informačným kanálom, priestorom na prezentáciu zelených aktivít a oporou pre networking organizácií zaujímavých sa o vzdelávanie zamerané na ochranu životného prostredia. SAŽP manažuje aj malé vzdelávacie projekty financované z Environmentálneho fondu³⁴. Tzv. Zelený vzdelávací fond vyčlenil na rok 2023 finančné prostriedky v celkovom objeme 1 062 063,77 eur.³⁵ Medzi 151 podporenými projektovými zámermi³⁶ sú aj projekty stredných odborných škôl.

Dôležitým príspevkom k podpore environmentálneho vzdelávania a osvetu je vybudovanie moderného strediska environmentálnej výchovy a informovanosti širokej verejnosti, v rámci ktorého budú prebiehať informačné a vzdelávacie aktivity v jednotlivých oblastiach životného prostredia a podpora investičných aktivít certifikovaných poskytovateľov environmentálnej výchovy a osvetu. Vybudovanie environmentálneho centra Dropie bude v rámci národného projektu Kohézneho fondu zabezpečovať SAŽP.³⁷

(28) Aká je súdržnosť programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 v porovnaní so súdržnosťou programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020 z hľadiska vašej krajiny? Zlepšila sa v novej generácii programov?

Súdržnosť programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 sa oproti programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020 zlepšila. Pozorujeme dva zdroje zlepšenia, jeden je univerzálne platný, i keď špecifický, druhý sa týka špeciálne Slovenska, lebo súvisí s nastavením OVP na Slovensku.

Niektoré nové finančné nástroje dávajú do súladu riadiacu prax a vecné zameranie projektov. Napríklad finančná motivácia k „zelenému cestovaniu“ posilňuje vnútornú koherenciu projektov reflektujúcich horizontálnu prioritu „zelená transformácia“. Nedochádza tak k oddeleniu „zeleného“ hodnotového nastavenia a rozvoja zelených zručností na škole či na pracovisku v zahraničí. Podporuje sa tak pozitívne nastavenie žiakov k ekologickému správaniu a „zelená agenda“ sa stáva konzistentnou. Podobný efekt má aj tlak na „zelenú“ administratívu – využívanie digitálnych dokumentov a obmedzenie tlače dokumentov. Projektové riadenie napĺňa takouto formou aj podporu zelenej transformácie:

³³ <https://www.minedu.sk/enviroprojekt-2023/>

³⁴ www.envirofond.sk

³⁵ <https://zelenyvzdelavacifond.sk/sk>

³⁶ https://zelenyvzdelavacifond.sk/sites/zelenyvzdelavacifond.sk/files/PDF/Rozhodnutie%20ministra_ZVF%205%202023.pdf

³⁷ <https://public.itms2014.sk/vyzva?id=697d0b04-e0a4-457c-9dad-64c98b83b51c>

- Pri realizácii jednotlivých mobilit sme v oboch prípadoch pripravili všetky prípravné materiály v online verzii, aby si ich žiaci mohli stiahnuť do svojich mobilov, a tak mali všetky informácie vždy poruke, a práve týmto spôsobom sme sa snažili vyhovieť environmentálnym opatreniam programu a zbytočne nepoužívať papier. Taktiež sme si naplánovali pri realizácii jednotlivých mobilit cestovanie vlakom, čo sa podľa programu považuje za „zelenú dopravu“. (Š-Q16)

Podobný vplyv má aj zvýšená finančná motivácia na podporu inklúzie. Zvýšené zapájanie žiakov so špeciálnymi potrebami do mobility prepája „teóriu a prax“, posilňuje vnútornú koherenciu projektov reflektujúcich horizontálnu prioritu „inklúzia a rozmanitosť“ a prispieva aj k zmene hodnotového nastavenia žiakov vplyvom vnímania potrieb začlenených žiakov v reálnom živote.

Druhý zdroj zvýšenia súdržnosti súvisí s charakterom iniciačného OVP na Slovensku. Na Slovensku programy iniciačného OVP nie sú čisto „učňovského“ typu s takmer výlučným zameraním na praktické zručnosti potrebné pre príslušnú remeselnú činnosť. Kurikulum má aj silnú všeobecnovzdelávaciu zložku, i keď mnohé vedomosti a zručnosti rozvíjané v jej rámci nemajú byť čisto akademické a majú sa rozvíjať v kontexte sektora hospodárstva a s potrebami širšieho okruhu relevantných profesií. Stredné odborné školy, ktoré chceli v minulosti zapájať aj učiteľov všeobecnovzdelávacích predmetov, a teda vyslať svojich zamestnancov na kurzy bez obmedzení, alebo chceli vyslať učiteľov všeobecnovzdelávacích predmetov na kurzy relevantné pre školu a jej program OVP a zároveň aj vyslať žiakov, museli podávať prihlášku v rámci sektora OVP i sektora školského vzdelávania.

V rámci programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 došlo k pozitívne vnímanému rozšíreniu oprávnených aktivít v sektore OVP a v novom programe už vďaka zmenám školy podávajú iba jednu žiadosť, keďže oprávnené sú teraz aj kurzy, ktoré boli v minulom programovom období oprávnené iba v sektore školského vzdelávania. Pre Slovensko je táto zmena veľmi dôležitá a zvyšuje nielen účinnosť a efektívnosť projektov, ale aj súdržnosť programu. Rieši sa problém, na ktorý bolo upozornené aj v predchádzajúcej evaluačnej správe.

3.5 Európska pridaná hodnota

(29) Aká je pridaná hodnota a prínos vyplývajúci z činností EÚ v porovnaní s tým, čo by sa dalo dosiahnuť podobnými opatreniami, ktoré by sa začali len na regionálnej alebo vnútroštátnej úrovni vo vašej krajine? Čo ponúka program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 okrem iných systémov podpory vzdelávania a odbornej prípravy dostupných na regionálnej alebo vnútroštátnej úrovni vo vašej krajine? Aké možnosti vidíte na úpravu programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu?

Pridaná hodnota a prínos vyplývajúci z činností EÚ sa nedá dosiahnuť podobnými opatreniami na regionálnej alebo vnútroštátnej úrovni. Základný dôvod je jednoducho „marketingový“. Financovanie a organizácia činností, za ktorými stojí EÚ, sú automaticky vnímané ako nadnárodné a európske a majú samozrejmu pridanú hodnotu v prospech Európy. Druhý dôvod súvisí s poskytnutou slobodou výberu partnera, či už z EÚ alebo tretej krajiny, čo v prípade národných alebo regionálnych aktivít nie je samozrejmosťou. Zahraničný partner je spravidla daný, či už ide o partnerskú municipalitu alebo partnerskú krajinu v rámci nejakého špecializovaného, spravidla bilaterálneho programu. Tretím dôvodom sú stanovené priority a ciele programu Erasmus+ dosahované partnermi v spoločnom úsilí a ktoré zodpovedajú nastaveným európskym hodnotám. Štvrtý dôvod, stretnutie s novým inšpiratívnym prostredím, je mimoriadne validný pre sektor OVP a žiakov z chudobných rodín, ktorí sú vo väčšej miere zastúpení na stredných odborných školách ako na gymnáziách a majú obmedzené možnosti cestovať, niekedy i v rámci Slovenska.

Prínosy programu z pohľadu respondentov dotazníkov budú konkrétnejšie diskutované aj v odpovedi na evaluačnú otázku č. 32. Potrebné je však opätovne zdôrazniť, že nejde len o skúsenosť s iným systémom podpory vzdelávania a odbornej prípravy, ale vzhľadom na modernizačný dlh u väčšiny poskytovateľov OVP na Slovensku aj o dôležité inovačné impulzy. Zariadenia nedostupné na Slovensku indukujú aj iný obsah súvisiaceho preškoľovania a vôbec kontinuálneho profesijného rozvoja.

Podľa názoru národnej agentúry je program Erasmus+ v pridanej hodnote nenahraditeľný inými opatreniami na regionálnej alebo vnútroštátnej úrovni. Projekty KA1 sú nenahraditeľné jednak unikátnymi príležitosťami, ktoré možno zbierať len v zahraničí a jednak tým, že prinášajú silný integračný efekt podporujúci európske povedomie u účastníkov mobilit a podporujú európsku geopolitickú celistosť. Projekty KA2 by boli ľahšie nahraditeľné, ak by boli k dispozícii alternatívne finančné zdroje, čo však nie je realistické očakávať, pretože krajiny, ktoré v rámci projektov KA2 spolupracujú, by sotva dokázali zosúladiť dostupnosť domácich zdrojov a domácich priorít v príhodnom čase. Inštitucionálny efekt, charakteristický pre projekty KA2, je intenzitou slabší

v porovnaní s projektami KA1 so silným dopadom na jednotlivcov, avšak posilnením sieťovania a lepším vzájomným porozumením systémov OVP sa uľahčujú podmienky pre uplatnenie absolventov odborného vzdelávania na vytvárajúcom sa jednotnom trhu práce EÚ.

Respondenti dotazníkov v zásade nepožadujú žiadne úpravy programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu. V reakcii na otázku „Aké možnosti vidíte na úpravu programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu (t. j. aby vznikli výsledky, ktoré by sa nedali dosiahnuť pri spolupráci len na národnej alebo regionálnej úrovni)?“ respondenti zo stredných škôl uviedli napr. tieto návrhy (Š-Q40):

- inšpiratívne a motivujúce európske podujatia pre koordinátorov projektov;
- umožniť úspešným realizátorom projektov stretávať sa na medzinárodnej úrovni s cieľom vymeniť si skúsenosti a efektívnejšie šíriť výsledky projektov, na princípe PEER to PEER;
- uzatvoriť dlhodobé dohody so zahraničnými partnerskými organizáciami s cieľom pravidelného vysielania žiakov a/alebo pedagógov;
- rozšírenie tematických sietí a spolupráce: program by mohol poskytovať finančnú podporu pre tematické siete, ktoré by zahŕňali rôzne inštitúcie z rôznych krajín na riešenie konkrétnych výziev; toto by umožnilo hlbšiu spoluprácu a výmenu osvedčených postupov;
- organizovať stretnutia/konferencie rovnakých typov škôl s cieľom odovzdávania skúsenosti a nadobudnutia partnerov pre spoluprácu; zvýšiť povedomie, uznávanie a dôležitosť dokumentu Europass;
- pomoc pri prezentácii tretích krajín a vyvolanie záujmu medzi študentami nie len o európske krajiny.

V odpovedi na rovnakú otázku (N-Q36) respondent z inej organizácie ako stredná škola navrhol toto

- rozšírenie spolupráce s neeurópskymi teritóriami, ktoré sú z hľadiska inováčnej výkonnosti nad priemerom EÚ; podporiť zapojenie národnostných menšín žijúcich mimo EÚ.

(30) Do akej miery prispieva program Erasmus+ k rozvoju znalostí v oblasti európskej integrácie, k zvyšovaniu informovanosti o spoločných hodnotách EÚ a k posilňovaniu európskeho pocitu spolupatričnosti vo vašej krajine?

Nie sú k dispozícii žiadne dáta umožňujúce kvantifikovať mieru, ktorou program Erasmus+ prispieva k rozvoju znalostí v oblasti európskej integrácie, k zvyšovaniu informovanosti o spoločných hodnotách EÚ a k posilňovaniu európskeho pocitu spolupatričnosti. Podľa účastníkov, národnej agentúry

i národných autorít toto program nepochybne napíňa. Mnohé odpovede respondentov dotazníkov na otvorené otázky to potvrdzujú implicitne, pretože už len samotné kontakty a sieťovanie inštitúcií posilňujú pocit spolupatričnosti. Niektorí respondenti to vyjadrili aj explicitne pri požiadavke zhodnotiť účinok, ktorý by sa nedal dosiahnuť pri aktivitách len na národnej alebo regionálnej úrovni:

- **budovanie európskej spolupatričnosti, spoznanie medzinárodných kultúrnych hodnôt; rozvoj odborných kompetencií v medzinárodnom kolektíve. (Z-Q17)**

(31) Do akej miery program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 podporuje spoluprácu medzi členskými štátmi a tretími krajinami pridruženými k programu? A medzi týmito krajinami a tretími krajinami, ktoré nie sú pridružené k programu?

Podľa názoru národnej agentúry je zatiaľ záujem o tretie krajiny malý. Zdá sa, že Írsko dostatočne absorbovalo záujem o spoluprácu s anglicky hovoriacimi partnermi, a odchod Veľkej Británie z EÚ napriek očakávaniam nevyvolal podstatné problémy. Navyše sa dá predpokladať, že časom sa spolupráca s Veľkou Britániou opäť posilní. V odpovediach respondentov sa objavilo volanie po podpore spolupráce s krajinami, ktoré nie sú v EÚ, špeciálne s balkánskymi krajinami, alebo nešpecifikovanými inými krajinami s rozvinutými technológiami (kam by bolo možné započítať napr. Japonsko), avšak len okrajovo. Akreditované inštitúcie síce môžu organizovať mobility aj do tretích krajín, ale z hľadiska rozpočtových limitov to nie je atraktívne. Pravdepodobne by boli potrebné výhodnejšie podmienky alebo nové možnosti financovania, ak by sa mal posilniť záujem škôl a iných organizácií o takúto spoluprácu.

(32) Aký je prínos a pridaná hodnota programov Erasmus+ 2021 – 2027 a Erasmus+ 2014 – 2020 pre jednotlivcov alebo organizácie, ktoré sa zúčastňujú na programe, v porovnaní s nezúčastnenými v krajine?

Aj podľa respondentov zo stredných škôl (77,54 %), aj podľa respondentov z iných organizácií (65,96 %) má program Erasmus+ najväčšiu pridanú hodnotu pre zapojených jednotlivcov. Menej ako 15 % respondentov oboch kategórií pripísalo najväčšiu pridanú hodnotu pre zapojenú organizáciu. Naopak, výrazný rozdiel medzi respondentmi škôl (7,63 %) a respondentmi z iných organizácií (19,15 %) vidieť pri výbere položky „program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu pre vzdelávací systém“ (tabuľka D32.1). Súvisí to s tým, že u respondentov zo stredných škôl dominuje skúsenosť s projektami KA1, ktoré majú dominantný účinok na jednotlivcov.

85,12 % respondentov spomedzi zamestnancov, ktorí sa zapojili do mobility, odpovedalo na otázku „Plánujete sa v blízkej budúcnosti znova zapojiť do programu Erasmus+?“ (Z-Q20) pozitívne a 14,88 % negatívne. Toto tiež potvrdzuje prínos mobilít pre osobný rozvoj zamestnancov, spolu už s prv komentovanými odpoveďami na otázky konkretizujúcimi účinnok (Z-Q11, Z-Q12, Z-Q14).³⁸

Konkrétny prínos vidieť z odpovedí na otvorené otázky. Zamestnanci v mobilite reagovali na otázku (Z-Q17) explicitne skúmajúcu „európsku“ pridanú hodnotu „Stručne, prosím, zhodnoťte, akú „európsku“ pridanú hodnotu mala pre Vás osobne účasť v programe Erasmus+ (t. j. účinok, ktorý by sa nedal dosiahnuť pri aktivitách len na národnej alebo regionálnej úrovni)“. V odpovediach zväčša uvádzali množstvo konkrétnych príkladov:

- **zvýšenie jazykových znalostí, vzájomné vymieňanie skúseností so zahraničnými partnermi, rozšírenie znalostí o krajinách EÚ, lepšie pochopenie politiky EÚ, hrdosť na príslušnosť do EÚ;**
- **mal som možnosť vyskúšať v praxi nové prístroje a zariadenia, ktoré v škole nemáme k dispozícii; konzultoval som s odborníkmi, videl som rôzne riešenia problémov z praxe;**
- **získanie inšpirácií v oblasti odborného vzdelávania – implementácia nových študijných odborov, odborných predmetov, technológií, IKT – inšpirácie v oblasti osobného rozvoja – inšpirácie pre oblasť riadenia a vedenia ľudí;**
- **upevnenie profesijného sebavedomia na základe porovnávanie sa na európskej úrovni;**
- **videl som iný systém školstva, výmena skúseností s inými učiteľmi a zamestnávateľmi, žiakom z marginalizovanej skupiny som ukázal, ako sa žije vo svete, kam sa v živote môžu posunúť a ako sa správať a žiť;**
- **ako riaditeľka školy spolu so svojimi kolegami zavádzame do vzdelávania v našej škole nový študijný odbor, ktorý je inšpirovaný práve spolupracou a technickým vzdelávaním v zahraničí;**
- **získal som neoceniteľné skúsenosti a medzinárodné kontakty, ktoré môžem v budúcnosti rozvíjať; myslím si, že Erasmus najviac rozvíja európsku komunitu a pocit spolupatričnosti; Erasmus zotiera národné bariéry a umožňuje študentom aj učiteľom spolupracovať a zbližovať sa na vyššej úrovni.**

Na množstve autentických výpovedí respondentov dotazníkov, ktoré sú uvedené aj v odpovediach na iné evaluačné otázky, vidieť, o čo prichádzajú jednotlivci alebo organizácie, ktoré sa nezúčastňujú na programe.

³⁸ Pozri odpovede na evaluačné otázky č. 10 a 22.

Podľa názoru národnej agentúry to možno zhrnúť takto: Nezapojení žiaci i zamestnanci prichádzajú o výrazný impulz pre osobnostný a profesijný rast. Absenciou v projekte prichádzajú žiaci i zamestnanci o príležitosť oboznámiť sa so zariadeniami a novými technológiami. Zvlášť treba vyzdvihnúť impulz pre žiakov vidieckych škôl a z ekonomicky slabších rodín. Zväčša prvý kontakt s novou krajinou a novým pracovným prostredím je často silným pozitívnym impulzom pre posilnenie samostatnosti a premýšľanie o budúcnosti. Zvlášť pozoruhodné sú skúsenosti žiakov z rómskeho etnika, ktorí v zahraničnom multikultúrnom prostredí alebo v krajinách európskeho juhu s obyvateľstvom tmavšej pokožky spontánne získavajú na sebavedomí a motivácii na zlepšenie vo vlastnej príprave a budúcej profesii. Skúsenosti jednotlivcov majú do istej miery aj inštitucionálny vplyv, najmä ak ide o predstaviteľov vedenia, ktorí vplyvom zahraničných skúseností pristupujú k inštitucionálnym zmenám. Zásadný vplyv na inštitucionálny rozvoj má však systém akreditácie. Práve v systéme akreditácie je významný rozdiel medzi organizáciami, ktoré sa zúčastňujú na programe, v porovnaní s nezúčastnenými.

(33) Do akej miery sú výsledky programov Erasmus+ 2021 – 2027 a Erasmus+ 2014 – 2020 udržateľné aj po skončení trvania projektov vo vašej krajine?

93,22 % respondentov zo stredných škôl a 85,10 % respondentov z iných organizácií skôr súhlasilo a úplne súhlasilo s názorom, že výsledky ich projektov podporených programom Erasmus+ sú udržateľné aj po skončení projektu (tabuľka D33.1). Úplne súhlasné stanovisko respondentov z iných organizácií (31,91 %) oproti respondentom zo stredných škôl (50,42 %) je nižšie, čo však prirodzene vyplýva z rozdielu dominantnej akcie: Pri respondentoch z iných organizácií ide najmä o partnerstvá KA2, pri respondentoch zo stredných škôl o mobility KA1. Pri partnerstvách KA2 sa úsilie o udržateľnosť spája s úsilím o pokračujúcu spoluprácu v téme spoločného záujmu a opätovným podaním projektu. O konkrétnejšom úsilí o udržateľnosť z pohľadu zamestnancov hovorí tabuľka D10.1, komentovaná v odpovedi na evaluačnú otázku č. 10.

Ako už bolo spomenuté v odpovedi na evaluačnú otázku č. 10, zavedenie akreditácie posilňuje udržateľnosť stabilnejším financovaním a tlakom na dlhodobé plánovanie. Akreditované školy zároveň vykazujú tendenciu vyslať nielen žiakov, ale aj zamestnancov, aby sa posilnil inovačný impulz projektu, jeho udržateľnosť a ciele dlhodobého plánovania. Pod tlakom národnej agentúry akreditované organizácie reportujú precíznejšie o udržateľnosti výsledkov.

Systém akreditácie má pozitívny účinok na udržateľnosť, a teda možno oprávnene hovoriť o pozitívnom posune ohľadom udržateľnosti v porovnaní s predchádzajúcim programovým obdobím.

(34) Aké by boli najpravdepodobnejšie dôsledky vo vašej krajine, ak by program Erasmus+ skončil?

Ako už bolo komentované skôr³⁹, 89,26 % respondentov spomedzi zamestnancov zapojených do programu konštatovalo významný vplyv účasti v projekte programu Erasmus+ na vlastnú edukačnú prax. Ukončením programu by boli teda pripravení o podnety, ktoré sú ťažko nahraditeľné inak, keďže neexistuje iný program podporujúci zahraničnú spoluprácu v podobnom objeme a teritoriálnom rozsahu. Ostali by buď len spolupráce založené na spravidla dvojstrannej spolupráci (napríklad partnerstvá miest), alebo spolupráce vnútri nadnárodných firiem, ktoré sú však spravidla dostupné len pre žiakov v duálnom systéme, ktorých je na Slovensku zatiaľ málo. Podľa výpočtov ReferNetu Slovensko z primárnych dát ministerstva školstva bolo k 15. septembru 2022 v duálnom systéme vzdelávania 7,39 % žiakov denného štúdia odborov odborného vzdelávania (bez odborov konzervatórií a bez špeciálnych škôl). Ak neberieme do úvahy odbory škôl, ktoré nie sú strednými odbornými školami podľa zákona o odbornom vzdelávaní a príprave (61/2015 Z. z.), a odbory stredných zdravotníckych škôl, ktoré podľa zákona o odbornom vzdelávaní a príprave neposkytujú odborné vzdelávanie a prípravu v systéme duálneho vzdelávania, podiel je trochu vyšší – 8,46 %.

Ak by program Erasmus+ nepokračoval, výrazne by chýbal takmer 80 % respondentom spomedzi zamestnancov zapojených do programu pri realizácii cieľov a ambícií profesijného rozvoja (tabuľka D11.1). V odpovedi na evaluačnú otázku č. 11 sú citované aj mnohé konkrétne a emotívne vyjadrenia o negatívnych dôsledkoch prípadného ukončenia programu.

Podľa názoru národnej agentúry by najpravdepodobnejšie dôsledky ukončenia programu Erasmus+ boli tieto:

- poklesla by motivácia učiť sa cudzie jazyky u žiakov i pedagógov;
- poklesla by kvalita praktickej prípravy žiakov;
- poklesla by atraktivnosť mnohých odborov odborného vzdelávania a škôl, ktoré ho ponúkajú v spojení so zapojením do programu Erasmus+;
- stratili by sa cenné inovačné impulzy pre osobný rozvoj a inštitucionálne zmeny.

³⁹ Pozri odpoveď na evaluačnú otázku č. 22.

4 Závěrečné zhrnutie

Úlohou čiastkovej správy je priniesť pohľad na vykonávanie a vplyv programu Erasmus+ na sektor OVP na Slovensku z hľadiska piatich hodnotiacich kritérií určených Európskou komisiou: účinnosť, efektívnosť, význam (relevantnosť), súdržnosť a európska pridaná hodnota.

4.1 Účinnosť

Hodnotenie účinnosti programu

Transformačný účinok programu na systém OVP ako celok je z pohľadu zástupcov organizácií veľmi silný: 96,61 % v prípade škôl (tabuľka D7.1) a 97,88 % v prípade organizácií, ktoré nie sú školami (tabuľka D7.2).

Účinnosť programu, chápanú ako dopad na zmenu edukačnej praxe alebo zmenu postojov účastníkov projektu, označilo 80,09 % respondentov dotazníkov zo stredných škôl a 82,98 % respondentov z iných organizácií ako vysokú a veľmi vysokú (tabuľka D8.2).

S veľmi vysokým skóre obe kategórie respondentov pokladajú program Erasmus+ za potrebný pre profesijný rozvoj zamestnancov: 94,91 % v prípade škôl (tabuľka D7.1) a 91,49 % v prípade organizácií, ktoré nie sú školami (tabuľka D7.2).

Ďalšie údaje (tabuľka D10.2) ukazujú, že program je aj dôležitým nástrojom aktuálneho (90,08 %) i budúceho profesijného rozvoja (89,67 %) a vďaka nadobudnutým zručnostiam a skúsenostiam 89,25 % respondentov z radov zamestnancov zapojených do programu robí „svoju prácu kvalitnejšie“. 79,34 % respondentov ďalej potvrdilo, že ak by program Erasmus+ nepokračoval, výrazne by im chýbal pri realizácii „cieľov a ambícií profesijného rozvoja“ (Z-Q18), pričom len 5,79 % nesúhlasilo (tabuľka D11.1).

V sektore OVP sa prirodzene očakával významný prínos k profesijnému rozvoju ako dôsledku oboznámenia sa s novými zariadeniami a postupmi práce v zahraničí. Toto všetko je aj naozaj podrobne reportované spolu s pozitívnou reakciou na „inú firemnú kultúru“, s ktorou sa účastníci projektov stretávajú – pociťovaná je „otvorenejšia komunikácia, väčší priestor k autonómnej činnosti a účinná podpora zo strany mentorov“.

Prekvapujúco silné sú informácie o vplyve projektov na „komplexný osobnostný rozvoj“. Popri jazykovom zlepšení ide často aj o nárast sebadôvery u pracovníkov i žiakov. V prípade žiakov sú signály o rozvoji rozmanitých zručností potrebných pre život („life skills“) ako dôsledku pobytu žiakov mimo domov. V porovnaní s inými sektormi, najmä so školským a vysokoškolským, je tento jav ovplyvnený aj tým, že pre väčší počet žiakov v OVP je vycestovanie do cudziny zvláštnosťou.

Hodnotenie horizontálnych priorít programu

Respondenti dotazníkov zo škôl (Š-Q15) aj iných organizácií (N-Q12) boli požiadaní, aby sa vyjadrili, či sa horizontálne priority programu Erasmus+ naplňajú aj v praxi.

Podľa 85,59 % respondentov zo škôl program prispieva k rozvoju ich organizácie v oblasti „inklúzia a rozmanitosť“, podľa 82,21 % v oblasti „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“, podľa 79,66 % v oblasti „digitálna transformácia“ a podľa 73,73 % respondentov k naplneniu priority „životné prostredie a boj proti klimatickým zmenám (zelená transformácia)“ (tabuľka D4.5).

Podľa 87,23 % respondentov z organizácií, ktoré nie sú školami, program prispieva k naplneniu priority „digitálna transformácia“, podľa 74,47 % k priorite „inklúzia a rozmanitosť“, podľa 63,83 % k priorite „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“ a podľa 63,83 % k naplneniu priority „životné prostredie a boj proti klimatickým zmenám (zelená transformácia)“ (tabuľka D4.6).

Jednoznačne možno skonštatovať, že inklúzia (aj vplyvom programu, aj vplyvom domácich reforiem) a digitálna transformácia (aj vplyvom pandemických reštrikcií, aj tlakom národných autorít) sú podľa oboch skupín respondentov, ale aj podľa názoru národnej agentúry viac reflektované v zameraní projektov oproti iným prioritám.

Vzhľadom na zmeny v Pláne obnovy a odolnosti z 26. apríla 2023⁴⁰, ktorými sa práve v oblasti sekundárneho OVP reaguje na zelenú transformáciu a potrebu rozvoja zelených zručností, a nakoniec aj vplyvom odporúčania Rady EÚ pre Slovensko z 24. mája 2023 (CSR 2023), ktoré výlučne prioritizuje podporu politického úsilia zameraného „na poskytovanie a nadobúdanie zručností potrebných na zelenú transformáciu“⁴¹, dôjde zrejme k posilneniu tejto priority aj v projektoch programu Erasmus+ v sektore OVP.

Zvlášť treba vyzdvihnúť zvýšenú pozornosť, ktorú v porovnaní s minulosťou program venoval inklúzii, pretože mala pozitívny účinok na zapojenie osôb s nedostatkom príležitostí. Pozitívne je vnímaná špecializovaná stránka programu na podporu inklúzie⁴² a prehľadná metodika na podporu takýchto osôb⁴³. Viedli jednak k lepšiemu chápaniu cieľov inklúzie a jednak k potrebe zoznámiť sa s príkladmi práce s deťmi so špeciálnymi potrebami v mainstreame.

Pozitívne je tiež hodnotené, že je možné zafinancovať zvýšené náklady na diétne stravovanie (čo otvorilo napríklad príležitosť pre celiakov) alebo na náklady na sprievod (napr. autista vycestoval

⁴⁰ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28317/1>

⁴¹ https://commission.europa.eu/document/download/06dee83b-e24f-4a3e-8e27-791232a81d5e_sk?filename=COM_2023_625_1_SK.PDF

⁴² <https://www.erasmusplus.sk/inkluzia/>

⁴³ https://www.erasmusplus.sk/wp-content/uploads/2019/09/Metodika-OVPaSV_final.pdf

s osobným asistentom a zrakovo postihnutý so psom) a že akreditované organizácie (aktuálne je to väčšina) môžu požiadať po 12 mesiacoch o dodatočné peniaze na podporu inklúzie.

Hoci je finančné zabezpečenie projektov postačujúce, v niektorých prípadoch je nezáujem o projekt ovplyvnený sociálnym prostredím, najmä zlou finančnou situáciou rodiny. Vycestovanie na dlhšiu mobilitu môže byť komplikované výpadkom príjmu, ktorý pre rodinu žiak zabezpečuje brigádnickou činnosťou, a aj samotní žiaci niekedy nechcú stratiť dobré brigádnické miesto. Žiaci niekedy nechcú odkryť, že sú z prostredia, ktoré je sociálne slabšie, a ani rodičia nie sú vždy ochotní dokladovať slabú finančnú situáciu úradnými potvrdeniami. Niekedy sa až pri vycestovaní a obsahu batožiny ukázalo, že rodina nevie zabezpečiť štandardnú vybavenosť pre mobilitu.

Rozhodne však práve v sektore OVP je veľa konkrétnych pozitívnych správ zo škôl, že dôraz kladený na začleňovanie sa premieta do vyššej a úspešnejšej participácie žiakov spomedzi znevýhodnených skupín v projektoch.

Možno teda uzavrieť, že hodnotenie prvých účinkov rámcu opatrení na začlenenie a stratégie začleňovania a rozmanitosti na podporu dostupnosti financovania je pozitívne tak zo strany autorít, ako aj zo strany účastníkov projektov.

Hodnotenie diseminácie

Účinnosť programu prejavujúca sa v organizáciách a ich zamestnancoch je nespochybniteľná a doložená vyjadreniami praktikov. Účinnosť programu na organizácie, ktoré sa do programu nezapojili, a účinok na zmeny systému OVP by však mohli byť posilnené kvalitnejšou disemináciou výsledkov projektov. Týka sa to najmä škôl, ako vidieť z ich vyjadrení k tomu, či sa im výsledky projektov darilo šíriť aj na iné školy. Úplný súhlas (Š-Q20) vyslovilo len 36,02 % a neutrálne stanovisko „ani súhlasím/ani nesúhlasím“ zvolilo až 19,49 % respondentov. Pri iných organizáciách úplný súhlas (N-Q17) vyslovilo až 55,32 % respondentov, pričom neutrálne stanovisko „ani súhlasím/ani nesúhlasím“ zvolilo 0 % respondentov (tabuľka D9.1).

Rozdiel medzi školami a inými organizáciami vidieť aj v spôsoboch šírenia výsledkov programu (tabuľka D9.2). Koly uvádzajú najmä aktivity zároveň naviazané na život školy, ako sú dni otvorených dverí a náborové aktivity na získanie nových žiakov alebo na propagáciu projektu (propagačný banner na námestí, prezentácia výsledkov projektu na kultúrnom alebo vedeckom podujatí). Naproti tomu iné organizácie uvádzajú aj aktivity s väčším dosahom a dokonca aj vplyvom na tvorbu strategických materiálov a politík.

Neziskové organizácie alebo vysoké školy majú z povahy svojej práce viac času a priestoru na takýto druh aktivít a šírenie skúseností priamym osobným kontaktom ako stredné školy, ktoré sú zaťažené vyučovaním. Dokladuje to potrebu špeciálnej intervencie zo strany samosprávnych krajov (finančné

alebo nefinančné benefity) a ministerstva (napr. v podobe zníženia úväzku učiteľom schopným vzdelávať kolegov a odovzdávať im skúsenosti nadobudnuté v projektoch).

Keďže pre stredné odborné školy sú z praktického hľadiska dôležitejšie mobility ako partnerstvá, možno tiež povedať, že projekty KA1 sú účinnejšie ako projekty KA2. Pre školy je jednoznačne výhodnejšie zapájať sa do projektov KA1 ako do projektov KA2 z dvoch dôvodov. Prvým je to, že popri vyučovaní a iných mimoškolských aktivitách nemajú dostatok času na hlbšie založené aktivity, druhým je „konkurenčné prostredie medzi strednými odbornými školami“. Úspechy v programe Erasmus+ sú pre školy významnou výhodou v konkurenčnom súperení o žiakov s inými školami. Prípadné diseminačné aktivity sú preto nedostatočne ohodnotenou ujmou na investovanom čase. Navyše zvyšujú riziko oslabenia vlastnej pozície potenciálnou podporou konkurujúcich škôl v súboji o žiaka a tým aj o príjem zo štátneho rozpočtu. Predovšetkým školy preto veľmi rozlišujú disemináciu ako propagáciu výsledkov projektov a disemináciu ako podporu implementácie výsledkov projektu do trvalej praxe iných škôl.

Z interview s národnou agentúrou však vyplýva, že diseminácia a využívanie výsledkov sa zlepšuje. Národná agentúra dokonca konštatuje veľký pokrok oproti predchádzajúcemu programu. Pripisuje to väčšiemu tlaku agentúry na skvalitnenie a zverejňovanie výsledkov (i keď nie je povinné). Určujúcim faktorom je aktivita riaditeľa a veľkosť školy. Boj o žiakov však znižuje otvorenosť k spolupráci pri školách podobného profilu, a tak sa objavujú prekvapujúce spolupráce a výmena skúseností ohľadom manažovania projektov medzi školami, ktoré sú si nekonkurenčné (napr. priemyslovka a zdravotná škola).

Bez zavedenia podpornej schémy (vrátane finančného ocenenia príkladov dobrej praxe a finančnej podpory diseminačnej činnosti) je však pri súbehu populačného poklesu a zníženia záujmu o štúdium na stredných odborných školách nerealistické očakávať systematické úsilie škôl o disemináciu. Národná agentúra síce dokáže identifikovať príklady dobrej praxe, avšak pri absencii podporného nástroja by akákoľvek diseminácia (okrem barteru v podobe vzájomne výhodnej spolupráce) bola pre šíriteľov dobrej praxe a inovácie kontraproduktívna. Poškodzovala by ich, lebo by ich pri kapitačnom modeli financovania škôl potenciálne oslabovala v konkurenčnom boji. Tento problém je zvlášť akútny v sektore OVP.

Ako zvýšiť účinok projektov

70 % respondentov dotazníka pre stredné školy reagovalo pozitívne na otázku „Bolo by užitočné zvýšiť účinok projektov Erasmus+ nejakými doplnkovými aktivitami, ktoré by neboli financované z programu Erasmus+?“ (Š-Q36). Aspoň čiastočná odpoveď na túto otázku aj s využitím podnetov od praktikov sa nachádza v časti 5 Návrhy a odporúčania.

4.2 Efektívnosť

Podľa vyjadrení 83,05 % respondentov zo stredných škôl a 78,72 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D8.1) je efektívnosť programu vysoká a veľmi vysoká. K efektívnosti sa pritom respondenti explicitne vyjadrovali a posudzovali ju s prihliadnutím na čas realizácie, vynaložené financie a administratívnu prácu.

Financovanie

Veľmi pozitívne je vnímaná vyššia flexibilita v rozpočtovaní. Vytvorili sa tým lepšie podmienky pre manažovanie projektu, pretože to napríklad umožnilo zmierniť rozdiely medzi odmenou za prácu v projekte na Slovensku a v iných krajinách. Napriek tomu však veľká nespokojnosť so zdrojmi na ohodnotenie tvorivých pracovníkov pretrváva. V prípade kooperačných partnerstiev, kde je zapojenie kvalitných tvorivých pracovníkov nevyhnutné, bol rozdiel v stanovenej dennej sadzbe napríklad v porovnaní s Českou republikou, vzhľadom na kultúrnu blízkosť, vnímaný praktikmi i národnými autoritami ako diskriminujúci: 88 eur oproti 164 eurám pri manažéroch, 74 eur oproti 137 eurám pri učiteľoch a iných špecialistoch, 55 eur oproti 102 eurám pri technických pracovníkoch a 47 eur oproti 78 eurám pri administratívnych pracovníkoch.⁴⁴ Predovšetkým v sektore OVP, ktorý je zvlášť citlivý na konkurenciu súkromného sektora, nízka výška mzdového ohodnotenia znižuje atraktivnosť projektov KA2.

Administratíva a potrebný čas (organizácia)

Zvládnutie administratívy označilo ako veľmi náročné a skôr náročné 84,75 % respondentov zo stredných škôl a 63,83 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D18.1). Pri porovnaní období (2021 – 2023 a 2014 – 2020) výsledky dotazníkov nepotvrdzujú prelomové zlepšenie (tabuľka D18.2). Len veľmi málo respondentov hovorí o oveľa nižšej záťaži (4,24 % za stredné školy a 2,13 % za iné organizácie). Predovšetkým respondenti zo stredných škôl sa aj v odpovediach na otvorené otázky opakovane vracali k potrebe znížiť administratívnu záťaž.

Pri posudzovaní náročnosti rozmanitých aspektov projektovej práce 63,13 % respondentov zo škôl uviedlo ako skôr náročné a veľmi náročné „organizačné aspekty“ (63,13 %) oproti len 40,43 % respondentov z iných organizácií (tabuľka D18.5), čo bol zároveň aj najväčší rozdiel v porovnaní

⁴⁴ Erasmus+ Sprievodca programom 2021, str. 190-191, dostupné na https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-09/2021-erasmusplus-programme-guide_v2_sk.pdf

všetkých posudzovaných piatich aspektov. Tento veľký rozdiel je prirodzeným dôsledkom zvýšených nárokov kladených pri mobilitách na školy (zabezpečenie sprevádzajúcich osôb, náhrada vyučujúcich, komunikácia s rodičmi).

Pre najväčší počet respondentov zo škôl (82,21 %) a aj z iných organizácií (70,22 %) bolo skôr náročné a veľmi náročné zvládnuť prípravu projektu/ov a výber aktivít (tabuľka D18.6). Aj tento rozdiel potvrdzuje, že v princípe je práca na projekte viac zaťažujúca pre stredné školy, ktoré majú prirodzené ťažkosti so zosúladením projektovej práce s vyučovaním, ako pre iné organizácie.

Naproti tomu len 50,42 % respondentov zo stredných škôl a 51,06 % z iných organizácií označilo „finančné zabezpečenie aktivít projektu/ov“ ako veľmi náročné a skôr náročné (tabuľka D18.3), čo znamená porovnateľne najnižšiu záťaž a zároveň bezvýznamný rozdiel medzi školami a inými organizáciami.

Stredné odborné školy sú veľmi aktívne v projektoch KA1, pretože mobility im prinášajú nielen cenné inovačné impulzy, ale aj výhody v konkurenčnom boji s inými školami pri prilákaní nových záujemcov o štúdium prísľubom atraktívneho vyslania na mobilitu do zahraničia. Projekty KA2 vnímajú ako menej dôležité a zároveň náročnejšie a v oblasti OVP sa aj preto viac ako stredné odborné školy presadzujú vysoké školy a iné organizácie, ktoré navyše majú spravidla k dispozícii viac personálnej a časovej kapacity na zvládnutie takýchto projektov.

V tomto zmysle možno povedať, že zapojenie do projektov KA1 je pre stredné odborné školy za daných okolností efektívnejšie ako zapojenie do projektov KA2.

Podpora od národnej agentúry

Vplyv na efektívnosť má aj kvalita podpory národnej agentúry. Hodnotenie úrovne spolupráce s národnou agentúrou respondentmi dotazníkov je veľmi pozitívne. Miera spokojnosti s podporou agentúry ohľadom vlastnej projektovej práce (tabuľky D17.1 – D17.4) je vysoká (v rozpätí 78,39 % do 89,37 %), pričom miera nespokojnosti veľmi nízka. Najnižšie a pritom ešte stále vysoké skóre sa týka podpory pri šírení výsledkov už realizovaných projektov, 67,37 % pri hodnotení školami a 63,83 % inými organizáciami (tabuľka D17.5).

Napriek vysokému hodnoteniu kvality spolupráce je potrebné upozorniť aj na priestor na zlepšenie, komentovaný v časti 5 Návrhy a odporúčania.

4.3 Význam (relevantnosť)

Podľa nariadenia o programe Erasmus+, všeobecným cieľom programu je prostredníctvom celoživotného vzdelávania podporovať vzdelávacie, profesijný a osobný rozvoj ľudí. Má podporovať inovácie, prispievať k posilneniu európskej identity a aktívneho občianstva a byť kľúčovým nástrojom budovania európskeho vzdelávacieho priestoru. Napĺňanie tohto cieľa je potvrdené nielen deklaráciami ministerstva školstva a národnej agentúry, ale aj vyjadreniami respondentov dotazníkov benefitujúcich zo zapojenia do programu.

Vyjadrenia respondentov z radov zamestnancov k tomu, či je vytýčených šesť cieľov projektov KA1 relevantných pre problémy, ktoré sa riešia v SR, sú súhlasné vo vysokej miere. Najviac pri celi „posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií“ (94,21 %) a vo všetkých ostatných prípadoch nad 87 % (tabuľka D21.1). Na analogickú otázku odpovedali aj zástupcovia stredných škôl a iných organizácií (tabuľka D21.2). Z inštitucionálneho pohľadu stredných škôl všetky ciele KA1 boli s mierou súhlasu vyššou ako 90 % pokladané za relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR. Najvyššiu mieru súhlasu respondenti z iných organizácií pripísali cieľu „posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií“ (82,61 %) a najmenšiu, ale stále uspokojivo vysokú, cieľu „budovanie kapacít na realizáciu mobilitných projektov a na vytváranie kvalitných medzinárodných partnerstiev“ (63,05 %).

Respondenti dotazníkov reprezentujúci inštitúcie (stredné školy a iné organizácie) sa na základe doterajších skúseností vyjadrovali aj k tomu, či je sedem priorít KA2 relevantných pre potreby SR (tabuľka D21.3). Pri položkách prispôsobenie OVP potrebám trhu práce, zvýšenie flexibility príležitostí v OVP, prínos k inováciám v OVP, zvýšenie prítlačivosti OVP, zlepšenie zabezpečenia kvality v rámci OVP respondenti reprezentujúci stredné školy vyslovili spokojnosť v rozpätí od 70,34 % do 75,00 % a respondenti reprezentujúci iné organizácie vyslovili spokojnosť v rozpätí od 78,72 % do 93,62 %. Nižšie, ale stále solídne skóre sa týka len položky vytvorenie a realizácia stratégií internacionalizácie poskytovateľov OVP (68,65 % a 72,34 %) a nízke skóre sa týka položky podpora reakcie európskych systémov OVP na vojnu na Ukrajine (38,13 % a 40,42 %). V oboch prípadoch ide o problematiku, ktorá je pre praktikov v porovnaní s prv komentovanými položkami menej konkrétne uchopiteľná a menej súvisí s bezprostredným životom školy.

89,26 % respondentov spomedzi zamestnancov zapojených do programu hodnotilo vplyv projektu Erasmus+ na vlastnú edukačnú prax na dvoch najvyšších úrovniach významnosti, pričom 52,07 % respondentov ako veľmi významný, teda na najvyššej, piatej úrovni (tabuľka D22.1).

Na základe reakcií respondentov dotazníkov a predstaviteľov zainteresovaných inštitúcií možno konštatovať, že nie je potrebná zmena cieľov a zmena nastavenia projektov KA1. Nastavenie projektov KA2 bolo pôvodne otvorenejšie. Neskoršie silné akcentovanie potrieb trhu práce, napríklad podpora kombinácie školského vzdelávania a vzdelávania v pracovnom prostredí (work-based learning) a anticipácia budúcich potrieb trhu práce (skills intelligence), sa mohlo javiť ako zvýhodnenie účasti

poskytovateľov iniciačného OVP oproti iným organizáciám sektora OVP. Napriek niektorým nepriamym výhradám organizácií sektora OVP, ktoré nie sú školami, je podľa nášho názoru nastavenie priorit, zvlášť v nových podmienkach volatilného trhu práce, plne opodstatnené a vyhovujúce; relevantnosť programu Erasmus+ v období 2021 – 2027 je dokonca vyššia. Zodpovedá potrebám národného hospodárstva i vzdelávacieho a kvalifikačného systému na Slovensku, a to i napriek tomu, že zapojenie slovenských organizácií do KA2 je zatiaľ stále neuspokojivé. Príčiny neuspokojivého zapojenia však nespočívajú v cieľoch a zameraní programu.

Hoci je program Erasmus+ pokladaný za dostatočne relevantný pre potreby Slovenska, jeho význam by mohol narásť ešte viac. Niektoré podnety sú uvedené v časti 5 Návrhy a odporúčania.

4.4 Súdržnosť

Program Erasmus+ na roky 2021 – 2027 je v oblasti OVP špecifický tým, že mobility a partnerstvá často prinášajú skúsenosti, ktoré sa nedajú nadobudnúť vnútroštátnymi alebo regionálnymi programami. Je teda komplementárny, ale zároveň aj plne v súlade s domácimi programami.

V oblasti vzdelávania sú zo štátneho rozpočtu financované napríklad tzv. rozvojové projekty zamerané na rozmanité aspekty rozvoja výchovy a vzdelávania, každoročne stanovené aktuálnymi výzvami publikovanými ministerstvom školstva. Patria k nim inklúzia a digitalizácia, ktoré sú aktuálne najhorúcejšími témami prebiehajúcej transformácie školstva v súlade s reformami a investíciami Plánu obnovy a odolnosti. Rozvoj zelených zručností nadobúda na akútnosti spolu s nastupujúcou zelenou transformáciou ekonomiky a je podporovaný aj aktivitami v rezorte životného prostredia, napr. finančnou schémou Zelený vzdelávací fond. K ďalšiemu posilneniu tejto problematiky v OVP dochádza revíziou v Pláne obnovy a odolnosti z 26. apríla 2023⁴⁵ a ďalšia podpora sa dá očakávať v dôsledku už prv spomenutého odporúčania Rady EÚ (CSR 2023), ktoré za oblasť vzdelávania explicitne hovorí len o zručnostiach potrebných na zelenú transformáciu⁴⁶.

Erasmus+ je zároveň doplnkom k medzinárodným programom so silným investičným komponentom, najmä EŠIF a Plánu obnovy a odolnosti. Nemožno teda hovoriť o vecných problémoch v súvislosti so súdržnosťou, ale treba upozorniť na kapacitné problémy stredných škôl. V prípade možnosti zapojiť sa do projektov s investičným prínosom sú takéto projekty pre školy mimoriadne dôležité. Toto môže ohroziť kvalitu práce na projektoch Erasmus+ alebo dokonca viesť k tomu, že sa škola rozhodne

⁴⁵ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28317/1>

⁴⁶ Podrobnosti o tom, ako domáce rozvojové projekty podporujú aktivity, ktoré sú v súlade s horizontálnymi prioritami programu Erasmus, vidieť v odpovedi na evaluačnú otázku č. 27.

nezapojiť do programu Erasmus+. Zároveň však takéto projekty významne zlepšujú infraštruktúru škôl a vytvárajú tak aj predpoklady pre zvýšenie kvality ich následného zapojenia sa do programu Erasmus+, ale tiež znevýhodňujú školy, ktoré k podobným investíciám nemajú prístup. Aj preto sa tak často v odpovediach respondentov dotazníkov opakovala nespokojnosť s vybavenosťou ich škôl v porovnaní so zahraničím.

Súdržnosť programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 sa oproti programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020 zlepšila. Pozorujeme dva zdroje zlepšenia, jeden je univerzálne platný, i keď špecifický, druhý sa týka špeciálne Slovenska, lebo súvisí s nastavením OVP na Slovensku.

Niektoré nové finančné nástroje dávajú do súladu riadiacu prax a vecné zameranie projektov. Napríklad finančná motivácia k „zelenému cestovaniu“ a tlak na „zelenú“ administratívu posilňuje vnútornú koherenciu projektov reflektujúcich horizontálnu prioritu „zelená transformácia“. Nedochádza tak k oddeleniu „zeleného“ hodnotového nastavenia a rozvoja zelených zručností na škole či na pracovisku v zahraničí. Podporuje sa tak pozitívne nastavenie žiakov k ekologickému správaniu a „zelená agenda“ sa stáva konzistentnou.

Podobný vplyv má aj zvýšená finančná motivácia na podporu inklúzie. Zvýšené zapájanie žiakov so špeciálnymi potrebami do mobility prepája „teóriu a prax“, posilňuje vnútornú koherenciu projektov reflektujúcich horizontálnu prioritu „inklúzia a rozmanitosť“ a prispieva aj k zmene hodnotového nastavenia žiakov vplyvom vnímania potrieb začlenených žiakov v reálnom živote.

Druhý zdroj zvýšenia súdržnosti súvisí s charakterom iniciačného OVP na Slovensku. Na Slovensku programy iniciačného OVP nie sú čisto „učňovského“ typu s takmer výlučným zameraním na praktické zručnosti potrebné pre príslušnú remeselnú činnosť. Kurikulum má aj silnú všeobecnovzdelávaciu zložku, i keď súvisiace vedomosti a zručnosti sa rozvíjajú v kontexte sektora hospodárstva a s potrebami širšieho okruhu relevantných profesií. Stredné odborné školy, ktoré chceli v minulosti aktivizovať aj učiteľov všeobecnovzdelávacích predmetov, museli podávať prihlášku v rámci sektora OVP i sektora školského vzdelávania.

V rámci programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 došlo k pozitívne vnímanému rozšíreniu oprávnených aktivít v sektore OVP a v novom programe už vďaka zmenám školy podávajú iba jednu žiadosť, keďže oprávnené sú teraz aj kurzy, ktoré boli v minulom programovom období oprávnené iba v sektore školského vzdelávania. Pre Slovensko je táto zmena veľmi dôležitá a zvyšuje nielen účinnosť a efektívnosť projektov, ale aj súdržnosť programu. Rieši sa problém, na ktorý bolo upozornené aj v predchádzajúcej evaluačnej správe.

4.5 Európska pridaná hodnota

Podľa názoru národnej agentúry je program Erasmus+ v pridanej hodnote nenahraditeľný inými opatreniami na regionálnej alebo vnútroštátnej úrovni. Projekty KA1 sú nenahraditeľné jednak unikátnymi príležitosťami, ktoré možno zbierať len v zahraničí, a jednak tým, že prinášajú silný integračný efekt podporujúci európske povedomie u účastníkov mobilit a podporujú európsku geopolitickú celistvosť. Projekty KA2 by boli ľahšie nahraditeľné, ak by boli k dispozícii alternatívne finančné zdroje, čo však nie je realistické očakávať, pretože krajiny, ktoré v rámci projektov KA2 spolupracujú, by sotva dokázali zosúladiť dostupnosť domácich zdrojov a domácich priorít v príhodnom čase.

Nie sú síce k dispozícii žiadne dáta umožňujúce kvantifikovať mieru, ktorou program Erasmus+ prispieva k rozvoju znalostí v oblasti európskej integrácie, k zvyšovaniu informovanosti o spoločných hodnotách EÚ a k posilňovaniu európskeho pocitu spolupatričnosti, avšak podľa názoru účastníkov projektov, národnej agentúry i národných autorít toto program nepochybne naplňa. Mnohé odpovede respondentov dotazníkov na otvorené otázky to potvrdzujú implicitne.

Respondenti dotazníkov v zásade nepožadovali žiadne úpravy programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu.

Ak by program Erasmus+ nepokračoval, výrazne by chýbal takmer 80 % respondentom spomedzi zamestnancov zapojených do programu pri realizácii cieľov a ambícií profesijného rozvoja (tabuľka D11.1). V odpovedi na evaluačnú otázku č. 11 sú citované aj mnohé konkrétne a emotívne vyjadrenia o negatívnych dôsledkoch prípadného ukončenia programu.

5 Návrhy a odporúčania

Účinnosť

K zvýšeniu účinnosti programu je vhodné navýšiť zdroje z programu Erasmus+ v prospech projektov KA1 a pomôcť by mohli aj národné podporné opatrenia:

- Doplnkové financovanie programu z národných zdrojov by pomohlo zvýšiť participáciu na mobilitách (KA1), keďže na dosiahnutie európskeho benchmarku 10 % je potrebný nárast o viac ako 3 percentuálne body.
- Potrebné je zvýšiť záujem o zapojenie do partnerských projektov (KA2), keďže v porovnaní s mobilitami sú projekty KA2 náročnejšie a pritom prínosy pre školu sú z hľadiska hlavnej misie školy a aj z marketingového hľadiska nižšie ako pri projektoch KA1. Projekty KA2 sú vhodným nástrojom testovania potenciálnych systémových zmien v OVP. Navýšenie objemu prostriedkov pre projekty KA2, ale aj podporné národné nefinančné stimuly pre zapojenie do projektov KA2 (ale aj KA3) sú teda v prirodzenom záujme národných autorít.
- Podpora jazykového vzdelávania zo strany zriaďovateľa a ministerstva školstva by mohla byť dôležitým faktorom pre nárast mobilit (KA1) i zefektívnenie zapájania do partnerstiev (KA2), kde sa stredné školy zapájajú málo a radšej ako partneri. Nedostatočná jazyková vybavenosť je veľmi silnou prekážkou mobility. Pritom práve pre OVP je zvýšená mobilita učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy rozhodujúca pre zvýšenie účinnosti programu.
- Dôležitým faktorom zvýšenia účinnosti (i efektívnosti) programu môže byť cielená podpora programu zo strany ministerstva školstva⁴⁷ a zriaďovateľov (predovšetkým samosprávnych krajov) prostredníctvom
 - výraznejšieho oceňovania úspešných škôl a koordinátorov projektov;
 - výraznejšej podpory diseminácie príkladov dobrej praxe medzi poskytovateľmi OVP;
 - využitia impulzov na podporu systémových zmien, predovšetkým premyslenou podporou partnerstiev pre spoluprácu (KA2)⁴⁸.
- Bolo by vhodné zvážiť aj zvýšenie kapacít národnej agentúry s explicitným zameraním na podporu šírenia výsledkov projektov.

Efektívnosť

Zmeny vo financovaní projektov podporili zvýšenie efektívnosti oproti minulosti, avšak pokročiť treba v znížení administratívnej náročnosti. Vplyv na efektívnosť má aj kvalita podpory záujemcov

⁴⁷ Pozri tiež odpoveď na evaluačnú otázku č. 4.

⁴⁸ Prípadne aj partnerstiev pre excelentnosť a partnerstiev pre inovácie riadených EACEA (Európska výkonná agentúra pre vzdelávanie a kultúru, *European Education and Culture Executive Agency*).

a prijímateľov projektov od národnej agentúry. Napriek vysokému hodnoteniu kvality spolupráce je potrebné upozorniť aj na priestor na zlepšenie. Hoci inštruktážne semináre sú agentúrou ponúkané v dostatočnej miere a kvalite a sú permanentne dostupné aj na webovej stránke, veľa problémov sa rieši telefonicky.

K redukcii tejto záťaže agentúry a k zvýšeniu efektívnosti v komunikácii by prispelo

- spracovanie kvalitne štruktúrovaných odpovedí na často kladené otázky (FAQ section);
- spracovanie špecializovaných informácií „v kocke“, pričom by bolo dobré podporiť tvorbu takýchto materiálov aj nadnárodne, pretože ako si uvedomuje aj národná agentúra, ani jej webová stránka, ani základná dokumentácia pripravovaná centrálnie nie je dostatočne prehľadná na rýchlu orientáciu – porozumenie navyše sťažuje aj nestabilitu používanej terminológie.

Dva typy komunikačných problémov sú systémové, a preto je potrebná

- špecializovaná podpora nováčikov, ktorá súvisí aj s obrovským objemom informácií, ktoré musia inštitúcie novo vstupujúce do programu absorbovať;
- eliminácia rizika chýb z rutínového prístupu skúsených inštitúcií, ktoré nie vždy zachytia zmeny a prenášajú si návyky zo starých programových období do nového.

Zároveň je potrebné zdôrazniť, že sa v budúcnosti nesmie zopakovať zlyhanie, ktoré sprevádzalo zavádzanie nových IT nástrojov. Zlyhanie na centrálnej úrovni veľmi nepriaznivo ovplyvnilo prácu na národnej úrovni. Respondenti opakovane kritizovali nefunkčnosť IT nástrojov a len vďaka enormnému nasadeniu pracovníkov národnej agentúry, ktoré respondenti v dotazníkoch vysoko ocenili, nedošlo ku kritickému ohrozeniu programu.

Ako zbytočnú komplikáciu, poškodzujúcu efektívnosť programu, treba spomenúť aj nekonzistentnosť v rozpočtovaní v projektoch KA2 v novom programovom období. Kým v projektoch KA210 bolo zavedené paušálne rozpočtovanie („lump sum“) hneď v roku 2021, pri projektoch KA220 až od roku 2022. Projekty KA220 schválené v roku 2021 sa museli pridržovať nepopulárnych denných sadzieb ohodnotenia práce počas celého trvania projektu, hoci od roku 2022 boli sadzby zrušené.

Význam (relevantnosť)

Program Erasmus+ je pokladaný za dostatočne relevantný pre potreby Slovenska, ale jeho význam by mohol narásť ešte viac. Okrem zvýšenia objemu prostriedkov v prospech projektov KA2 by bolo užitočné na národnej úrovni diskutovať o

- opatreniach na zvýšenie atraktívnosti projektov KA2 pre školy;
- opatreniach na nasmerovanie iniciatív iných organizácií na plnenie stanovených národných priorít.

V porovnaní s predchádzajúcim programovým obdobím narástol význam projektov ako nástroja na začleňovanie znevýhodnených skupín do spoločnosti. Skúsenosti z implementácie projektov i diskusie špecialistov národnej agentúry na inklúziu však ukazujú, že je potrebné lepšie rozpracovať

- problematiku včasnej identifikácie účastníkov, ktorí potrebujú inkluzívnu podporu – napríklad niekedy sa až v momente vycestovania na mobilitu objavili vážne známky chudoby, ktoré môžu ovplyvniť úspešný priebeh mobility;
- podporné opatrenia na plnohodnotnú inklúziu – nielen zapojenie do projektu, ale i minimalizovanie rizík ohrozujúcich úspešný priebeh mobility.

Súdržnosť

Súdržnosť programu Erasmus+ na roky 2021 – 2027 sa oproti programu Erasmus+ na roky 2014 – 2020 zlepšila. Prispelo k tomu zavedenie akreditácie, čím sa zvýšil tlak na strategické plánovanie inštitucionálneho rozvoja a prispelo k tomu aj zjednodušenie možnosti integrovať učiteľov všeobecnovzdelávacích predmetov do mobilit v rámci jedného projektu. V intenzívnej podpore takýchto aktivít je vhodné pokračovať.

Hoci sú projekty Erasmus+ kompatibilné a komplementárne s inými projektami, objavujú sa signály rezignácie na zapojenie sa do programu Erasmus+ alebo riziká zníženia kvality práce na týchto projektoch. Riziko sa týka škôl, ktoré majú možnosť zapojiť sa do iných projektov s významnou investičnou zložkou, keďže investície sú pre dlhodobu podfinancované školy dôležitejšie. Je to aj dôsledok limitovaných projektových kapacít stredných odborných škôl. Bolo by preto potrebné, najmä pri veľkých infraštruktúrnych projektoch EŠIF, umožniť školám posilniť sa personálne a odbremeniť pedagogických zamestnancov v prospech práce na projektoch Erasmus+.

Európska pridaná hodnota

Ani respondenti dotazníkov, ani dôležití inštitucionálni aktéri v sektore OVP nepociťujú potrebu úprav programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu.

6 Prílohy

Príloha A: Príklady dobrej praxe a významné výstupy v sektore OVP

Prvé dva príklady dobrej praxe sú vybrané spomedzi nedávno ukončených projektov KA2⁴⁹ a týkajú sa horizontálnej priority „digitálna transformácia“.

Príklad dobrej praxe 1

- „Technológie Industry 4. pre učiteľov a trénerov odborného vzdelávania“ (Industry 4.0 related technologies for teachers and trainers in VET), 2019-1-SK01-KA202-060772, <http://projectti4.eu/>

Koordinátorom projektu⁵⁰ bola Strojnícka fakulta Technickej univerzity v Košiciach. Dôležité je, že medzi ďalšími piatimi spolupracujúcimi partnermi je aj spojená stredná škola v Bardejove poskytujúca gymnaziálne vzdelávanie a aj odborné vzdelávanie v oblasti strojárstva, elektrotechniky a stavebníctva, ktorá výstupy projektu môže využiť a overovať v praxi. Cieľom projektu bolo vytvoriť učebno-vzdelávacie a informačné materiály pre štúdium technológií Industry 4 (pokročilá robotika, internet vecí, digitálne dvojča, aditívna výroba, virtuálna realita, analýza veľkých dát, cloud computing, umelá inteligencia) pre učiteľov a majstrov v OVP. Vyvinuté vzdelávacie materiály⁵¹ sú k dispozícii pre e-learning využitím interaktívnej e-learningovej platformy Coursevo⁵². Intelektuálne výstupy projektu sú k dispozícii v angličtine, gréčtine, poľštine a slovenčine.⁵³

Príklad dobrej praxe 2

- VSTUP do online sveta/virtuálneho vzdelávania, Uľahčenie prístupu k odbornej praxi prostredníctvom online výučby na stredných odborných školách (STEP IN to the online world/virtual learning, Facilitation of access to vocational practice through online teaching at secondary technical schools), 2020-1-SK01-KA226-VET-094400, <https://stepintolearning.eu/>

Koordinátorom projektu zameraného na tvorbu digitálnych materiálov pre stredné odborné školy v oblasti strojárstva, hydrauliky a pneumatiky, a logistiky bolo občianske združenie INAK Kremnica⁵⁴ a všetci ďalší piati partneri z Talianska, Fínska, Českej republiky a Slovenska majú skúsenosti

⁴⁹ Zoznamy schválených projektov nového programového obdobia sú na <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2021>, <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2022>, <https://www.erasmusplus.sk/vyzva-2023>

⁵⁰ <http://projectti4.eu/partneri.html>

⁵¹ http://projectti4.eu/vystupy_projektu.html

⁵² <https://coursevo.com/>

⁵³ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2019-1-SK01-KA202-060772>

⁵⁴ www.trochuinak.sk

s poskytovaním odborného vzdelávania. Projekt reagoval na vplyv pandémie COVID-19, ktorá postavila školy, učiteľov a študentov pred nečakané výzvy. Učitelia a študenti museli čeliť problémom, ako je nedostatok skúseností v oblasti využitia IKT a online nástrojov, nedostatok učebných materiálov, ktoré by zlepšili online výučbu, nedostatok spolupráce medzi školami pri zdieľaní učebných zdrojov a metód a obmedzeniam pri poskytovaní odborného praktického výcviku.

V rámci projektu sa vykonala analýza potrieb⁵⁵ cieľových skupín učiteľov a študentov ohľadom online výučby a praktického výcviku v odboroch strojárstvo, hydraulika a pneumatika a logistika a pripravili sa v štyroch jazykoch (anglický, český, fínsky, slovenský a taliansky) vzdelávacie video materiály vrátane online modulov, ktoré podporujú praktické vyučovanie, a testov na preverenie vstupných a výstupných vedomostí a zručností pre strojárstvo⁵⁶, hydrauliku a pneumatiku⁵⁷ a logistiku⁵⁸.

Aj tretí príklad dobrej praxe sa týka priority „digitálna transformácia“, avšak v projekte KA1.

Príklad dobrej praxe 3

- Akreditované projekty Obchodnej akadémie v Lučenci, napr. ukončený projekt z výzvy 2021 č. 2021-1-SK01-KA121-VET-000011168,

http://www.oalc.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=674&Itemid=378

Obchodná akadémia v Lučenci⁵⁹ má dlhodobé skúsenosti s programom Erasmus+, a to aj s mobilitami, aj s partnerstvami. Národná agentúra vysoko hodnotí kvalitu práce školy pri mobilitách.

Na mobility sú vysielaní žiaci 3. a 4. ročníka študijného odboru obchodná akadémia. Mobility žiakov sú vždy realizované v jednom termíne na začiatku školského roka, či dokonca na konci prázdnin. Snahou školy je, aby účastníci mobilit zameškali čo najmenej iného učiva a aby sa realizácia zahraničných mobilit kryla s povinnou odbornou praxou ostatných žiakov. Zahraničné mobility sú účastníkom zarátané so známku zo zahraničia. Mobility sa zameriavajú na digitálny marketing a na základe zahraničných skúseností škola vypracovala novú vzdelávacia jednotku „digitálny marketér“. Vo výzve 2021 boli realizované aj mobility zamerané na personalistiku. Na platforme výsledkov projektov Erasmus+⁶⁰ sú k dispozícii na využitie výsledky práce žiakov, napr. príručka o marketingových stratégiách firiem, ktorej súčasťou sú aj vlastné predstavy tvorcov – žiakov tretieho ročníka o

⁵⁵ <https://stepintolearning.eu/wp-content/uploads/2023/08/Needs-Analysis-Questionnaire-EN.pdf>

⁵⁶ <https://stepintolearning.eu/strojjarstvo/>

⁵⁷ <https://stepintolearning.eu/hydraulika-a-pneumatika/>

⁵⁸ <https://stepintolearning.eu/logistika/>

⁵⁹ <http://www.oalc.sk/>

⁶⁰ <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2021-1-SK01-KA121-VET-000011168>

marketingovej propagácii⁶¹ a návod žiakov štvrtého ročníka, čo robiť a čo nerobiť pri hľadaní práce (na príklade skúseností z Malty).⁶²

Horizontálnu prioritu programu „účasť na demokratickom živote a občianska angažovanosť“ adresujú projekty spravidla parciálne alebo komplementárne. Nasledujúci príklad dobrej praxe je projektom výmenného partnerstva, v ktorom boli angažované témy úspešne využité na posilnenie odborných zručností.

Príklad dobrej praxe 4

- Facing ARTS together, 2020-1-SK01-KA229-078292_1,
<https://facingartstogether.weebly.com/>

Koordinátorom projektu je Škola umeleckého priemyslu Svidník⁶³ v spolupráci s tromi umeleckými školami v Česku, Chorvátsku a Lotyšsku. Cieľom projektu bolo dlhodobou spoluprácou medzi vybranými strednými umeleckými školami zlepšiť a modernizovať umelecké vzdelávanie v zapojených školách a zároveň reagovať na sociálne problémy v súčasnej spoločnosti umeleckou tvorbou prostredníctvom štyroch umeleckých foriem, fotografia, plagát, multimediálny objekt, video – vzdelávacia kampaň, adresujúcou štyri témy vyjadrené skratkou ARTS – **A**: abuse, **R**: racism, **T**: threats, **S**: stereotypes. Výsledky projektu zahŕňajú⁶⁴

- 16 dokumentárnych filmov o miestnych umelcoch;
- 16 žiackych prezentácií na témy A.R.T.S.;
- umelecké výstupy medzinárodných skupín žiakov na tému „Abuse“ (zneužívanie);
- umelecké výstupy medzinárodných skupín žiakov na tému „Racism“ (rasizmus);
- umelecké výstupy medzinárodných skupín žiakov na tému „Threats“ (hrozby);
- umelecké výstupy medzinárodných skupín žiakov na tému „Stereotypes“ (stereotypy);
- putovnú výstavu „Facing ARTS together“;
- prezentácie o vzdelávaní na stredných umeleckých školách partnerov projektu;
- plány štyroch vyučovacích hodín na témy A.R.T.S.;
- porovnávaciu správu o systéme vzdelávania na partnerských stredných umeleckých školách na Slovensku, v Českej republike, Chorvátsku a Lotyšsku.

⁶¹ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/d48451e7-f2d9-49a8-a9b9-d3a42c70f344/Digi_Line_Marketing.pptx

⁶² https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/03cf90d2-0edb-49dd-93f4-ab0d943984fe/Job_Interview_Do_s_and_Dont_s.pptx

⁶³ <https://supsvidnik.sk/>

⁶⁴ <https://supsvidnik.sk/projekty/erasmus-ka2-facing-arts-together/>

K dispozícii nie je žiadny ukončený projekt zameraný na zelenú transformáciu, ktorý by bolo možné označiť ako príklad dobrej praxe. Jeden z nových projektov má však veľmi dobré predpoklady stať sa príkladom dobrej praxe, pretože má silný potenciál na systémovú zmenu v podpore zelenej transformácie.

Príklad dobrej praxe 5

- Skúmame zelené poradenstvo (Exploring green guidance), 2023-1-SK01-KA220-VET-000158513)

Koordinátorom je skúsený hráč v poradenstve Združenie pre kariérové poradenstvo a rozvoj kariéry.⁶⁵ Projekt sa začína v októbri 2023 a bude trvať takmer 3 roky. Má ambíciu formulovať akademickú koncepciu zeleného poradenstva a je zameraný na výskum, zdieľanie praxe a vytvorenie modelu praxe a nástrojov na podporu tohto modelu. V projekte vzniknú nasledujúce produkty:

- Príručka zeleného kariérového poradenstva, ktorá definuje zelené poradenstvo a stanoví prístup k jeho poskytovaniu. Bude čerpať z existujúceho výskumu na túto tému, ako aj zo zistení získaných v rámci projektu, aby poskytol modely, rady a príklady pre odborníkov pracujúcich v tejto oblasti.
- Balík nástrojov na poskytovanie zeleného poradenstva na základe skúseností získaných z partnerských krajín. Pravdepodobne budú zahŕňať plány pohovorov, vzdelávacie zdroje a učebné osnovy...
- Nástroj auditu udržateľnosti pre kariérové poradenstvo. Poskytne odborníkom, službám a organizáciám jednoduchý nástroj na audit ich existujúcej praxe a na identifikáciu spôsobov, ako by sa do nich dalo začleniť ekologické poradenstvo.
- Správa o dopade sumarizujúca skúsenosti a odporúčania z implementácie zeleného poradenstva do praxe s rôznymi cieľovými skupinami na základe testovacej fázy.⁶⁶

⁶⁵ <https://rozvojkariery.sk/>

⁶⁶ <https://rozvojkariery.sk/zdruzenie-ziskalo-projekt-pre-rozvoj-zeleneho-poradenstva/>

Príloha B: Vybrané štatistické údaje k programu Erasmus+ za sektor OVP

Tabuľka B1

Žiadosti o akreditácie (KA120) – OVP

Rok	Podané	Schválené	Úspešnosť (%)
2020	90	70	78
2021	34	24	71
2022	39	26	67
2023	51	22	43
Spolu	214	142	66

Zdroj: Národná agentúra/SAIIC

Tabuľka B2

Žiadosti o akreditované projekty (KA121) – OVP

Rok	Podané	Schválené	Úspešnosť (%)
2021	62	62	100
2022	83	83	100
2023	119	119	100

Zdroj: Národná agentúra/SAIIC

Tabuľka B3

Žiadosti o krátkodobé mobilitné projekty (KA122) – OVP

Rok	Podané	Schválené	Úspešnosť (%)
2021	59	55	93
2022	58	57	98
2023	102	28	27

Zdroj: Národná agentúra/SAIIC

Tabuľka B4

Kooperačné partnerstvá (KA220) – OVP

Rok	Podané	Schválené	Úspešnosť (%)
2021	21	12	57
2022	13	5	38
2023	23	5	22

Zdroj: Národná agentúra/SAAIC

Tabuľka B5

Malé partnerstvá (KA210) - OVP

Rok	Podané	Schválené	Úspešnosť (%)
2021	9	4	44
2022	14	7	50
2023	15	7	47

Zdroj: Národná agentúra/SAAIC

Tabuľka B6

Štruktúra zapojenia organizácií do programu Erasmus+ v období 2014 – 2022 podľa podaných a schválených žiadostí*

	Podané žiadosti		Schválené žiadosti	
	Stredné školy	Iné organizácie	Stredné školy	Iné organizácie
KA 1 (individuálne mobility) s akreditáciou	91	7	122*	5*
KA 1 (individuálne mobility) bez akreditácie	215	48	139	31
KA 2 (partnerstvá) ako koordinátor	24	93	13	42
KA 2 (partnerstvá) ako partner	26	80	16	35

Zdroj: Národná agentúra/SAAIC

Pozn.: * Pri KA1 je organizácia uvedená presne raz. Ak organizácia v priebehu programu v období 2014 – 2022 nadobudla akreditáciu, je započítaná ako organizácia s akreditáciou a nezapočítava sa v druhom riadku tabuľky medzi organizáciami bez akreditácie. Je teda v tabuľke započítaná len raz.

Príloha C: Hodnotiace dotazníky pre respondentov z radov úspešných prijímateľov finančnej podpory z európskeho programu Erasmus+ za sektor OVP za obdobie rokov 2014 – 2023

Všetky tri prieskumné dotazníky sa vyplňovali online. Ak si chceli respondenti vopred prehliadnúť celý dotazník, mohli si ho stiahnuť a pozrieť pred jeho vyplnením.

Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií, ktorí absolvovali akcie programu ERASMUS+ v období 2014 – 2023

Úvod

Vážená dáma, vážený pán,

prosíme Vás o informácie pre **hodnotiacu správu o využívaní programu Erasmus+**. Takáto hodnotiacia správa sa spracúva vo všetkých členských krajinách EÚ. Cieľom dotazníka je získať **Váš pohľad ako účastníkov programu Erasmus+ v sektore OVP na tento program** vrátane návrhov na jeho zmeny tak, aby lepšie zodpovedal Vaším potrebám. Správa sa týka obdobia 2014 – 2023, teda zahŕňa programové obdobie 2014 – 2020 a časť programového obdobia 2021 – 2027. Dotazník je **anonymný** a jeho vyplnenie Vám **nezaberie viac ako 7 – 10 minút**. Dovoľujeme si Vás požiadať o vyplnenie dotazníka **do 15. septembra 2023**.

1. Súhlasíte s vyplnením dotazníka a spracovaním Vašich osobných údajov? (Bližšie informácie o spracovaní osobných údajov národnou agentúrou nájdete tu:

<https://www.erasmusplus.sk/doc/GDPR.pdf>.)

- Áno, súhlasím s vyplnením dotazníka.
- Nie, nesúhlasím s vyplnením dotazníka.

Základné údaje

V prvej časti dotazníka sa Vás budeme pýtať na základné údaje o Vás a škole, ktorá Vás vyslala na mobilitu. Tieto údaje budú využité výhradne na štatistické spracovanie výsledkov.

V dotazníku budeme pre pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov používať skratku PZ/OZ.

2. Vaše pohlavie:

- Muž
- Žena
- Nechcem odpovedať.

3. Váš vek:

- do 30 rokov
- 31 až 40 rokov
- 41 až 50 rokov
- 51 až 60 rokov
- viac ako 61 rokov

4. Kraj:

5. Druh školy, na ktorej pôsobíte:

- Stredná odborná škola
- Stredná športová škola
- Škola umeleckého priemyslu
- Konzervatórium
- Škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- Organizácia – iná ako škola (prosím, uveďte):

6. Aká je Vaša pozícia:

- Učiteľ všeobecnovzdelávacích predmetov
- Učiteľ odborných predmetov (teoretických alebo praktických)
- Majster odbornej výchovy
- Iný pracovník školy
- Pracovník organizácie, ktorá nie je školou

7. Celkový počet absolvovaných mobilít:

- 1
- 2
- 3
- viac ako 3

8. V ktorých rokoch ste sa zúčastnili na mobilite? (označte všetky relevantné):

- Programové obdobie 2014 – 2020
- Programové obdobie 2021 – 2027

9. Typ absolvovanej mobility/mobilít (označte všetky relevantné):

- Pozorovanie pri práci (job shadowing)
- Výučbové pobyty alebo poskytovanie odbornej prípravy
- Odborná príprava zamestnancov vo forme stáží
- Kurzy a školenia

Ciele projektov KA1 (mobility) v sektore OVP

10. Sú na základe Vašich doterajších skúseností dole uvedené ciele projektov KA1 (mobility) relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR? Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím	neviem sa vyjadriť/ netýka sa
Posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií, najmä digitálnych zručností a jazykových kompetencií	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora rozvoja špecifických zručností dopytovaných trhom práce	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Výmena skúseností a uplatnenie inovačných pedagogických metód a technológií, podpora odborného rozvoja učiteľov, školiteľov a ostatných odborníkov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Budovanie kapacít na realizáciu mobility projektov a na vytváranie kvalitných medzinárodných partnerstiev	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sprístupnenie mobility všetkým učiacim sa, zvyšovanie priemerného trvania mobility a zvýšenie jej kvality	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvyšovanie kvality a transparentnosti vzdelávacích výstupov mobility v zahraničí a podpora uznávania týchto výstupov	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Prínosy programu Erasmus+ pre Váš osobný a profesijný rozvoj

11. Na stupnici **od 1 (vôbec žiaden) po 5 (veľmi významný)** označte, aký vplyv mala Vaša účasť v projekte, resp. absolvovanie aktivít v projekte Erasmus+ na Vašu vlastnú edukačnú prax.

vôbec žiaden					veľmi významný	
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Na stupnici **od 1 (vôbec) po 5 (veľmi významne)** označte, ako sa tento vplyv Vašej účasti v programe Erasmus+ prejavil v uvedených aspektoch Vašej edukačnej alebo poradenskej praxe.

	vôbec				veľmi významne	neviem sa vyjadriť
Využívanie aktivizujúcich metód	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Využívanie inovatívnych postupov pri vzdelávaní alebo poradenstve	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Využívanie nových foriem a organizácie činnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora zelenej transformácie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora inklúzie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Využívanie digitálnych nástrojov	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Ktorým z uvedených spôsobov zabezpečujete Vy konkrétne udržateľnosť výsledkov a výstupov z programu Erasmus+ vo Vašej organizácii?

Označte, prosím, max. 3 možnosti.

- Pokračujem v spolupráci s kolegom/kolegami z partnerských škôl v zahraničí
- Zlepšil som sa ako učiteľ/školiť
- Naďalej využívam nové materiály a pomôcky
- Prispel som k inovácii vzdelávacieho programu alebo vytvoreniu nového programu
- Poskytujem vzdelávanie pre kolegov
- Iné (prosím, uveďte)

14. Do akej miery súhlasíte s nasledujúcimi tvrdeniami na stupnici **od 1 (vôbec nesúhlasím) po 5 (úplne súhlasím)**?

	vôbec nesúhlasím				úplne súhlasím
Program Erasmus+ je dôležitým nástrojom profesijného rozvoja účastníkov.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja účasť v realizovanom projekte Erasmus+ bola prepojená s mojím osobným plánom (alebo zámermi) profesijného rozvoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Vďaka účasti na mobilite v zahraničí som nadobudol/a zručnosti a skúsenosti, vďaka ktorým robím svoju prácu kvalitnejšie.	☐	☐	☐	☐	☐
Účasť na mobilite ma motivovala k ďalšiemu profesijnému rozvoju a k získavaniu ďalších medzinárodných skúseností.	☐	☐	☐	☐	☐

15. Ktoré z uvedených faktorov predstavujú z Vášho pohľadu najväčšie bariéry pre zapojenie väčšieho počtu PZ/OZ do programu Erasmus+?

Označte, prosím, max. 3 možnosti.

- Nedostupnosť zrozumiteľných informácií o možnostiach programu
- Nevyhovujúca ponuka aktivít programu
- Finančná náročnosť
- Administratívna náročnosť
- Nedostatočné jazykové zručnosti
- Nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov
- Organizačné a personálne problémy (zastupiteľnosť zamestnancov, výpadok učiacich sa)
- Nezáujem kolegov, jednotlivcov o možnosti zapojiť sa do programu
- Nezáujem a nedostatočná podpora zo strany vedenia školy
- Súkromné dôvody (napr. rodinná situácia)
- Iné (prosím, uveďte)

16. Do akej miery súhlasíte s nasledujúcimi tvrdeniami na stupnici **od 1 (vôbec nesúhlasím) po 5 (úplne súhlasím)**?

	vôbec nesúhlasím				úplne súhlasím
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme inklúzia a rozmanitosť .	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme digitálna transformácia .	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme životné prostredie a boj proti zmenám klímy (zelená transformácia) .	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme účasť na demokratickom živote a občianska angažovanosť .	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobře prispôsobený a dostupný pre organizácie ako je naša (typ a veľkosť organizácie, región).	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobře prispôsobený a dostupný aj pre osoby s nedostatkom príležitostí v našej organizácii.	☐	☐	☐	☐	☐

17. Stručne, prosím, zhodnoťte, akú „európsku“ pridanú hodnotu mala pre Vás osobne účasť v programe Erasmus+ (t. j. účinok, ktorý by sa nedal dosiahnuť pri aktivitách len na národnej alebo regionálnej úrovni).

18. Do akej miery súhlasíte s nasledujúcim tvrdením na stupnici **od 1 (vôbec nesúhlasím) po 5 (úplne súhlasím)**?:

Ak by program Erasmus+ nepokračoval, výrazne by mi chýbal pri realizácii mojich cieľov a ambícií profesijného rozvoja.

vôbec nesúhlasím					úplne súhlasím
☐	☐	☐	☐	☐	

19. Uvedte, na čo by sa, podľa Vás, mal program Erasmus+ **zameriavať v budúcnosti** (v novom programovom období od roku 2028).

20. Plánujete sa v blízkej budúcnosti znova zapojiť do programu Erasmus+?

- áno
- nie

21. Ak sa chcete vyjadriť k čomukoľvek, čo sa týka programu Erasmus+, môžete tak urobiť tu:

Koniec dotazníka

Ďakujeme Vám za vyplnenie dotazníka a Váš príspevok k hodnoteniu programu Erasmus+.

Dotazník, prosím, odošlite kliknutím na tlačidlo „Hotovo“ nižšie.

Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl v sektore OVP – Erasmus+

Úvod

Vážená dáma, vážený pán,

prosíme Vás o **informácie pre hodnotiacu správu o využívaní programu Erasmus+**. Takáto hodnotiacia správa sa spracúva vo všetkých členských krajinách EÚ. Cieľom dotazníka je **získať pohľad škôl v sektore OVP a návrhy na zmeny programu**, aby lepšie zodpovedal ich potrebám. Správa sa týka obdobia 2014 – 2023, teda zahŕňa programové obdobie 2014 – 2020 a časť programového obdobia 2021 – 2027.

Dotazník je **anonymný** a jeho vyplnenie Vám **zaberie asi 30 minút**. Dovoľujeme si Vás požiadať o vyplnenie dotazníka **do 15. septembra 2023**.

1. Súhlasíte s vyplnením dotazníka a spracovaním Vašich osobných údajov? (Bližšie informácie o spracovaní osobných údajov národnou agentúrou nájdete tu:

<https://www.erasmusplus.sk/doc/GDPR.pdf>.)

- Áno, súhlasím s vyplnením dotazníka.
- Nie, nesúhlasím s vyplnením dotazníka.

Základné údaje

V prvej časti dotazníka sa Vás budeme pýtať na základné údaje o Vás a Vašej inštitúcii. Tieto údaje budú využité výhradne na štatistické spracovanie výsledkov.

2. Druh školy:

- Stredná odborná škola
- Stredná športová škola
- Škola umeleckého priemyslu
- Konzervatórium
- Škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- Iné (prosím, uveďte)

3. Kraj, v ktorom sídli Vaša škola:

4. Počet žiakov Vašej školy:

5. Počet projektov, do ktorých sa Vaša škola doteraz zapojila v programe Erasmus+:

- 1
- 2
- 3
- 4 a viac

6. V ktorých rokoch sa Vaša škola zúčastnila programu Erasmus+? (označte všetko, čo je relevantné):

- Programové obdobie 2014 – 2020
- Programové obdobie 2021 – 2027

7. Kľúčové akcie programu Erasmus+, do ktorých je alebo bola Vaša škola zapojená (označte všetko, čo je relevantné):

- Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša škola aktuálne má akreditáciu na Erasmus
- Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša škola aktuálne nemá akreditáciu na Erasmus
- Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako koordinátor
- Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako partner

8. Typ Vašej pracovnej pozície:

- riaditeľ
- zástupca riaditeľa
- koordinátor projektu/ov Erasmus+ na škole
- Iné (prosím, uveďte)

9. Ako dlho máte pracovnú skúsenosť s programom Erasmus+?

- menej ako 1 rok
- 1 až 5 rokov
- viac ako 5 rokov

Ciele projektov KA1 a priority projektov KA2 v sektore OVP

10. Erasmus+ má aktuálne **šesť konkrétnych cieľov pre projekty KA1** (individuálne mobility). Sú na základe Vašich doterajších skúseností tieto ciele **relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR?**

Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím	neviem sa vyjadriť/ netýka sa
Posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií, najmä digitálnych zručností a jazykových kompetencií	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora rozvoja špecifických zručností dopytovaných trhom práce	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Výmena skúseností a uplatnenie inovačných pedagogických metód a technológií, podpora odborného rozvoja učiteľov, školiteľov a ostatných odborníkov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Budovanie kapacít na realizáciu mobilných projektov a na vytváranie kvalitných medzinárodných partnerstiev	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sprístupnenie mobility všetkým učiacim sa, zvyšovanie priemerného trvania mobility a zvýšenie jej kvality	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvyšovanie kvality a transparentnosti vzdelávacích výstupov mobility v zahraničí a podpora uznávania týchto výstupov	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Erasmus+ má aktuálne **sedem priorit pre projekty KA2** (partnerstvá). Sú na základe Vašich doterajších skúseností tieto priority **relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR**? Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím	neviem sa vyjadriť/ netýka sa
Prispôsobenie OVP potrebám trhu práce	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvýšenie flexibility príležitostí v OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prínos k inováciám v OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvýšenie príťažlivosti OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zlepšenie zabezpečenia kvality v rámci OVP (vypracovanie systémov zabezpečenia kvality, výskumy uplatnenia absolventov)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vytvorenie a realizácia stratégií internacionalizácie poskytovateľov OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora reakcie európskych systémov OVP na vojnu na Ukrajine	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Prínosy a vplyv programu Erasmus+

Prínosy a vplyv programu Erasmus+ pre Vašu školu

12. Na stupnici **od vôbec žiaden po veľmi významný** označte, aký vplyv mali výsledky a výstupy programu Erasmus+ na:

	vôbec žiaden				veľmi významný
Podmienky realizácie edukačného procesu na Vašej škole (organizácia, formy a pomôcky).	☐	☐	☐	☐	☐
Procesy (metódy a učebné činnosti).	☐	☐	☐	☐	☐
Postoje pedagogických zamestnancov (ďalej PZ)/odborných zamestnancov (ďalej OZ) (prejavené v činnostiach, aktivitách a angažovanosti.)	☐	☐	☐	☐	☐

Postoje žiakov (prejavené v činnostiach, aktivitách a angažovanosti).	☐	☐	☐	☐	☐
Výsledky (žiakov, PZ/OZ, školy).	☐	☐	☐	☐	☐
Klímu (sociálne zručnosti, vzťahy a atmosféra).	☐	☐	☐	☐	☐
Profesijný rast PZ/OZ (profesijné kompetencie)	☐	☐	☐	☐	☐

13. Akú konkrétnu zmenu/zmeny realizuje alebo zrealizovala Vaša škola na základe zahraničných skúseností vašich žiakov a učiteľov v programe Erasmus+?

14. Aké bariéry podľa Vás bránia väčšiemu dopadu programu Erasmus+ na zmenu edukačnej praxe vo Vašej škole?

15. Program Erasmus+ stanovil horizontálne priority (rozmary), ktoré majú projekty zohľadňovať. Napĺňajú sa však tieto priority aj v praxi? Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím
Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „inklúzia a rozmanitosť“.	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „digitálna transformácia“.	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „životné prostredie a boj proti zmenám klímy (zelená transformácia)“.	☐	☐	☐	☐	☐

Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“.

16. Stručne, prosím, uveďte, ako konkrétne ste na Vašej škole realizáciou projektu Erasmus+ podporili jednu (alebo viac) uvedených priorít programu Erasmus+.

Vplyv programu na osoby s nedostatkom príležitostí

17. Označte, prosím, ktoré skupiny osôb s nedostatkom príležitostí sa na Vašej škole **nezapájajú** v želateľnej miere do programu Erasmus+:

- Žiaci/žiačky so zdravotným znevýhodnením
- Žiaci/žiačky zo sociálne znevýhodneného prostredia
- Žiaci/žiačky z marginalizovaných komunít
- Iné (prosím, uveďte)

- Nič z vyššie uvedeného

18. Uveďte, aké sú podľa vás najväčšie bariéry, ktoré bránia osobám s nedostatkom príležitostí aktívnejšie sa zapájať do aktivít programu Erasmus+ na Vašej škole?

19. Ak ste v programe Erasmus+ na Vašej škole zapojili aj osoby s nedostatkom príležitostí, konkretizujte na príkladoch vplyv/dopad účasti v programe na tieto osoby.

Udržateľnosť, šírenie a vplyv programu Erasmus+

20. Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím
Výsledky projektov podporených programom Erasmus+ sú na našej škole udržateľné aj po ich skončení.	☐	☐	☐	☐	☐
Výsledky a výstupy projektov podporených programom Erasmus+ sa darí šíriť aj na iné školy.	☐	☐	☐	☐	☐
Internacionalizáciu našej školy by sme mohli rozvíjať aj bez programu Erasmus+.	☐	☐	☐	☐	☐

21. Akým spôsobom zabezpečujete udržateľnosť výsledkov a výstupov z programu Erasmus+ na Vašej škole? (Môžete označiť viacero odpovedí)

- Pokračujúca spolupráca partnerstva.
- Optimalizovali sme edukačný proces.
- Naďalej využívame vytvorené materiály a pomôcky.
- Inovovali sme školský vzdelávací program (ŠkVP).
- Poskytujeme vzdelávanie pre PZ/OZ našej školy.
- Iné (prosím, uveďte)

22. Konkretizujte spôsoby šírenia výsledkov programu mimo prostredia Vašej školy. (Môžete označiť viacero odpovedí)

- Výsledky a výstupy sú dostupné na webovom sídle/sociálnych sieťach.
- Publikovali sme výsledky/výstupy v tlačenej podobe.
- Prezentujeme výsledky/výstupy na odborných rezortných podujatiach (konferencie, semináre, metodické dni).
- Prezentujeme výsledky/výstupy na regionálnych podujatiach organizovaných obcou, mestom alebo krajom.
- Organizujeme podujatia s účasťou verejnosti, na ktorých prezentujeme výsledky/výstupy projektov.
- Poskytujeme vzdelávanie alebo mentoring pre PZ/OZ iných škôl.
- Iné (prosím, uveďte)

- Nič z vyššie uvedeného

23. Aké sú, podľa Vás, najväčšie bariéry, ktoré bránia šíreniu výsledkov Vašich projektov Erasmus+ medzi žiakmi, učiteľmi Vašej školy, príp. aj inými školami?

24. Čo navrhujete zmeniť, aby mohli byť výsledky programu Erasmus+ viac účinné (mali väčší dopad)?

25. Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím
Program Erasmus+ je potrebným doplnkom v koncepcii profesijného rozvoja pedagogických/ odborných zamestnancov na Slovensku.	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný pre organizácie ako je Vaša (typ a veľkosť školy, región).	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ má pozitívny vplyv na OVP ako celok (systém).	☐	☐	☐	☐	☐

26. Boli v niektorom projekte Erasmus+ na Vašej škole vzdelávacie aktivity prepojené s plánom profesijného rozvoja PZ/OZ Vašej školy?

- áno
- nie
- Neviem odpovedať.

Podmienky a náročnosť účasti v programe

27. Ohodnoťte, prosím, ako náročné bolo pre Vašu organizáciu zvládnuť nižšie uvedené aspekty spojené s účasťou v programe Erasmus+.

	úplne nenáročné	skôr nenáročné	ani nenáročné, ani náročné	skôr náročné	veľmi náročné	neviem sa vyjadriť
Príprava projektu projektu/ov a výber aktivít	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Administratívne aspekty spojené s programom	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personálne aspekty (zabezpečenie výučbového procesu počas neprítomnosti zamestnancov, vyčlenenie zamestnancov pre potreby prípravy a koordinácie projektu/ov)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organizačné aspekty (organizačné zabezpečenie mobilít vrátane sprevádzajúcich osôb, komunikácia so zákonnými zástupcami učiacich sa a partnermi projektu/ov, prispôbenie výučbového procesu učiacich sa)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Finančné zabezpečenie aktivít projektu/ov	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28. Ako vnímate administratívnu záťaž programu Erasmus+ v období 2021 – 2023 v porovnaní s obdobím 2014 – 2020?

- je oveľa nižšia
- je nižšia
- je rovnaká
- je vyššia
- je oveľa vyššia
- Neviem posúdiť.

29. Ktoré z uvedených faktorov predstavujú z Vášho pohľadu najväčšie bariéry pre zapojenie väčšieho počtu podobných organizácií ako je Vaša (typ a veľkosť školy, región) do programu Erasmus+? (Označte, prosím, max. 3 možnosti)

- Nevedomosť o možnosti zapojiť sa do programu
- Nedostupnosť zrozumiteľných informácií o možnostiach programu
- Nevyhovujúca ponuka aktivít programu, ktoré je možné podporiť
- Finančná náročnosť
- Administratívna náročnosť
- Nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov
- Organizačné a personálne problémy (zastupiteľnosť zamestnancov, výpadok učiacich sa)
- Nedostatočné jazykové zručnosti
- Nezáujem zamestnancov a učiacich sa o aktivity programu
- Nezáujem a nedostatočná podpora zo strany vedenia školy
- Iné (prosím, uveďte)

30. Čo navrhujete zmeniť, aby bola Vaša projektová práca viac efektívna (znižila sa prácnosť pri dosiahnutí rovnakých výsledkov)?

Externé vplyvy na program Erasmus+

31. Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím	neviem sa vyjadriť
Program Erasmus+ reagoval na pandémiu COVID-19 dostatočne flexibilne.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naša škola reagovala v realizovaných projektoch Erasmus+ počas pandémie COVID-19 dostatočne flexibilne.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

32. Konkretizujte pozitívne a/alebo negatívne dopady pandémie COVID-19 na aktivity programu Erasmus+ na Vašej škole.

33. Aký vplyv mal odchod Veľkej Británie z EÚ na program Erasmus+ (na Vašu školu a na Slovensko) a aké opatrenia by bolo vhodné prijať v dôsledku odchodu Veľkej Británie z EÚ?

34. Uveďte, prosím, akým spôsobom Vaša škola reflektovala v programe Erasmus+ na dôsledky invázie na Ukrajinu.

Hodnotenie programu a návrhy zmien

35. Na základe Vašich skúseností s implementáciou projektov ohodnoťte nasledovné atribúty programu Erasmus+:

	veľmi nízka/y	nízka/y	ani nízka/y, ani vysoká/y	vysoká/y	veľmi vysoká/y	neviem sa vyjadriť
Efektívnosť programu Erasmus+ vzhľadom na čas realizácie, vynaložené financie a administratívnu prácu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Účinnosť programu Erasmus+ vzhľadom na zmeny edukačnej praxe alebo zmeny postojov účastníkov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Význam programu Erasmus+ pre internacionalizáciu škôl, školských zariadení a podporu spolupráce.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

36. Bolo by užitočné zvýšiť účinok projektov Erasmus+ nejakými doplnkovými aktivitami, ktoré by neboli financované z programu Erasmus+? Ak áno, uveďte príklady, čo by mohlo pomôcť Vašej škole zvýšiť účinky Vášho projektu (finančná podpora zo strany ministerstva a jeho organizácií, finančná podpora zo strany zriaďovateľa, finančná podpora spolupráce škôl atď.).

37. Stručne opíšte, čo Vám v programe Erasmus+ (v období rokov 2014 – 2023) chýbalo, resp. čo navrhujete na skvalitnenie aktivít v oblasti OVP.

38. Uvedte, na čo by sa, podľa Vás, mal program Erasmus+ zameriavať v budúcnosti (v novom programovom období od roku 2028).

39. Označte, prosím, s ktorým výrokom **súhlasíte najviac**:

- Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu **pre zapojenú organizáciu**.
- Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu **pre zapojených účastníkov, jednotlivcov**.
- Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu **pre vzdelávací systém**.

40. Aké možnosti vidíte na úpravu programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu (t. j. aby vznikli výsledky, ktoré by sa nedali dosiahnuť pri spolupráci len na národnej alebo regionálnej úrovni)?

Spolupráca s Národnou agentúrou

41. Označte, prosím, na stupnici **od najhoršia do najlepšia** kvalitu spolupráce s Národnou agentúrou SAAIC podľa uvedených aspektov:

	najhoršia				najlepšia		neviem sa vyjadriť
Informovanie o výzvach a aktivitách Erasmus+ v sektore OVP.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora a pomoc pri práci s použitými nástrojmi na online podávanie a správu projektov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Užitočnosť odporúčaní v hodnoteniach podaných projektov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora a pomoc pri riadení a administrácii realizovaných projektov	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora a pomoc pri šírení výsledkov realizovaných projektov	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

42. Ak sa chcete vyjadriť k čomukoľvek, čo sa týka programu Erasmus+, môžete tak urobiť tu:

Koniec dotazníka

Ďakujeme Vám za vyplnenie dotazníka a Váš príspevok k hodnoteniu programu Erasmus+.

Dotazník, prosím, odošlite kliknutím na tlačidlo „Hotovo“ nižšie.

Dotazník pre sektor OVP pre zástupcov organizácií, ktoré nie sú školami v zmysle školského zákona (č. 245/2008 Z. z.)

Úvod

Vážená dáma, vážený pán,

prosíme Vás o **informácie pre hodnotiacu správu o využívaní programu Erasmus+**. Takáto hodnotiaca správa sa spracúva vo všetkých členských krajinách EÚ. Cieľom dotazníka je **získať pohľad organizácií zapojených do programu v sektore OVP** na tento program vrátane **návrhov na jeho zmeny** tak, aby lepšie zodpovedal potrebám žiadateľov o projekty a cieľom programu. Správa sa týka obdobia 2014 – 2023, teda zahŕňa programové obdobie 2014 – 2020 a časť programového obdobia 2021 – 2027. Dotazník je **anonymný** a jeho vyplnenie Vám **zaberie asi 30 minút**. Dovoľujeme si Vás požiadať o vyplnenie dotazníka **do 15. septembra 2023**.

1. Súhlasíte s vyplnením dotazníka a spracovaním Vašich osobných údajov? (Bližšie informácie o spracovaní osobných údajov národnou agentúrou nájdete tu:

<https://www.erasmusplus.sk/doc/GDPR.pdf>.)

- Áno, súhlasím s vyplnením dotazníka.
- Nie, nesúhlasím s vyplnením dotazníka.

Základné údaje

V prvej časti dotazníka sa Vás budeme pýtať na základné údaje o Vás a Vašej inštitúcii. Tieto údaje budú využité výhradne na štatistické spracovanie výsledkov.

2. Druh organizácie:

- vysoká škola
- verejná vzdelávacia alebo poradenská organizácia
- súkromná vzdelávacia alebo poradenská organizácia
- nezisková organizácia (OZ, nadácia atď.)
- stavovská alebo profesijná organizácia
- miestna samospráva (obec, mesto, kraj)
- rezortná inštitúcia
- výskumná organizácia
- úrad práce
- Iné (prosím, uveďte)

3. Počet projektov, do ktorých sa Vaša organizácia doteraz zapojila v programe Erasmus+:

- 1
- 2
- 3
- 4 a viac

4. V ktorých rokoch sa Vaša organizácia zúčastnila programu Erasmus+? (označte všetko, čo je relevantné):

- Programové obdobie 2014 – 2020
- Programové obdobie 2021 – 2027

5. Kľúčové akcie programu Erasmus+, do ktorých je alebo bola Vaša organizácia zapojená (označte všetko, čo je relevantné):

- Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša organizácia aktuálne má akreditáciu na Erasmus
- Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša organizácia aktuálne nemá akreditáciu na Erasmus
- Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako koordinátor
- Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako partner

6. Typ Vašej pracovnej pozície:

- člen vedenia organizácie
- koordinátor projektu/ov Erasmus+
- Iné (prosím, uveďte)

7. Ako dlho máte pracovnú skúsenosť s programom Erasmus+?

- menej ako 1 rok
- 1 až 5 rokov
- viac ako 5 rokov

Ciele projektov KA1 a priority projektov KA2 v sektore OVP

8. Erasmus+ má aktuálne **šesť konkrétnych cieľov pre projekty KA1** (individuálne mobility). Sú na základe Vašich doterajších skúseností tieto ciele **relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR?**

Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím	neviem sa vyjadriť/ netýka sa
Posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií, najmä digitálnych zručností a jazykových kompetencií	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora rozvoja špecifických zručností dopytovaných trhom práce	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Výmena skúseností a uplatnenie inovačných pedagogických metód a technológií, podpora odborného rozvoja učiteľov, školiteľov a ostatných odborníkov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Budovanie kapacít na realizáciu mobility projektov a na vytváranie kvalitných medzinárodných partnerstiev	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sprístupnenie mobility všetkým učiacim sa, zvyšovanie priemerného trvania mobility a zvýšenie jej kvality	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvyšovanie kvality a transparentnosti vzdelávacích výstupov mobility v zahraničí a podpora uznávania týchto výstupov	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Erasmus+ má aktuálne **sedem priorit pre projekty KA2** (partnerstvá). Sú na základe Vašich doterajších skúseností tieto priority **relevantné pre problémy, ktoré sa riešia v SR**? Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím	neviem sa vyjadriť/ netýka sa
Prispôsobenie OVP potrebám trhu práce	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvýšenie flexibility príležitostí v OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prínos k inováciám v OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zvýšenie príťažlivosti OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zlepšenie zabezpečenia kvality v rámci OVP (vypracovanie systémov zabezpečenia kvality, výskumy uplatnenia absolventov)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vytvorenie a realizácia stratégií internacionalizácie poskytovateľov OVP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora reakcie európskych systémov OVP na vojnu na Ukrajine	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Prínosy a vplyv programu Erasmus+

Prínosy a vplyv programu Erasmus+ pre Vašu organizáciu

10. Akú konkrétnu zmenu/zmeny realizuje alebo zrealizovala Vaša organizácia na základe zahraničných skúseností v programe Erasmus+?

11. Aké bariéry podľa Vás bránia väčšiemu dopadu programu Erasmus+ na zmenu edukačnej praxe?

12. Program Erasmus+ stanovil horizontálne priority (rozmary), ktoré majú projekty zohľadňovať. Napíňajú sa však tieto priority aj v praxi? Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „inklúzia a rozmanitosť“.	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „digitálna transformácia“.	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „životné prostredie a boj proti zmenám klímy (zelená transformácia)“.	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“.	☐	☐	☐	☐	☐

13. Stručne, prosím, uveďte, ako konkrétne ste realizáciou projektu Erasmus+ podporili jednu (alebo viac) uvedených priorít programu Erasmus+.

Vplyv programu na osoby s nedostatkom príležitostí

14. Označte, prosím, ktoré skupiny osôb s nedostatkom príležitostí sa **nezapájajú** v želateľnej miere do programu Erasmus+:

- Osoby so zdravotným znevýhodnením
- Osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia
- Osoby z marginalizovaných komúnit
- Iné (prosím, uveďte)

- Nič z vyššie uvedeného

15. Uvedte, aké sú podľa vás najväčšie bariéry, ktoré bránia osobám s nedostatkom príležitostí aktívnejšie sa zapájať do aktivít programu Erasmus+?

16. Ak ste v programe Erasmus+ zapojili aj osoby s nedostatkom príležitostí, konkretizujte na príkladoch vplyv/dopad účasti v programe na tieto osoby.

Udržateľnosť, šírenie a vplyv programu Erasmus+

17. Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím
Výsledky projektov podporených programom Erasmus+ sú udržateľné aj po ich skončení.	☐	☐	☐	☐	☐
Výsledky a výstupy projektov podporených programom Erasmus+ sa Vám darí šíriť mimo Vašej organizácie.	☐	☐	☐	☐	☐
Internacionalizáciu by sme mohli rozvíjať aj bez programu Erasmus+.	☐	☐	☐	☐	☐

18. Akým spôsobom zabezpečujete udržateľnosť výsledkov a výstupov z programu Erasmus+?
(Môžete označiť viacero odpovedí)

- Pokračujúca spolupráca partnerstva.
- Zlepšili sme výkon práce (edukačný proces, poradenstvo atď.).
- Naďalej využívame vytvorené materiály a pomôcky.
- Inovovali sme vzdelávací program alebo vytvorili nový vzdelávací program.
- Poskytujeme vzdelávanie vlastným zamestnancom alebo iným organizáciám.
- Iné (prosím, uveďte)

19. Konkretizujte spôsoby šírenia výsledkov Vašich projektov Erasmus+. (Môžete označiť viacero odpovedí)

- Výsledky a výstupy sú dostupné na webovom sídle/sociálnych sieťach.
- Publikovali sme výsledky/výstupy v tlačenej podobe.
- Prezentujeme výsledky/výstupy na odborných rezortných podujatiach (konferencie, semináre, metodické dni).
- Prezentujeme výsledky/výstupy na regionálnych podujatiach organizovaných obcou, mestom alebo krajom.
- Organizujeme podujatia s účasťou verejnosti, na ktorých prezentujeme výsledky/výstupy projektov.
- Poskytujeme vzdelávanie alebo mentoring.
- Iné (prosím, uveďte)

- Nič z vyššie uvedeného

20. Aké sú, podľa Vás, najväčšie bariéry, ktoré bránia šíreniu výsledkov Vašich projektov Erasmus+?

21. Čo navrhujete zmeniť, aby mohli byť výsledky programu Erasmus+ viac účinné (mali väčší dopad)?

22. Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím
Program Erasmus+ je potrebný pre profesijný rozvoj našich zamestnancov.	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný pre organizácie ako je Vaša (typ a veľkosť organizácie, región).	☐	☐	☐	☐	☐
Program Erasmus+ má pozitívny vplyv na OVP ako celok (systém)	☐	☐	☐	☐	☐

Podmienky a náročnosť účasti v programe

23. Ohodnoťte, prosím, ako náročné bolo pre Vašu organizáciu zvládnuť nižšie uvedené aspekty spojené s účasťou v programe Erasmus+.

	úplne nenáročné	skôr nenáročné	ani nenáročné, ani náročné	skôr náročné	veľmi náročné	neviem sa vyjadriť
Príprava projektu projektu/ov a výber aktivít	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Administratívne aspekty spojené s programom	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personálne aspekty (zabezpečenie výkonu práce počas neprítomnosti zamestnancov, vyčlenenie zamestnancov pre potreby prípravy a koordinácie projektu/ov)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organizačné aspekty aktivít projektu/ov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Finančné zabezpečenie aktivít projektu/ov	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24. Ako vnímate administratívnu záťaž programu Erasmus+ v období 2021 – 2023 v porovnaní s obdobím 2014 – 2020?

- je oveľa nižšia
- je nižšia
- je rovnaká
- je vyššia
- je oveľa vyššia
- Neviem posúdiť.

25. Ktoré z uvedených faktorov predstavujú z Vášho pohľadu najväčšie bariéry pre zapojenie väčšieho počtu podobných organizácií ako je Vaša (typ a veľkosť organizácie, región) do programu Erasmus+? (Označte, prosím, max. 3 možnosti)

- Nevedomosť o možnosti zapojiť sa do programu
- Nedostupnosť zrozumiteľných informácií o možnostiach programu
- Nevyhovujúca ponuka aktivít programu, ktoré je možné podporiť
- Finančná náročnosť
- Administratívna náročnosť

- Nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov
- Organizačné a personálne problémy (zastupiteľnosť zamestnancov, výpadok učiacich sa)
- Nedostatočné jazykové zručnosti
- Nezáujem zamestnancov a učiacich sa o aktivity programu
- Nezáujem a nedostatočná podpora zo strany vedenia organizácie
- Iné (prosím, uveďte)

26. Čo navrhujete zmeniť, aby bola Vaša projektová práca viac efektívna (znižila sa prácnosť pri dosiahnutí rovnakých výsledkov)?

Externé vplyvy na program Erasmus+

27. Označte svoje stanovisko:

	vôbec nesúhlasím	skôr nesúhlasím	ani nesúhlasím, ani súhlasím	skôr súhlasím	úplne súhlasím	neviem sa vyjadriť
Program Erasmus+ reagoval na pandémiu COVID-19 dostatočne flexibilne.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naša organizácia reagovala v realizovaných projektoch Erasmus+ počas pandémie COVID-19 dostatočne flexibilne.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28. Konkretizujte pozitívne a/alebo negatívne dopady pandémie COVID-19 na aktivity programu Erasmus+ Vašej organizácie.

29. Aký vplyv mal odchod Veľkej Británie z EÚ na program Erasmus+ (na Vašu organizáciu a na Slovensko) a aké opatrenia by bolo vhodné prijať v dôsledku odchodu Veľkej Británie z EÚ?

30. Uvedte, prosím, akým spôsobom Vaša organizácia reflektovala v programe Erasmus+ na dôsledky invázie na Ukrajinu.

Hodnotenie programu a návrhy zmien

31. Na základe Vašich skúseností s implementáciou projektov ohodnoťte nasledovné atribúty programu Erasmus+:

	veľmi nízka/y	nízka/y	ani nízka/y, ani vysoká/ý	vysoká/ý	veľmi vysoká/ý	neviem sa vyjadriť
Efektívnosť programu Erasmus+ vzhľadom na čas realizácie, vynaložené financie a administratívnu prácu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Účinnosť programu Erasmus+ vzhľadom na zamýšľané zmeny.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Význam programu Erasmus+ pre internacionalizáciu organizácií a podporu spolupráce.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

32. Bolo by užitočné zvýšiť účinok projektov Erasmus+ nejakými doplnkovými aktivitami, ktoré by neboli financované z programu Erasmus+? Ak áno, uveďte príklady, čo by mohlo pomôcť Vašej organizácii zvýšiť účinky Vášho projektu.

33. Stručne opíšte, čo Vám v programe Erasmus+ (v období rokov 2014 – 2023) chýbalo, resp. čo navrhujete na skvalitnenie aktivít v oblasti OVP.

34. Uvedte, na čo by sa, podľa Vás, mal program Erasmus+ zameriavať v budúcnosti (v novom programovom období od roku 2028).

35. Označte, prosím, s ktorým výrokom **súhlasíte najviac**:

- Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu **pre zapojenú organizáciu**.
- Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu **pre zapojených účastníkov, jednotlivcov**.
- Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu **pre vzdelávací systém**.

36. Aké možnosti vidíte na úpravu programu Erasmus+ alebo jeho nástupníckeho programu s cieľom zvýšiť jeho európsku pridanú hodnotu (t. j. aby vznikli výsledky, ktoré by sa nedali dosiahnuť pri spolupráci len na národnej alebo regionálnej úrovni)?

Spolupráca s Národnou agentúrou

37. Označte, prosím, na stupnici **od najhoršia do najlepšia** kvalitu spolupráce s Národnou agentúrou SAAIC podľa uvedených aspektov:

	najhoršia			najlepšia			neviem sa vyjadriť
Informovanie o výzvach a aktivitách Erasmus+ v sektore OVP.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora a pomoc pri práci s použitými nástrojmi na online podávanie a správu projektov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Užitočnosť odporúčaní v hodnoteniach podaných projektov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora a pomoc pri riadení a administrácii realizovaných projektov	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Podpora a pomoc pri šírení výsledkov realizovaných projektov	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

38. Ak sa chcete vyjadriť k čomukoľvek, čo sa týka programu Erasmus+, môžete tak urobiť tu:

Koniec dotazníka

Ďakujeme Vám za vyplnenie dotazníka a Váš príspevok k hodnoteniu programu Erasmus+.

Dotazník, prosím, odošlite kliknutím na tlačidlo „Hotovo“ nižšie.

Príloha D: Štatistické vyhodnotenie e-dotazníkov pre respondentov z radov úspešných prijímateľov finančnej podpory programu Erasmus+ za sektor OVP za obdobie rokov 2014 – 2023

1. Základné charakteristiky respondentov

Tabuľky D0.1 až D0.3 opisujú základné charakteristiky respondentov troch dotazníkov:

Z – dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu v sektore OVP

Š – dotazník pre vedenia a zástupcov škôl v sektore OVP

N – dotazník pre sektor OVP pre zástupcov organizácií, ktoré nie sú školami v zmysle školského zákona (č. 245/2008 Z. z.)

Zdroje údajov pod tabuľkou odkazujú na príslušný dotazník (Z, Š alebo N) a číslo otázky v dotazníku.

Tabuľka D0.1

Respondenti vo výberovom súbore z dotazníka Z pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu v sektore OVP v období 2014 – 2023

	Počet	Podiel
Vaše pohlavie		
Muž	61	25,21%
Žena	179	73,97%
Nechcem odpovedať	2	0,83%
Váš vek		
do 30 rokov	3	1,24%
31 až 40 rokov	25	10,33%
41 až 50 rokov	81	33,47%
51 až 60 rokov	107	44,21%
viac ako 61 rokov	26	10,74%
Kraj, v ktorom sídli Vaša škola		
Banskobystrický	54	22,31%
Bratislavský	25	10,33%
Košický	35	14,46%
Nitriansky	20	8,26%
Prešovský	19	7,85%
Trenčiansky	46	19,01%

Trnavský	7	2,89%
Žilinský	36	14,88%
Druh organizácie, na ktorej pôsobíte*		
Stredná odborná škola	234	97,10%
Stredná športová škola	0	0,00%
Škola umeleckého priemyslu	4	1,66%
Konzervatórium	0	0,00%
Škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	1	0,41%
Organizácia – iná ako škola (prosím, uveďte)	2	0,83%
Aká je Vaša pozícia**		
Učiteľ všeobecnovzdelávacích predmetov	46	19,01%
Učiteľ odborných predmetov (teoretických alebo praktických)	154	63,64%
Majster odbornej výchovy	45	18,60%
Iný pracovník školy	8	3,31%
Pracovník organizácie, ktorá nie je školou	1	0,41%
Celkový počet absolvovaných mobilit		
1	65	26,86%
2	81	33,47%
3	34	14,05%
4 a viac	62	25,62%
V ktorých rokoch ste sa zúčastnili na mobilite? (označte všetky relevantné)**		
Programové obdobie 2014 – 2020	170	70,25%
Programové obdobie 2021 – 2027	165	68,18%
Typ absolvovanej mobility/mobilít (označte všetky relevantné)**		
Pozorovanie pri práci (job shadowing)	147	60,74%
Výučbové pobyty alebo poskytovanie odbornej prípravy	80	33,06%
Odborná príprava zamestnancov vo forme stáží	78	32,23%
Kurzy a školenia	48	19,83%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q2 až Z-Q9), počet respondentov 242

Pozn.: * Na otázku odpovedalo 241 respondentov.

** Podiely sú vypočítané z počtu respondentov 242.

Tabuľka D0.2

Respondenti vo výberovom súbore z dotazníka Š pre vedenia a zástupcov škôl v sektore OVP v období 2014 – 2023

	Počet	Podiel
Druh školy		
Stredná odborná škola	221	93,64%
Stredná športová škola	1	0,42%
Škola umeleckého priemyslu	9	3,81%
Konzervatórium	2	0,85%
Škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	0	0,00%
Iné (prosím, uveďte)	3	1,27%
Kraj, v ktorom sídli Vaša škola		
Banskobystrický	41	17,37%
Bratislavský	29	12,29%
Košický	33	13,98%
Nitriansky	28	11,86%
Prešovský	40	16,95%
Trenčiansky	16	6,78%
Trnavský	14	5,93%
Žilinský	35	14,83%
Počet žiakov Vašej školy		
do 50	1	0,42%
51 – 150	21	8,90%
151 – 250	58	24,58%
251 – 350	66	27,97%
351 – 450	36	15,25%
451 – 550	24	10,17%
551 – 650	18	7,63%
651 a viac	12	5,08%
Počet projektov, do ktorých sa Vaša škola doteraz zapojila v programe Erasmus+		
1	28	11,86%
2	26	11,02%
3	24	10,17%

4 a viac	158	66,95%
V ktorých rokoch sa Vaša škola zúčastnila programu Erasmus+? (označte všetko, čo je relevantné)*		
Programové obdobie 2014 – 2020	202	85,59%
Programové obdobie 2021 – 2027	201	85,17%
Kľúčové akcie programu Erasmus+, do ktorých je alebo bola Vaša škola zapojená (označte všetko, čo je relevantné)*		
Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša škola aktuálne má akreditáciu na Erasmus	136	57,63%
Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša škola aktuálne nemá akreditáciu na Erasmus	89	37,71%
Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako koordinátor	36	15,25%
Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako partner	64	27,12%
Typ Vašej pracovnej pozície		
Riaditeľ	48	20,34%
Zástupca riaditeľa	46	19,49%
Koordinátor projektu/ov Erasmus+ na škole	123	52,12%
Iné (prosím, uveďte)	19	8,05%
Ako dlho máte pracovnú skúsenosť s programom Erasmus+?		
Menej ako 1 rok	17	7,20%
1 až 5 rokov	73	30,93%
Viac ako 5 rokov	146	61,86%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (otázky Š-Q2 až Š-Q9), počet respondentov 236

Pozn.: * Podiely vypočítané z počtu respondentov 236.

Tabuľka D0.3

Respondenti vo výberovom súbore z dotazníka N pre sektor OVP pre zástupcov organizácií, ktoré nie sú školami v zmysle školského zákona (č. 245/2008 Z. z.) v období 2014 – 2023

	Počet	Podiel
Druh organizácie		
Vysoká škola	22	46,81%
Verejná vzdelávacia alebo poradenská organizácia	2	4,26%
Súkromná vzdelávacia alebo poradenská organizácia	4	8,51%
Nezisková organizácia (OZ, nadácia atď.)	8	17,02%
Stavovská alebo profesijná organizácia	2	4,26%

Miestna samospráva (obec, mesto, kraj)	1	2,13%
Rezortná inštitúcia	3	6,38%
Výskumná organizácia	1	2,13%
Úrad práce	0	0,00%
Iné (prosím, uveďte)	4	8,51%
Počet projektov, do ktorých sa Vaša organizácia doteraz zapojila v programe Erasmus+		
1	4	8,51%
2	8	17,02%
3	3	6,38%
4 a viac	32	68,09%
V ktorých rokoch sa Vaša organizácia zúčastnila programu Erasmus+? (označte všetko, čo je relevantné)*		
Programové obdobie 2014 – 2020	41	87,23%
Programové obdobie 2021 – 2027	41	87,23%
Kľúčové akcie programu Erasmus+, do ktorých je alebo bola Vaša organizácia zapojená (označte všetko, čo je relevantné)*		
Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša organizácia aktuálne má akreditáciu na Erasmus	17	36,17%
Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility), naša organizácia aktuálne nemá akreditáciu na Erasmus	5	10,64%
Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako koordinátor	39	82,98%
Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako partner	38	80,85%
Typ Vašej pracovnej pozície		
Člen vedenia organizácie	12	25,53%
Koordinátor projektu/ov Erasmus+	25	53,19%
Iné (prosím, uveďte)	10	21,28%
Ako dlho máte pracovnú skúsenosť s programom Erasmus+?		
Menej ako 1 rok	0	0,00%
1 až 5 rokov	16	34,04%
Viac ako 5 rokov	31	65,96%

Zdroj: Dotazník pre zástupcov iných organizácií (otázky N-Q2 až N-Q7), počet respondentov 47

Pozn.: * Podiely sú vypočítané z počtu respondentov 47.

2. Tabuľky prezentujúce výsledky dotazníkových zisťovaní v členení podľa evaluačných otázok správy

Číslo tabuľky zodpovedá číslu evaluačnej otázky a poradiu tabuľky. Zdroje údajov pod tabuľkou odkazujú na príslušný dotazník (Z, Š alebo N) a číslo otázky v dotazníku.

Z – dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu v sektore OVP

Š – dotazník pre vedenia a zástupcov škôl v sektore OVP

N – dotazník pre sektor OVP pre zástupcov organizácií, ktoré nie sú školami v zmysle školského zákona (č. 245/2008 Z. z.)

Tabuľka D4.1

Miera súhlasu s tvrdeniami o vplyve programu

Tvrdenia	Hodnota v 5-bodovej škále			
	1	4	5	Súhlas (4 + 5)
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme inklúzia a rozmanitosť	3,72%	35,54%	31,82%	67,36%
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme digitálna transformácia	3,72%	37,60%	28,51%	66,11%
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme životné prostredie a boj proti klimatickým zmenám (zelená transformácia)	4,55%	34,71%	22,73%	57,44%
Program Erasmus+ ovplyvnil moje postoje v téme účasť na demokratickom živote a občianska angažovanosť	4,13%	32,23%	24,79%	57,02%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q16)

Tabuľka D4.2

Vplyv účasti v projekte, resp. absolvovania aktivít v projekte Erasmus+ na vlastnú edukačnú prax

Hodnotenie	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec žiaden)	0,83%
Úroveň 2	1,24%
Úroveň 3	8,68%
Úroveň 4	37,19%
Úroveň 5 (veľmi významný)	52,07%
Úroveň 4 + 5	89,26%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q11)

Tabuľka D4.3

Vplyv programu na príslušný aspekt edukačnej alebo poradenskej praxe na stupnici od 1 (vôbec) po 5 (veľmi významne)

Tvrdenia	Hodnota v 5-bodovej škále			
	1	4	5	Súhlas (4 + 5)
Využívanie aktivizujúcich metód	0,83%	36,36%	47,11%	83,47%
Využívanie inovatívnych postupov pri vzdelávaní alebo poradenstve	0,41%	32,64%	52,07%	84,71%
Využívanie nových foriem a organizácie činnosti	0,83%	36,36%	45,45%	81,81%
Podpora zelenej transformácie	4,13%	31,40%	25,62%	57,02%
Podpora inklúzie	2,89%	31,40%	33,06%	64,46%
Využívanie digitálnych nástrojov	2,89%	30,58%	42,15%	72,73%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q12)

Tabuľka D4.4

Vplyv účasti v programe Erasmus+ na podporu inklúzie v edukačnej alebo poradenskej praxi účastníka

Stanovisko	Výskyt
Úroveň 1 (vôbec)	2,89%
Úroveň 2	3,31%
Úroveň 3	21,07%
Úroveň 4	31,40%
Úroveň 5 (veľmi významne)	33,06%
Neviem sa vyjadriť	8,26%
Úroveň 4 + 5	64,46%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q12)

Tabuľka D4.5

Napĺňanie horizontálnych priorít programu v praxi škôl zapojených do programu

Stanovisko škôl	Hodnota v 5-bodovej škále			
	1	4	5	Súhlas (4 + 5)
Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „inklúzia a rozmanitosť“	1,69%	52,12%	33,47%	85,59%

Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „digitálna transformácia“	0,00%	49,15%	30,51%	79,66%
Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „životné prostredie a boj proti zmenám klímy (zelená transformácia)“	1,27%	47,88%	25,85%	73,73%
Program Erasmus+ prispieva k rozvoju našej školy/školského zariadenia v oblasti „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“	0,00%	44,92%	37,29%	82,21%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q15)

Tabuľka D4.6

Napĺňanie horizontálnych priorít v praxi iných organizácií zapojených do programu

Stanovisko iných organizácií*	Hodnota v 5-bodovej škále			
	1	4	5	Súhlas (4 + 5)
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „inklúzia a rozmanitosť“	0,00%	44,68%	29,79%	74,47%
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „digitálna transformácia“	0,00%	44,68%	42,55%	87,23%
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „životné prostredie a boj proti zmenám klímy (zelená transformácia)“	2,13%	34,04%	29,79%	63,83%
Program Erasmus+ prispieva k naplneniu priority „účasť na demokratickom živote, spoločné hodnoty EÚ a občianska angažovanosť“	2,13%	44,68%	19,15%	63,83%

Zdroj: Dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q12)

Pozn.: * Organizácie, ktoré nie sú školami v zmysle školského zákona (č. 245/2008 Z. z.)

Tabuľka D5.1

Miera súhlasu/nesúhlasu respondenta s uvedeným tvrdením

	Nesúhlasím	Pričom vôbec nesúhlasím	Súhlasím	Pričom úplne súhlasím
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný aj pre osoby s nedostatkom príležitostí v našej organizácii	8,66%	2,48%	70,24%	31,40%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q16)

Tabuľka D5.2

Skupiny osôb s nedostatkom príležitostí, ktoré sa nezapájajú v želateľnej miere do programu podľa respondentov zo stredných škôl

Skupiny osôb	Výskyt
Žiaci/žiačky so zdravotným znevýhodnením	21,19%
Žiaci/žiačky zo sociálne znevýhodneného prostredia	19,49%
Žiaci/žiačky z marginalizovaných komunít	23,73%
Nie sú problémy	47,03%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q17)

Tabuľka D5.3

Skupiny osôb s nedostatkom príležitostí, ktoré sa nezapájajú v želateľnej miere do programu podľa respondentov z iných organizácií

Skupiny osôb	Výskyt
Osoby so zdravotným znevýhodnením	29,79%
Osoby zo sociálne znevýhodneného prostredia	29,79%
Osoby z marginalizovaných komunít	42,55%
Nie sú problémy	23,40%

Zdroj: Dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q14)

Tabuľka D7.1**Súhlasné stanovisko respondentov zo stredných škôl k uvedeným tvrdeniam**

	Súhlas
Program Erasmus+ je potrebným doplnkom v koncepcii profesijného rozvoja pedagogických/odborných zamestnancov na Slovensku	94,91%
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný pre organizácie ako je Vaša (typ a veľkosť školy, región)	90,25%
Program Erasmus+ má pozitívny vplyv na OVP ako celok (systém)	96,61%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q25)

Tabuľka D7.2**Súhlasné stanovisko respondentov z iných organizácií k uvedeným tvrdeniam**

	Súhlas
Program Erasmus+ je potrebný pre profesijný rozvoj našich zamestnancov	91,49%
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný pre organizácie ako je Vaša (typ a veľkosť organizácie, región)	85,11%
Program Erasmus+ má pozitívny vplyv na OVP ako celok (systém)	97,88%

Zdroj: Dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q22)

Tabuľka D7.3**Štruktúra zapojenia do programu Erasmus+ podľa respondentov dotazníkov (vzorka)**

Akcia	Stredné školy	Iné organizácie
Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility) s akreditáciou	57,63%	36,17%
Kľúčová akcia 1 (individuálne mobility) bez akreditácie	37,71%	10,64%
Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako koordinátor	15,25%	82,98%
Kľúčová akcia 2 (partnerstvá) ako partner	27,12%	80,85%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q7) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q5)

Tabuľka D8.1

Efektívnosť programu Erasmus+ vzhľadom na čas realizácie, vynaložené financie a administratívnu prácu

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Veľmi nízka	0,00%	0,00%
Nízka	3,39%	2,13%
Ani nízka, ani vysoká	11,02%	19,15%
Vysoká	52,12%	55,32%
Veľmi vysoká	30,93%	23,40%
Vysoká + veľmi vysoká	83,05%	78,72%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q35) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q31)

Tabuľka D8.2

Účinnosť programu Erasmus+ vzhľadom na zmeny edukačnej praxe alebo zmeny postojov účastníkov

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Veľmi nízka	0,00%	0,00%
Nízka	1,27%	0,00%
Ani nízka, ani vysoká	16,10%	12,77%
Vysoká	46,19%	65,96%
Veľmi vysoká	33,90%	17,02%
Vysoká + veľmi vysoká	80,09%	82,98%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q35) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q31)

Tabuľka D8.3

Najväčšie bariéry pre zapojenie väčšieho počtu podobných organizácií, ako je respondentova, do programu Erasmus+

Bariérový faktor	Stredné školy	Iné organizácie
Nevedomosť o možnosti zapojiť sa do programu	11,86%	19,15%
Nedostupnosť zrozumiteľných informácií o možnostiach programu	7,20%	8,51%
Nevyhovujúca ponuka aktivít programu, ktoré je možné podporiť	2,97%	21,28%
Finančná náročnosť	15,68%	14,89%
Administratívna náročnosť	55,51%	31,91%

Nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov	61,86%	53,19%
Organizačné a personálne problémy (zastupiteľnosť zamestnancov, výpadok učiacich sa)	29,24%	21,28%
Nedostatočné jazykové zručnosti	44,49%	42,55%
Nezáujem zamestnancov a učiacich sa o aktivity programu	24,15%	19,15%
Nezáujem a nedostatočná podpora zo strany vedenia školy/organizácie	11,86%	25,53%
Iné (prosím, uveďte)	4,24%	14,89%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q29) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q25)

Pozn.: Respondenti mali možnosť výberu maximálne troch možností.

Tabuľka D9.1

Vyjadrenie k tomu, či sa výsledky projektov darí šíriť aj na iné školy/iné organizácie

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Vôbec nesúhlasím	0,00%	2,13%
Skôr nesúhlasím	3,81%	2,13%
Ani nesúhlasím, ani súhlasím	19,49%	0,00%
Skôr súhlasím	40,68%	40,43%
Úplne súhlasím	36,02%	55,32%
Skôr súhlasím + úplne súhlasím	76,70%	95,75%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q20) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q17)

Tabuľka D9.2

Spôsoby šírenia výsledkov programu strednými školami a inými organizáciami

	Stredné školy	Iné organizácie
Výsledky a výstupy sú dostupné na webovom sídle/sociálnych sieťach	92,80%	89,36%
Publikovali sme výsledky/výstupy v tlačenej podobe	65,68%	63,83%
Prezentujeme výsledky/výstupy na odborných rezortných podujatiach (konferencie, semináre, metodické dni)	55,08%	80,85%
Prezentujeme výsledky/výstupy na regionálnych podujatiach organizovaných obcou, mestom alebo krajom	47,03%	42,55%
Organizujeme podujatia s účasťou verejnosti, na ktorých prezentujeme výsledky/výstupy projektov	57,20%	48,94%

Poskytujeme vzdelávanie alebo mentoring*	13,14%	57,45%
Nič z vyššie uvedeného	0,42%	2,13%
Iné (prosím, uveďte)	6,36%	12,77%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q22) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q19)

Pozn.: * V prípade Š-Q22 bolo znenie položky dlhšie „... pedagogických a odborných zamestnancov“, a teda aj cieľovo zúžené, aby bolo možné porovnanie medzi odbornými školami a gymnáziami.

Tabuľka D10.1

Formy udržateľnosti výsledkov programu v respondentovej organizácii

	Zamestnanci
Pokračujem v spolupráci s kolegom/kolegami z partnerských škôl v zahraničí	35,12%
Zlepšil som sa ako učiteľ/školiteľ	68,18%
Nadalej využívam nové materiály a pomôcky	64,05%
Prispel som k inovácii vzdelávacieho programu alebo vytvoreniu nového programu	38,43%
Poskytujem vzdelávanie pre kolegov	16,53%
Iné (prosím, uveďte)	3,31%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q13)

Pozn.: Respondenti mali možnosť výberu maximálne troch možností.

Tabuľka D10.2

Miera súhlasu zamestnancov zapojených do programu s uvedenými tvrdeniami

	Súhlas celkom	Úplný súhlas
Program Erasmus+ je dôležitým nástrojom profesijného rozvoja účastníkov	90,08%	70,66%
Moja účasť v realizovanom projekte Erasmus+ bola prepojená s mojim osobným plánom (alebo zámermi) profesijného rozvoja	86,37%	55,79%
Vďaka účasti na mobilite v zahraničí som nadobudol/a zručnosti a skúsenosti, vďaka ktorým robím svoju prácu kvalitnejšie	89,25%	59,50%
Účasť na mobilite ma motivovala k ďalšiemu profesijnému rozvoju a k získavaniu ďalších medzinárodných skúseností	89,67%	57,44%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q14)

Tabuľka D10.3

Forma udržateľnosti výsledkov programu na respondentovej škole

	Stredné školy
Pokračujúca spolupráca partnerstva	72,46%
Optimalizovali sme edukačný proces	65,68%
Nadalej využívame vytvorené materiály a pomôcky	66,53%
Inovovali sme školský vzdelávací program (ŠkVP)	61,02%
Poskytujeme vzdelávanie pre PZ/OZ našej školy	41,10%
Iné (prosím, uveďte)	5,08%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q21)

Pozn.: Respondenti mali možnosť výberu viacerých možností.

Tabuľka D10.4

Forma udržateľnosti výsledkov programu v respondentovej organizácii

	Iné organizácie
Pokračujúca spolupráca partnerstva	85,11%
Zlepšili sme výkon práce (edukačný proces, poradenstvo atď.)	55,32%
Nadalej využívame vytvorené materiály a pomôcky	95,74%
Inovovali sme vzdelávací program alebo vytvorili nový vzdelávací program	59,57%
Poskytujeme vzdelávanie vlastným zamestnancom alebo iným organizáciám	55,32%
Iné (prosím, uveďte)	17,02%

Zdroj: Dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q18)

Pozn.: Respondenti mali možnosť výberu viacerých možností.

Tabuľka D11.1

Stanovisko k tvrdeniu „Ak by program Erasmus+ nepokračoval, výrazne by mi chýbal pri realizácii mojich cieľov a ambícií profesijného rozvoja“

Stanovisko	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec nesúhlasím)	1,24%
Úroveň 2	4,55%
Úroveň 3	14,88%
Úroveň 4	27,69%
Úroveň 5 (úplne súhlasím)	51,65%
Úroveň 4 + 5	79,34%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q18)

Tabuľka D11.2

Stanovisko k tvrdeniu „Internacionalizáciu našej školy/organizácie by sme mohli rozvíjať aj bez programu Erasmus+“

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Vôbec nesúhlasím	16,53%	17,02%
Skôr nesúhlasím	41,95%	40,43%
Ani nesúhlasím, ani súhlasím	24,58%	21,28%
Skôr súhlasím	13,14%	12,77%
Úplne súhlasím	3,81%	8,51%
Vôbec nesúhlasím + skôr nesúhlasím	58,48%	57,45%
Skôr súhlasím + úplne súhlasím	16,95%	21,28%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q20) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q17)

Tabuľka D11.3

Význam programu Erasmus+ pre internacionalizáciu a podporu spolupráce

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Vysoký + veľmi vysoký	88,13%	95,74%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q35) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q31)

Tabuľka D12.1

Stanovisko k tvrdeniu „Program Erasmus+ reagoval na pandémiu COVID-19 dostatočne flexibilne“

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Vôbec nesúhlasím	1,27%	0,00%
Skôr nesúhlasím	5,51%	4,26%
Ani nesúhlasím, ani súhlasím	11,44%	12,77%
Skôr súhlasím	31,78%	21,28%
Úplne súhlasím	35,59%	46,81%
Skôr súhlasím + úplne súhlasím	67,37%	68,09%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q31) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q27)

Tabuľka D12.2

Stanovisko k tvrdeniu „Naša škola/organizácia reagovala v realizovaných projektoch Erasmus+ počas pandémie COVID-19 dostatočne flexibilne“

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Vôbec nesúhlasím	1,27%	0,00%
Skôr nesúhlasím	2,12%	2,13%
Ani nesúhlasím, ani súhlasím	8,90%	14,89%
Skôr súhlasím	24,15%	19,15%
Úplne súhlasím	47,03%	48,94%
Skôr súhlasím + úplne súhlasím	71,18%	68,09%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q31) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q27)

Tabuľka D13.1

Stanovisko k tomu, či je priorita projektov KA2 „Podpora reakcie európskych systémov OVP na vojnu na Ukrajine“ relevantná pre problémy, ktoré sa riešia v SR

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Vôbec nesúhlasím	3,39%	2,13%
Skôr nesúhlasím	5,08%	6,38%
Ani nesúhlasím, ani súhlasím	16,10%	23,40%
Skôr súhlasím	19,49%	25,53%
Úplne súhlasím	18,64%	14,89%
Neviem sa vyjadriť/netýka sa	37,29%	27,66%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q11) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q9)

Tabuľka D17.1

Hodnotenie spolupráce s národnou agentúrou ohľadom informovania o výzvach a aktivitách Erasmus+ v sektore OVP

Hodnotenie	Stredné školy	Iné organizácie
Úroveň 1 (najhoršia)	0,42%	0,00%
Úroveň 2	0,42%	2,13%
Úroveň 3	9,75%	4,26%
Úroveň 4	25,85%	46,81%
Úroveň 5 (najlepšia)	60,17%	42,55%
Neviem sa vyjadriť	3,39%	4,26%
Úroveň 4 + 5	86,02%	89,36%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q41) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q37)

Tabuľka D17.2

Hodnotenie spolupráce s národnou agentúrou ohľadom podpory a pomoci pri práci s použitými nástrojmi na online podávanie a správu projektov

Hodnotenie	Stredné školy	Iné organizácie
Úroveň 1 (najhoršia)	0,42%	0,00%
Úroveň 2	3,39%	2,13%
Úroveň 3	13,98%	4,26%
Úroveň 4	28,81%	40,43%
Úroveň 5 (najlepšia)	49,58%	48,94%
Neviem sa vyjadriť	3,81%	4,26%
Úroveň 4 + 5	78,39%	89,37%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q41) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q37)

Tabuľka D17.3

Hodnotenie spolupráce s národnou agentúrou ohľadom užitočnosti odporúčaní v hodnoteniach podaných projektov

Hodnotenie	Stredné školy	Iné organizácie
Úroveň 1 (najhoršia)	0,42%	0,00%
Úroveň 2	2,12%	6,38%
Úroveň 3	15,68%	8,51%
Úroveň 4	35,59%	34,04%
Úroveň 5 (najlepšia)	42,80%	46,81%
Neviem sa vyjadriť	3,39%	4,26%
Úroveň 4 + 5	78,39%	80,85%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q41) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q37)

Tabuľka D17.4

Hodnotenie spolupráce s národnou agentúrou ohľadom riadenia a administrácie projektov

Hodnotenie	Stredné školy	Iné organizácie
Úroveň 1 (najhoršia)	0,85%	0,00%
Úroveň 2	2,97%	0,00%
Úroveň 3	11,44%	6,38%
Úroveň 4	29,66%	34,04%
Úroveň 5 (najlepšia)	50,00%	55,32%

Neviem sa vyjadriť	5,08%	4,26%
Úroveň 4 + 5	79,66%	89,36%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q41) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q37)

Tabuľka D17.5

Hodnotenie spolupráce s národnou agentúrou ohľadom šírenia výsledkov projektov

Hodnotenie	Stredné školy	Iné organizácie
Úroveň 1 (najhoršia)	0,85%	0,00%
Úroveň 2	2,54%	6,38%
Úroveň 3	20,76%	23,40%
Úroveň 4	35,17%	29,79%
Úroveň 5 (najlepšia)	32,20%	34,04%
Neviem sa vyjadriť	8,47%	6,38%
Úroveň 4 + 5	67,37%	63,83%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q41) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q37)

Tabuľka D18.1

Náročnosť zvládnutia administratívnych aspektov spojených s programom

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Úplne nenáročné	0,85%	2,13%
Skôr nenáročné	5,08%	12,77%
Ani nenáročné, ani náročné	8,47%	21,28%
Skôr náročné	47,46%	44,68%
Veľmi náročné	37,29%	19,15%
Neviem sa vyjadriť	0,85%	0,00%
Skôr náročné + veľmi náročné	84,75%	63,83%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q27) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q23)

Tabuľka D18.2

Vnímanie administratívnej záťaže programu v období 2021 – 2023 v porovnaní s obdobím 2014 – 2020

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Je oveľa nižšia	4,24%	2,13%
Je nižšia	22,46%	36,17%
Je rovnaká	25,00%	14,89%
Je vyššia	13,14%	8,51%
Je oveľa vyššia	6,36%	6,38%
Neviem posúdiť	28,81%	31,91%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q28) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q24)

Tabuľka D18.3

Náročnosť zvládnutia finančného zabezpečenia aktivít projektu/ov

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Úplne nenáročné	2,54%	6,38%
Skôr nenáročné	16,10%	21,28%
Ani nenáročné, ani náročné	28,81%	21,28%
Skôr náročné	33,47%	42,55%
Veľmi náročné	16,95%	8,51%
Neviem sa vyjadriť	2,12%	0,00%
Skôr náročné + veľmi náročné	50,42%	51,06%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q27) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q23)

Tabuľka D18.4

Náročnosť zvládnutia personálnych aspektov (zabezpečenie výučbového procesu počas neprítomnosti zamestnancov, vyčlenenie zamestnancov pre potreby prípravy a koordinácie projektu/ov)

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Úplne nenáročné	0,85%	8,51%
Skôr nenáročné	16,53%	12,77%
Ani nenáročné, ani náročné	23,31%	25,53%
Skôr náročné	37,29%	31,91%
Veľmi náročné	21,19%	21,28%

Neviem sa vyjadriť	0,85%	0,00%
Skôr náročné + veľmi náročné	58,48%	53,19%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q27) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q23)

Tabuľka D18.5

Náročnosť zvládnutia organizačných aspektov aktivít projektu/ov

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Úplne nenáročné	2,97%	6,38%
Skôr nenáročné	11,44%	25,53%
Ani nenáročné, ani náročné	21,61%	27,66%
Skôr náročné	38,98%	29,79%
Veľmi náročné	24,15%	10,64%
Neviem sa vyjadriť	0,85%	0,00%
Skôr náročné + veľmi náročné	63,13%	40,43%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q27) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q23)

Tabuľka D18.6

Náročnosť zvládnutia prípravy projektu/ov a výberu aktivít

Stanovisko	Stredné školy	Iné organizácie
Úplne nenáročné	0,42%	0,00%
Skôr nenáročné	7,20%	12,77%
Ani nenáročné, ani náročné	9,75%	17,02%
Skôr náročné	50,85%	57,45%
Veľmi náročné	31,36%	12,77%
Neviem sa vyjadriť	0,42%	0,00%
Skôr náročné + veľmi náročné	82,21%	70,22%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q27) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q23)

Tabuľka D21.1

Relevantnosť jednotlivých cieľov projektov KA1 pre problémy, ktoré sa riešia v SR z pohľadu zamestnancov

Ciele KA1	Súhlasím	Neviem
Posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií, najmä digitálnych zručností a jazykových kompetencií	94,21%	2,89%
Podpora rozvoja špecifických zručností dopytovaných trhom práce	89,67%	2,89%
Výmena skúseností a uplatnenie inovačných pedagogických metód a technológií, podpora odborného rozvoja učiteľov, školiteľov a ostatných odborníkov	91,33%	4,96%
Budovanie kapacít na realizáciu mobilitných projektov a na vytváranie kvalitných medzinárodných partnerstiev	88,01%	5,37%
Sprístupnenie mobility všetkým učiacim sa, zvyšovanie priemerného trvania mobility a zvýšenie jej kvality	88,43%	4,55%
Zvyšovanie kvality a transparentnosti vzdelávacích výstupov mobility v zahraničí a podpora uznávania týchto výstupov	87,19%	4,96%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a iných organizácií zapojených do programu (Z-Q10)

Tabuľka D21.2

Relevantnosť jednotlivých cieľov projektov KA1 pre problémy, ktoré sa riešia v SR z pohľadu organizácií

Ciele KA1	Stredné školy		Iné organizácie	
	Súhlasím	Neviem	Súhlasím	Neviem
Posilnenie kľúčových a prierezových kompetencií, najmä digitálnych zručností a jazykových kompetencií	95,34%	0,85%	82,61%	15,22%
Podpora rozvoja špecifických zručností dopytovaných trhom práce	95,77%	0,85%	73,91%	19,57%
Výmena skúseností a uplatnenie inovačných pedagogických metód a technológií, podpora odborného rozvoja učiteľov, školiteľov a ostatných odborníkov	96,18%	2,54%	78,26%	21,74%

Budovanie kapacít na realizáciu mobilitných projektov a na vytváranie kvalitných medzinárodných partnerstiev	90,22%	3,83%	63,05%	21,74%
Sprístupnenie mobility všetkým učiacim sa, zvyšovanie priemerného trvania mobility a zvýšenie jej kvality	92,37%	3,39%	69,57%	19,57%
Zvyšovanie kvality a transparentnosti vzdelávacích výstupov mobility v zahraničí a podpora uznávania týchto výstupov	91,10%	4,24%	71,74%	19,57%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q10) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q8)

Tabuľka D21.3

Relevantnosť jednotlivých priorít projektov KA2 pre SR z pohľadu organizácií

Priority KA2	Stredné školy		Iné organizácie	
	Súhlasím	Neviem sa vyjadriť/ netýka sa	Súhlasím	Neviem sa vyjadriť/ netýka sa
Prispôsobenie OVP potrebám trhu práce	74,16%	21,61%	93,62%	4,26%
Zvýšenie flexibility príležitostí v OVP	74,16%	22,03%	87,23%	6,38%
Prínos k inováciám v OVP	74,57%	22,46%	93,62%	4,26%
Zvýšenie príťažlivosti OVP	75,00%	21,19%	87,23%	4,26%
Zlepšenie zabezpečenia kvality v rámci OVP	70,34%	22,88%	78,72%	8,51%
Vytvorenie a realizácia stratégií internacionalizácie poskytovateľov OVP	68,65%	23,73%	72,34%	12,77%
Podpora reakcie európskych systémov OVP na vojnu na Ukrajine	38,13%	37,29%	40,42%	27,66%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q11) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q9)

Tabuľka D22.1**Vplyv účasti v projekte na vlastnú edukačnú prax**

Hodnotenie	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec žiaden)	0,83%
Úroveň 2	1,24%
Úroveň 3	8,68%
Úroveň 4	37,19%
Úroveň 5 (veľmi významný)	52,07%
Úroveň 4 + 5	89,26%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q11)

Tabuľka D22.2**Vplyv účasti v programe Erasmus+ na využívanie aktivizujúcich metód vo vlastnej edukačnej alebo poradenskej praxi**

Hodnotenie	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec)	0,83%
Úroveň 2	2,07%
Úroveň 3	11,98%
Úroveň 4	36,36%
Úroveň 5 (veľmi významne)	47,11%
Neviem sa vyjadriť	1,65%
Úroveň 4 + 5	83,47%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q12)

Tabuľka D22.3**Vplyv účasti v programe Erasmus+ na využívanie inovatívnych postupov vo vlastnej edukačnej alebo poradenskej praxi**

Hodnotenie	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec)	0,41%
Úroveň 2	2,48%
Úroveň 3	10,33%
Úroveň 4	32,64%
Úroveň 5 (veľmi významne)	52,07%
Neviem sa vyjadriť	2,07%

Úroveň 4 + 5	84,71%
---------------------	---------------

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q12)

Tabuľka D22.4

Vplyv účasti v programe Erasmus+ na využívanie nových foriem a organizácie činnosti vo vlastnej edukačnej alebo poradenskej praxi

Hodnotenie	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec)	0,83%
Úroveň 2	3,72%
Úroveň 3	10,33%
Úroveň 4	36,36%
Úroveň 5 (veľmi významne)	45,45%
Neviem sa vyjadriť	3,31%
Úroveň 4 + 5	81,81%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q12)

Tabuľka D22.5

Spokojnosť zamestnancov zapojených do projektu s programom Erasmus+

Stanovisko	Súhlas
Program Erasmus+ je svojou štruktúrou, podmienkami a požiadavkami dobre prispôsobený a dostupný pre organizácie ako je naša (typ a veľkosť organizácie, región)	79,76%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q16)

Tabuľka D22.6

Najväčšie bariéry pre zapojenie väčšieho počtu zamestnancov do programu Erasmus+

Faktor	Zamestnanci
Nedostatočné jazykové zručnosti	70,25%
Administratívna náročnosť	38,43%
Organizačné a personálne problémy (zastupiteľnosť zamestnancov, výpadok učiacich sa)	30,99%
Súkromné dôvody (napr. rodinná situácia)	28,93%
Nezáujem kolegov, jednotlivcov o možnosti zapojiť sa do programu	22,73%
Nedostatočná skúsenosť s prípravou projektov	21,07%
Finančná náročnosť	18,60%

Nedostupnosť zrozumiteľných informácií o možnostiach programu	8,68%
Nevyhovujúca ponuka aktivít programu	7,85%
Nezáujem a nedostatočná podpora zo strany vedenia školy	2,89%
Iné (prosím, uveďte)	2,07%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q15)

Tabuľka D24.1

Hodnotenie vplyvu účasti v programe Erasmus+ na využívanie digitálnych nástrojov v edukačnej alebo poradenskej praxi účastníka

Hodnotenie	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec)	2,89%
Úroveň 2	6,61%
Úroveň 3	14,88%
Úroveň 4	30,58%
Úroveň 5 (veľmi významne)	42,15%
Neviem sa vyjadriť	2,89%
Úroveň 4 + 5	72,73%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q12)

Tabuľka D24.2

Hodnotenie vplyvu účasti v programe Erasmus+ na podporu zelenej transformácie v edukačnej alebo poradenskej praxi účastníka

Hodnotenie	Zamestnanci
Úroveň 1 (vôbec)	4,13%
Úroveň 2	8,26%
Úroveň 3	19,83%
Úroveň 4	31,40%
Úroveň 5 (veľmi významne)	25,62%
Neviem sa vyjadriť	10,74%
Úroveň 4 + 5	57,02%

Zdroj: Dotazník pre zamestnancov škôl a organizácií zapojených do programu (Z-Q12)

Tabuľka D32.1

Vyjadrenie k najväčšej pridanej hodnote programu z pohľadu organizácií

	Stredné školy	Iné organizácie
Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu pre zapojenú organizáciu	14,83%	14,89%
Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu pre zapojených účastníkov, jednotlivcov	77,54%	65,96%
Program Erasmus+ má najväčšiu pridanú hodnotu pre vzdelávací systém	7,63%	19,15%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q39) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q35)

Pozn.: Respondenti vybrali, s ktorým výrokom z troch uvedených súhlasia najviac.

Tabuľka D33.1

Hodnotenie udržateľnosti výsledkov projektov aj po ich skončení

Hodnotenie	Stredné školy	Iné organizácie
Vôbec nesúhlasím	0,00%	2,13%
Skôr nesúhlasím	1,27%	4,26%
Ani nesúhlasím, ani súhlasím	5,51%	8,51%
Skôr súhlasím	42,80%	53,19%
Úplne súhlasím	50,42%	31,91%
Skôr súhlasím + úplne súhlasím	93,22%	85,10%

Zdroj: Dotazník pre vedenia a zástupcov škôl (Š-Q20) a dotazník pre zástupcov iných organizácií (N-Q17)

EURÓPSKA ÚNIA

Erasmus+